Һәлак олан һаггында мә'лумат

Ф.А.А. Гулијев Шүкүр Гәрибәли оғлу.

Доғулдуғу ил вә јер 1985-ҹи илдә Хоҹалыда

Миллијјәти азәрбајҹанлы.

Аилә вәзијјәти субај

Ишләдији /охудуғу/ јер оз јанкаве.

Јашадығы јер Хоҹалыда валидејнләриләнбирликдә јашајырды.

Хоҹалыја нә вахт вә һарадан кәлиб јерли. Хоҹалыдан-дыр.

Һарада һәлак олуб вә бу барәдә гыса мә'лумат 01.03.1992-ҹи илдә [illegible] јахынлығындакы Дәһрәз [illegible] һәлак олмушдур.

Алдығы хәсарәт барәдә мә'лумат Сојугдан донуб өлмүшдүр.

Дәфн олундуғу јер Ағдамда Дәһрәз мешәсиндә галмышдыр.

Гејд: атасы Гулијев Гәрибәли Сәфәдә оғлу истинтага [illegible].

һәлак олан һаггында мә'лумат

Ф.А.А. Гулијева Нурханә Чанбахыш гызы.

[illegible]олдуғу ил вә јер 1961-ҹи илдә Хоҹалыда

Милләти азәрбајҹанлы

[illegible] мәнсубијјәти јохдур

[illegible] /охудуғу/ јер ишләмирди.

Јашадығы јер Хоҹалы шәһәри.

[illegible]ја вә вахт вә һарадан кәлиб [illegible] Хоҹалыдандыр

[illegible] һәлак олуб вә бу барәдә кимә мә'лумат [illegible] [illegible] Дәһраз мешәсиндә вурулуб олуб.

Алдығы хәбәр барәдә мә'лумат Дәһраз мешәсиндә [illegible] дүшүб олуб.

Дәфн олундуғу јер [illegible] Дәһраз мешәсиндә галыб.

[illegible] атасы Гулијев Чанбахыш

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

Иткин вә ја киров дүшән һаггында мә"лумат

А.А. Ҹәфәрова Фәрзәнд Һәсән гызы

Доғулдуғу ил вә јер 1910-ҹу илдә Хоҹалы кәнди

Милләти азәрбајҹанлы

Аилә вәзијјәти аиләли

Ихтисасы/охудуғу/јер пенсијачы

Јашадығы јер Хоҹалы шәһәриндә

Һадисә нә вахт вә һансы шәраитдә баш вериб Хоҹалы Хоҹалы-

дағларда.

Бурада иткин вә ја кирон дүшмәјин барәдә тисел мә"лумат 25 феврал 1992-ҹи илдә [illegible] Хоҹалы шәһәри [illegible] [illegible] Ҹәфәров Әһмәд [illegible] тәрәфиндән әсирлијә [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] оғлу Ҹәфәров Ҹәфәр Әһмәд оғлу [illegible] [illegible].

Гејд:

Ҹәфәров Ҹәфәр Әһмәд оғлу [illegible] [illegible] [illegible], [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible])

Һәлак олан һаггында мә'лумат

...А.А. Илјасов Мәһәммәд Илјас оғлу

...дуғу ил вә јер 1943, Күрдүстан ССР [illegible] р-нун [illegible]

...ијјәти түрк

...ә вәзијјәти аиләли

...әдији /охудуғу/ јер Хоҹалы [illegible] совхозунда фәһлә

...дији јер Хоҹалы

...әлијјә вә вахт вә һарадан кәлиб 1990-ҹы илин мај ајындан [illegible] /Шумаја 1989-ҹу илдә Өзбәкистандан [illegible]

...рдә һәлак олуб вә бу барәдә гыса мә'лумат Хоҹалыда о

...дығы хәсарәт барәдә мә'лумат ермәниләр [illegible], [illegible] јарасындан.

...ни олдуғу јер –

Гејд: Мејити [illegible] Хоҹалыда

[illegible]

[illegible]

[illegible]

Иткин вә ја әсир дүшән һәмвәтән һаггында мә"лумат

Ф.А.А. Мустафајева Таһирә Мердангулу гызы

Доғулдуғу ил вә јер 1900-ҹү ил. Хоҹалы

Милләти азәрбајҹанлы

Аилә вәзијјәти дул

Ишләдији/охудуғу/јер пенсијачы

Јашадығы јер Хоҹалы шәһәри

Хоҹалыја нә вахт вә һарадан ҝәлиб Хоҹалы сакини

Һарада итиб вә ја әсир дүшмәси барәдә һәр һансы мә"лумат 25.02.92-ҹи ил тарихдә Хоҹалыја һуҹум заманы Хоҹалыда галмышдыр

Ким тәрәфиндән ахтарылыр оғлу - Мустафајев Мәммәд Рәһим оғлу тәрәфиндән ахтарылыр.

Гејд: оғлу - Мустафајев Мәммәд Рәһим оғлунун ифадәсинә әсасән. (Тиҹарәт, "Музан" ... ...

ИТКИН ~~вә ја киров~~ дүшән һаггында мә"лумат

...А. Нәсирова Таня Дмитри гызы

[illegible] ил вә јер 1955 Ленинград

[illegible]ијјәти рус

[illegible] вәзијјәти аиләли

[illegible]ји/охудуғу/јер евдар гадын

[illegible] јер Хоҹалы

[illegible]ија нә вахт вә һарадан кәлиб Ленинграддан

[illegible] итким вә ја киров дүшмәји барәдә [illegible] мә"лумат 26.02.92. Хоҹалы
[illegible] гырғынында мешәдә итким дүшүб

[illegible] тәрәфиндән ахтарылыр

Гејд:

[illegible] Нәсирова Елмира Рамиз гызынын ифадәсиндән ("Ширван")
Нафталан

Ф.А.А. Әләнбәров Сәхавәт Тәвәккүл оғлу

Доғулдуғу ил вә јер 1981-ҹи ил ијунун 10 Хоҹалы шәһәри

Миллијјәти Азәрбајҹанлы

Аилә вәзијјәти Субај

Ишләдији /охудуғу/ јер Хоҹалы шәһәри орта мәктәби

Јашадығы јер Хоҹалы шәһәри

Хоҹалыја нә вахт вә һарадан кәлиб Хоҹалы јерли сакинидир

Һарада һәлак олуб вә бу барәдә гыса мә"лумат 1992-ҹи ил 25-26 кечән кеҹә мешәликдә Нахчыванлыкын јанында олуб.

Алдығы хәсарәт барәдә мә"лумат Сағ күрәјиндән күллә дәјиб вә синәсиндән чыхыб

Дәфн олдуғу јер 1992-ҹи ил 27 феврал Ағдам шәһидләр хијабанында дәфн едилиб.

Гејд:

Һәлак олан һаггында мә'лумат

С.А.А. Јусубова Шәрифә Јусуб гызы

Доғулдуғу ил вә јер 1948-ҹи ил, Хоҹалы

Милләтијјәти азәрбајҹанлы

Аилә вәзијјәти Евли, 4 ушаг анасы

Ишләдији /охудуғу/ јер [illegible]

Јашадығы јер Хоҹалы

Хоҹалыја нә вахт вә һарадан кәлиб Хоҹалы сакини

Һарада һәлак олуб вә бу барәдә гыса мә'лумат 26.02.92-ҹи ил тарихдә Хоҹалынын мәҹбури тәрк едәркән мешәдә һәлак олмушдур.

Алдығы хәсарәт барәдә мә'лумат [illegible]

Дәфн олдуғу јер [illegible]

Гејд: [illegible]

МИНИСТЕРСТВО ВНУТРЕННИХ ДЕЛ АЗЕРБАЙДЖАНСКОЙ ССР

ПРОТОКОЛ

осмотра места происшествия

г. Ходжалы — 27 февраля 1992 года
населенный пункт

следователь следственного отделения (отдела) прокуратуры Карабаха Г. Н. Мамедов
звание ОВД — звание, фамилия, инициалы

, получив в 17 час. 50 мин. 26 февраля
дата

1992 года из Агдамского ГОВД
откуда и от кого конкретно поступило сообщение

сообщение о совершенном преступлении против мирных жителей г. Ходжалы
краткое содержание сообщения

с участием оперативного уполномоченного (инспектора) уголовного розыска ____________________

какого ОВД, звание, фамилия, инициалы

специалиста-сотрудника ____________________
эксперт какого ОВД или учреждения

____________________, инспектора-кинолога
звание, фамилия, инициалы

____
звание, фамилия, инициалы

в присутствии понятых: 1 Гусейнова Эльмана Иса оглы
фамилия, имя, отчество

проживающего (щей) г. Агдам ул. Гоявора дом 20
адрес

2 Агаева Новруза Идрис оглы, проживающего (щей)
фамилия, имя, отчество

г. Агдам ул. Низами д. 10, а также пилота
адрес

вертолёта М-8 и бортовой номер
граждан квартиры, представителей учреждений и организаций, свидетелей и других лиц,

25153 проживающего г. Баку,
присутствующих при осмотре, их фамилии, имена, отчества и адреса

ул. Ширвани 15 кв. 25.

ПРОДОЛЖЕНИЕ ПРОТОКОЛА
ОСМОТРА МЕСТА ПРОИСШЕСТВИЯ

от «27» февраля 92 г.

и одноэтажные дома охваченные огнем и разрушены. Во дворе домов и на улицах города было видно множество трупов людей, преимущественно женщин и детей, всего в количестве примерно 470-500 человек, а также большое количество трупов крупнорогатого и мелкорогатого скота и других домашних животных и птиц, а также множество разбитых и сожженных автомашин различных марок: автобусов, грузовиков, легковые машин марок „Жигули" „Москвич" и Запорожец. На улицах г. Ходжалы были видны движущиеся группы людей по 4-5 человек одетых в военную форму, вооруженных огнестрельным оружием, похоже на армянских боевиков. При виде вертолета они открыли огонь по вертолету. Вертолет подвергся массовые ракетно-зенитному обстрелу и со стороны армянских населенных пунктов г. Ханкенди, г. Аскеран, с. Нахичеванник и с. Ханабад.

Поэтому в связи с реальной опасностью для жизни участников осмотра

произвести посадку вертолета в городе и осуществить детальный осмотр места происшествия не представилось возможным дальнейший осмотр г. Ходжалы был прекращен.
При осмотре с вертолета местности от Ходжалы в направлении с. Шелли Агдамского района, с правой стороны реки "Гар-Гар", местность, протяженностью 4-5 км, гористая, покрытая редким кустарником и снегом. На всем протяжении этого пути на снегу были видны трупы людей, примерно 650-700 человек. Среди этих трупов были четко видны трупы женщин и детей, среди которых были видны множество грудных детей а также трупы беременных женщин. При снижении высоты полета до 5-7 метров в низменности между армянским селом Нахичеваник, недалеко от г. Аскерана, в 2-3х км от азербайджанского с. Шелли было хорошо видны обезображенные от огнестрельных воздействий и раздавленные тела людей со следами на теле, напоминавшие рисунок колес и гусениц боевых машин типа БМП и БТР. Возле трупов которых было примерно 95-100 человек были

видны луже крови, а на некоторых мёртвых отсутствовала одежда.
Рядом с убитой женщиной было видно трое убитых детей, а также стояла девочка в красном пальто в возрасте 2х лет, дергала убитую женщину за рукав платья.
Также были хорошо видны раненые которые при виде вертолета двигались - ползали по снегу, однако ввиду непрекращающего ружейно-пулеметного обстрела вертолета не представилось возможным совершить посадку вертолета оказать помощь раненым и произвести детальный осмотр местности.
Поэтому на этом осмотр был прекращен. Протокол оглашен, записан правильно, заявлений и замечаний со стороны понятых и присутствующих не поступило.
Понятые:
1. [подпись] Гусейнов Э. Г.
2. [подпись] Агаев М. Г.
Присутствующие:
1. [подпись] Саттаров Х.
2. [подпись] Байрамов Ф.

Следователь по о/в делам при Генеральном Прокуроре Азербайджанской Республики
[подпись] Т. А. Манафов

С П Р А В К А

по уголовному делу № 64524

Уголовное дело № 64524 возбуждено от 27 февраля 1992 г. прокурором Карабахской межрайонной прокуратуры Рзаевым Ш.Г. по факту вооруженного нападения на гор.Ходжалы и совершения массового истребления его жителей со стороны армянских боевиков и военнослужащих 366 полка из г.Ханкенди имевшее место в ночь с 25 на 26 февраля 1992 г. по признакам ст.ст.70,94п.п.2,6, 255 п."Б" УК Азерб.республики.

Расследование данного дела было поручено возглавляемой мною групп следователей в составе 3 чел. и 27 февраля 1992 г. уголовное дело мною было принято к своему производству.

После принятия дела к своему производству, мною был составлен план следственно-оперативных мероприятий по расследованию данного уголовного дела, а также разработан подробный вопросник для соответствующего допроса всех свидетелей и потерпевших по данному уголовному делу.

27 февраля 1992г. группа следователей была направлена на вертолете в гор.Ходжалы для производства осмотра мест происшествий,но произвести надлежащий осмотр в связи с военными действиями на территории Аскеранского района и обстрела вертолетов армянскими боевиками в тот день и последующие дни не удалось.

Была организована работа по допросу свидетелей и потерпевших из гор. Ходжалов, а также по учету поступивших в Агдамскую ЦРБ,морг и в мечеть убитых и раненных лиц в связи с Ходжалинскими событиями. Были назначены экспертизы по трупам и по живым лицам.
Члены группы были командированы в Бардинский,Агджебединский районы и там были допрошены свидетели и потерпевшие по делу и назначены экспертизы по живым лицам и по трупам.
Кроме этого,мною была организована работа по проведению судебно-медицинских экспертиз по трупам и по живым лицам, а также по их учету в гор.Баку в обьединении СМЭ и ПАНПУ г.Баку.

Всего членами нашей группы было допрошено более 230 свидетелей потерпевших по делу.
Проведено судебно-медицинских экспертих по трупам 184,а по живым лицам 267 чел. и работа по этому направлению продолжается.

По делу составлено отдельное поручение во все горрайпрокуроры республики,и разработан подробный вопросник к нему.

Кроме этого,разработан подробный план работы по отношению воен

- 2 -

служащих 366 полка и по сбору доказательств, подтверждающих их акти-
вное участие в Ходжалинских событиях и разработан подробный вопросник
по допросу офицеров и солдат указанного полка.

Вместе с представителем прокуратуры республики - тов.Касумовым
я находился в служебной командировке в гор.Тбилиси по сбору данных по
366 полку и нами был допрошен командир 366 полка гр.Зарвигоров Ю.Н.

20 марта 1992г. руководство работой группой следователей по
расследованию Ходжалинских событий поручено следователю по особо
важным делам при Генеральном прокуроре Азерб.республики тов.Расулову
и в настоящее время я работаю в составе указанной группы.

Следователь Карабахской межрайонной
прокуратуры — Э.А.Микаилов

06.04.92г.

Чингиз Мустафаев, впоследствии ставший посмертно Национальным героем Азербайджана, снял на видеопленку самые первые кадры страшных последствий Ходжалинской трагедии: дети с отрезанными ушами, выколотыми глазами, женщины с распоротыми животами, скальпированные мужчины, трупы с содранной кожей.

Кадры показывают беспорядочно разбросанные повсюду трупы ходжалинцев, расстрелянных в упор армянскими боевиками. Снимая убитого младенца, Чингиз рыдает: «О Боже!», «Бедная крошка»... Эта лента обошла потом весь мир, наглядно продемонстрировала всему человечеству акт настоящего геноцида армян против мирного азербайджанского населения и навсегда останется как факт, демонстрирующий истинную суть армянства.

В Баку Муталибов и его команда, испугавшись реакции народа, не посмели сообщить горькую правду, была предпринята попытка скрыть реальные масштабы Ход-жалинской расправы, учиненной армянскими бандформированиями при поддержки военнослужащих 366-го российского полка. Пресс-служба президента в лице ее руководителя Расима Агаева передала на телевидение официальную информацию о двух погибших... Однако правду скрыть не удалось, и уже другие журналисты выпустили в эфир информацию «Ходжалы в огне», где говорилось о взятии армянами города и массовых убийствах его жителей.

Уму непостижимо, но в отчете депутатской комиссии на стр.61, расследовавшей Ходжалинские события, цитируются объяснения Тофика Керимова, министра МВД, где он мотивирует попытку сокрытия правды о Ходжалы тем, что «видел, какой у президента больной вид, не хотел его расстраивать и, чтобы успокоить, сказал, что погибло всего два человека...»

Весь Азербайджан буквально впал в шоковое оцепенение. Сердца людей были переполнены горем, ужасом, жаждой возмездия. Муталибов, как высшее должностное лицо государства, проявивший абсолютную безответственность, был жалок, как никогда, и вызывал всеобщую брезгливость. Наступил коллапс власти. Людей травмировала попытка Муталибова и его команды скрыть произошедшее, ведь после Сумгайыта и событий 20 января 1990 года азербайджанская общественность очень болезненно относилась к любой неправде официального уровня.

ГЛАВА VII

Протокол допроса свидетеля АГАЕВА Гусейн оглу.

№ 64524 19 92 илт. Форма № 8

ШАҺИДИ ДИНДИРМӘ ПРОТОКОЛУ

ПРОТОКОЛ ДОПРОСА СВИДЕТЕЛЯ

29 апреля 1992 г. г. Баку

допрос начат: 16 ч. 30 мин.

допрос окончен: 19 ч. 45 мин.

ЧПМ-нин 173, 174-чү маддәләринә риајәт етмәклә

шаһид сифәтиндә диндирди

29 апреля 1992 г. следователь по особо важным делам при Ген. прокуроре Азерб. Республики юрист 2 класса Ахмедов Э.И. с участием следователя по особо важным делам Прокуратуры Аз. Республики Бабирова А.А. (классный чин, фамилия)

в Президентском аппарате в качестве свидетеля с соблюдением ст. 173, 174 УПК Азербайджанской Республики

Фамилия, имя, отчество: Агаев Расим Гусейн оглы

Год рождения 1940 г. Место рождения г. Нахичевань

лезгин

Национальность: азербайджанец

Партийность (если член КПСС то указать № п/б и стаж) —

Образование (какое учебное заведение окончил и когда) высшее, АГУ в 1964 году филологический факультет

Занятие в настоящее время — место работы и занимаемая должность: см. т.

Отношение к лицу, к которому относится показание: Руководитель пресс-службы Президентского аппарата Азерб. Республики

Судимость: не судим-со слов

Постоянное местожительство (точный адрес и № телефона): г. Баку, ул. З. Ташева

Паспорт (№, когда и кем выдан): личность установлена

Отношение к обвиняемым

Об ответственности за отказ от дачи показаний по ст. 181 УК Азербайджанской Республики и за дачу ложных показаний по ст. 179 УК Азербайджанской Республики предупрежден.

Имза — Подпись

...своей квартиры звонил домой Р.Х. Мамедову, сообщил ему о том, что в г. Агдаме вертолетом не обеспечили и я не могу лететь в г. Ходжалы. Он мне сказал, что это все выяснит и тебе сообщит. Взрывные предметы я, как мы приехали в г. Баку, сдал в дежурную часть ОМОН-а, 25 февраля 1992 года я находился в ОМОН-е на работе, вечером около 22 ч.-22 ч. 30 минут ко мне домой звонил заместитель министра ВД Р.Х. Мамедов и сказал, что 26 февраля 1992 г 8 часов утра ты должен быть в аэропорту Бина вместе с Шахин Мусаевичем на вертолете вылететь в г. Агдам в сопровождении боевого вертолета и на этом вертолете же, [illegible] полосу Ходжалинского аэропорта. 26 февраля 1992 года 7 часов утра я прибыл на работу в ОМОН и оттуда забрал взрывные предметы и вместе с водителем начальника штаба Шахмурадова Низами, сержантом Сахваладом, фамилию не знаю и с одним сержантом, фамилию, имя не знаю выехал в аэропорт Бина и затем около 9 ч. 10 минут приехал Шахин Мусаев. Я к нему представился и на трех вертолетах вылетели в г. Агдам. Где-то 12 часов дня мы прилетели в г. Агдам в аэропорту нам сообщили, что армянские бандформирования г. Ходжалы взяли. И с аэропорта Ш. Мусаев при мне по телефону разговаривал с Президентом А. Муталибовым и сообщил

[signature]

...торон, поскольку это входилось в обязанности пресс-центра МВД. Вместе с тем, пресс-служба ...вила информацию о заседании в Совете Безопасности, проходивших под председательством Президента или Госсекретаря. В публикациях этих, естественно, освещалось ... положение в Республике.

26 февраля 1992 года около 11 часов утра мне ... сообщения из г. Москвы, из различных источников, о том, что г. Ходжалы взят армянскими бандформированиями. Я немедленно связался по этому поводу с Президентом А. Муталибовым. ...минут через мне позвонил министру обороны Т. Кязимову и прямо задал ... вопрос: „что с Ходжалами?" Ответ министра, который я тоже слышал, был таков: „положение в Ходжалах тяжелое, армяне ... нас атаковали, имеются скопления бронетехники, по предварительным данным [illegible], поводов для паники нет".

Затем и ещё раз или два из г. Москвы мне звонили, в верхах спрашивали о положении в Ходжалах и говорили: Ходжалы взяты. В течение дня я неоднократно связывался с Министром обороны по этому вопросу, требуя подтверждения этой информации или ее опровержения, но Т. Кязимов уклончиво отвечал, что „точную информацию он не располагает", повторив ту информацию, которую ранее он по телефону сообщил Президенту А. Муталибову.

Вечером в районе 18 часов состоялось совеща-

[signature]

ние у Президента, куда был и вызван я. Здесь
находился и министр Т. Керимов. Я прямо
сказал Президенту о поступающей информации
из г. Москвы, подчеркнув, что необходимо
срочно дать какое-либо официальное сообще-
ние о положении в Ходжалах. Президент
обратился к министру Т. Керимову с предло-
жением дать достоверную информацию для
печати и телевидения. Министр Т. Керимов
сообщил, что по имеющимся данным Ходжалы
охраняется армянскими формированиями, на-
двое убитых и раненые, подчеркнув, положе-
ние тяжелое, тем не менее поводов для паники
Это было его устное сообщение, на основании
которого один из сотрудников пресс-службы
по указанию Президента, [illegible]
подготовлено сообщение о случившемся в Ходжалах.
Через некоторое время около 19 часов, когда
данные, подготовленные для вещания [illegible]
[illegible] Керимовым сообщение, Керимов сооб-
щил, что „только что поступила информация, дающ-
ая о том, что „нашим" удалось посадить в Ходжалы
два вертолета, азербайджанские военные
отряды пошли в наступление на Аскеран,
обороняющиеся Ходжалы военные группы,
им удается удерживать город". Я предложил
приостановить вещание, ранее подготовленное.
Информация была дополнена новой информацией.
В этот момент министр внутренних дел
был вызван к телефону и, переговорив по
телефону, Керимов сообщил, что он беседовал

- 5 -

(Продолжение протокола допроса свидетеля Р.Г. Агаева)
от 28.04.92г.

с Рагимом Газиевым, помощником г. Ильдирима,
говорил, также сообщил, что Ходжалы держится
и от усилий наступления, бомбардировки г. Сте-
панакерта (Ханкенди) ослабив наступление армян".
После того, как информация была подготовлена
на основе сообщений, сделанных министром
Т. Керимовым с новыми дополнениями, после
разговора с Р. Газиевым, Т. Керимов её завизировал
и мы её направили в „Азеринформ" телефаксом,
где-то в 19 часов 30 минут. Эта информация была
получена сотрудниками пресс-службы Президента,
и в ней делалась прямая ссылка на МВД Республики,
а виза министра указывала на помощника МВД и
министерство - МВД. Однако одновременно с этой
информацией на одном и том же месте [illegible]
в „Азеринформ" была отправлена сообщение
пресс-службы Президента Азерб. Республики
о прекращении огня в зоне боевых действий
с 9 часов утра 27 февраля 1992 года. Сообщение
о положении в г. Ходжалы, подготовленное
министром Т. Керимовым, начиналось словами
„Согласно сообщению МВД Республики" и имело
заголовок „О положении в Ходжалы". „Азеринформ" же
готовя для публикации эти две информации,
выпустил их под одним заголовком „Сообщение
пресс-службы Президента Азерб. Республики".
С пресс-службой эти принципиально важные
коррекции не согласовывалось. Еще раз
подчеркиваю, Ходжалинская информация
имела заголовок „О положении в Ходжалы" и
подзаголовок „Согласно сообщению МВД Республики".

Р. Агаев

В информации же „Азеринформ" подзаголовок перенесен в текст, а заголовок дан общий, хотя он относится ко второй информации. Об этом некорректном, а точнее двусмысленном изменении я поставил в известность Президента и Госсекретаря М. Аббасова, потребовав служебного расследования в отношении „Азеринформа".

Вопрос. Если бы Вам из частных источников не стало бы известно о положении в Ходжалы, дал бы министр внутренних дел информацию, которая фактически оказалась неверной? Как по Вашему, с какой целью Т. Керимов дезинформировал Президента, Вас и общественность Республики?

Ответ. Я полагаю, что министр ВД должен был информирован о военных действиях на территории Азербайджана лучше, чем частные лица в Азербайджане. Именно поэтому, я настаивал на опубликовании точной и достоверной информации. У меня не было оснований сомневаться в сообщениях, которые делал министр Президенту и другим высокопоставленным лицам республики. Я могу только сожалеть о том, что невольно участвовал в составлении информации, оказавшейся неверной. С какой целью он дезинформировал вас я не знаю.

Вопрос. В это время в г. Агдам находилось представительство уполномоченного Президента и выездной оперативный штаб Президента, Вы или кто-нибудь другой с целью проверки утверждения Т. Керимова о положении в Ходжалах звонили ли туда?

Ответ. Я практически ежедневно обзванивал

(Продолжение протокола допроса свидетеля Р.Э. [illegible])
от 29.04.92 г.

по телефону с Агдамом, но начиная с 20-х чисел
когда штаб был разгромлен, ответработники
к телефону не подходили. Что касается инфор-
мации, поступившей вечером 26 февраля, то
не появилось оперативно, о том, чтобы заслали в
типографию, поэтому перепроверять не было
возможности и смысла, т.к. источник сообщения -
министр ВД достаточно компетентен. Сообщение
же полученное мною из Москвы выглядело об-
ычной дезинформацией, что случалось и ранее.
Вопрос. Пытался ли кто-либо проверить информацию
[illegible] через прокуратуру Агдамского района?
Ответ. Что касается ответработников аппарата
Президента, то мне не известно. Я же дозвонился
до штаба утром 27 февраля и у телефона оказался
Этибар Мамедов, глава исполнительной власти
в Ходжалы, который первым мне сообщил, что
[illegible] взяты и информация переданная в
[illegible] накануне, чудовищно неверна.
Вопрос. Почему информация исходящая непосред-
ственно от министра ВД пошла по телефаксу
Президентского аппарата и фактически явилась
секретной?
Ответ. Секретной эту информацию я
не считаю. В ней указан источник - МВД и она
подписана министром ВД. Исполнители же ее
в Президентском аппарате, поскольку вопрос
был поднят на совещании у Президента, вероятно
[illegible] позднее, [illegible] рассчитывали тем, что информация
[illegible] не попали в газеты.
Вопрос. Можете ли Вы представить нам

[signature]

подлинник информации завизирован ли инженером Т. Керимовым?

Ответ. Да, как только будет сделан официаль-ный запрос исполняющему обязанности Президента, но до этого я могу предоставить вам дополнительно документы.

Вопрос. Следствием установлено, что 26 февра-ля 1992 года еще до информации, которая бы-ла направлена из Президентского аппарата, в „Азеринформ" находилась достоверная инфор-мация о взятии Ходжалы армянскими во-оруженными формированиями совместно с 366 мотострел-ковым полком и что уничтожены сотни убитых и раненых, в том числе стариков, женщин и детей..." Эта информация поступила из г. Агдама от корреспондента „Азеринформ" Э. Рустамова. Известно ли вам об этом?

Ответ: 26 февраля, когда мы направили в „Азеринформ" выше названные информации, я неоднократно связывался с директором А-рифовым и его заместителем Фикретом Садыхо-вым по поводу информации МВД и пресс-служ-бы Президента, но о наличии сообщения Э. Рус-тамова мне не было сказано. Об информации Э. Рустамова я узнал позже, когда разразился скандал о дезинформации МВД с двух погиб-

Вопрос. 26 февраля 1992 года по программе „24 часа" было сообщено информация о двух погиб-ших в Ходжалах. Кто ее передал из Президентского аппарата или „Азеринформа"?

Ответ: Обычно официальные сообщения

(Продолжение протокола допроса свидетеля Р.Г. Алиева)
от 29.04.92 г.

...распространяются через „Азеринформ", в том
числе и для телевидения. В случаях когда
требуется оперативно сделать сообщение, оно
передается непосредственно телевидению по
звонку, оговорив с руководством ТВ или
по телефону. В данном случае я не помню,
как поступила информация в телевидение.
Вопрос: В газете „Халг" от 31 марта 1992 года
приводятся слова министра ВД Т. Алиева на
сессии ВС 24 марта 1992 года о том, что он
освободил начальника управления информации МВД,
который дал ложную информацию о двух
убитых в Ходжалах и направленных туда
солдатах. Что вам известно по существу
этого сообщения?
Ответ: Полагаю, что министр дополнил
на совещании у Президента свою информацию
о подаче вертолетов на Ходжалы и нападе-
ния на Аскеран, и называвшихся двух убитых
в Ходжалах, видимо опирался на данные
сотрудников пресс-центра своего же
ведомства. Подробности вы можете узнать
только у Т. Алиева.
Вопрос: Имеете ли вы дополнение к
протоколу допроса?
Ответ: Хотел бы сказать, что подготовленная
информация о якобы двух убитых на чем
настаивал министр, не вызвала серьезного
доверия и потому, что он ссылался на
другое получение информации из Ходжалы,
отсутствие предварительного характера сообще-

Р. Алиев

них сведений. Других дополнений не имею.

Протокол мною прочитан, с моих слов записано верно, замечаний и заявлений не имею.

Р. [подпись]

Допросил:
Следователь отдела прокуратуры республики по расследованию дел особой важности [подпись] А.А. Расулов

Протокол записал
Следователь [подпись] Э. И. Ахмедов

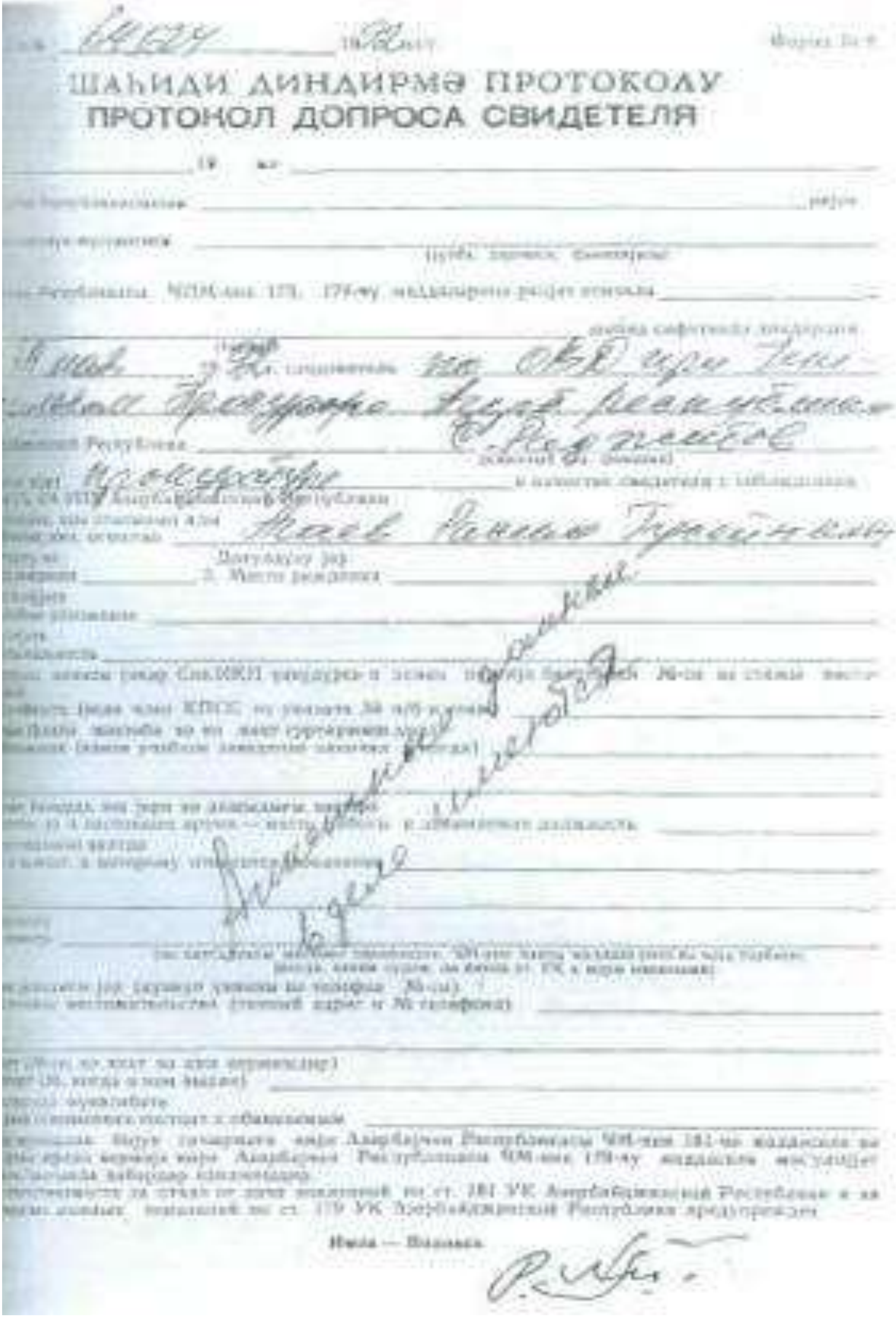
ШАҺИДИ ДИНДИРМӘ ПРОТОКОЛУ
ПРОТОКОЛ ДОПРОСА СВИДЕТЕЛЯ

Место рождения

Ответственность за отказ от дачи показаний по ст. 181 УК Азербайджанской Республики и за дачу заведомо ложных показаний по ст. 179 УК Азербайджанской Республики предупрежден

Имза — Подпись

Протокол допроса **ШАРИФОВА Азада Агакерим оглу,**

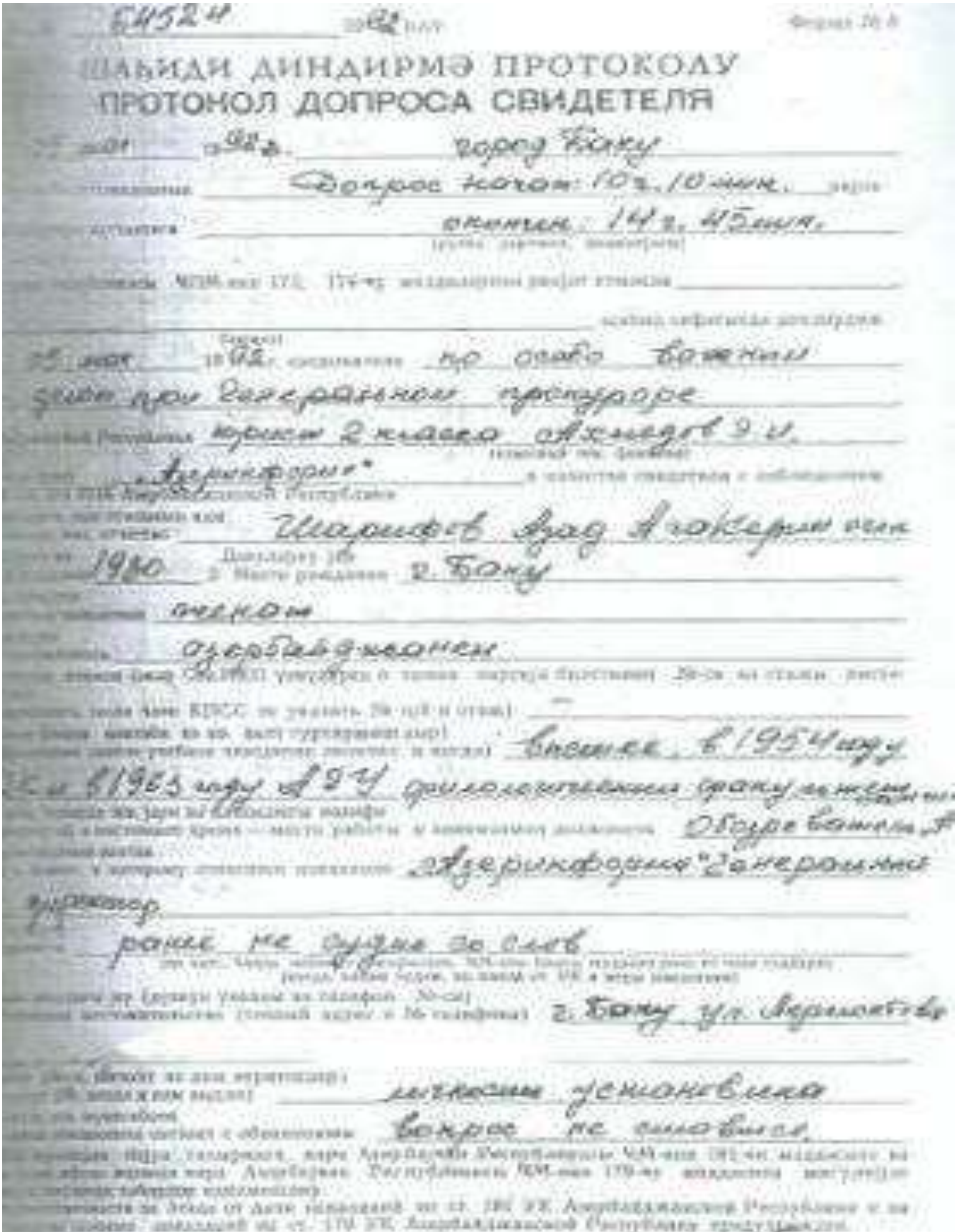

64524 1992 ил — Форма № 8

ШАҺИДИ ДИНДИРМӘ ПРОТОКОЛУ

ПРОТОКОЛ ДОПРОСА СВИДЕТЕЛЯ

25 мая 1992 г. город Баку

Допрос начат: 10 ч. 10 мин.

окончен: 14 ч. 45 мин.

25 мая 1992 г. следователь по особо важным делам при Генеральном прокуроре

Республики юрист 2 класса Ахмедов Э. И.

«Азеринформ» в качестве свидетеля с соблюдением

Шарифов Азад Агакерим оглы

1930 г. Место рождения г. Баку

[illegible]

азербайджанец

Высшее, в 1954 году и в 1963 году АГУ филологический факультет

Обозреватель «Азеринформ» Генеральный директор

ранее не судим со слов

г. Баку ул. Лермонтова

личность установлена

вопрос не ставился

Имза — Подпись

По существу поставленных вопросов
показываю, что я с 12 октября 1986 года по
5 апреля 1992 года работал Генеральным
директором „Азеринформа". В мои обязан-
ности входило общее руководство деятель-
ностью Агентства „Азеринформ", организация
выполнения стоящих перед коллективом задач.
Основной задачей „Азеринформа" является сбор
и предоставление информации республиканским
средствам массовой информации. „Азеринформ"
распространяет официальные заявления и сообщ-
ВС, Президента, Кабинета Министров Азер-
байджанской Республики для средств массовой
информации. Деятельность „Азеринформа"
регулируется Положением о „Азеринформе"
утвержденном Постановлением Кабинета
Министров Азерб. Республики от 26 июня
1991 года за N 195.
В соответствии с Положением „Азеринфор-
ма" получает из Президентского аппарата,
Верховного Совета, Кабинета Министров,
министерств и ведомств в письменном
виде, в официальном порядке, т.е. официально
оформленные за подписью руководителей и пр.
документы, которые необходимо по каналам
на каналы распространения СМИ, которые
являются нашими подписчиками для их
публикации, полностью или в изложении в
зависимости от степени важности. Нашими
подписчиками являются Радио и Телевиде-
„Халг" газета, „Бакинский рабочий", „Ха

[signature]

центра НПА подготовил информацию под заглавием „Ходжалы в огне", в котором было сообщено, что „26 февраля к 5-и часам утра город был практически полностью объят пламенем. По предварительным данным к 8-и часам утра он был захвачен армянскими вооруженными формированиями." Это сообщение, со слов беженцев из Ходжалы, подтвердил наш корреспондент в Агдаме Э. Рустамов. Эта информация „Азеринформа" была выпущена и передана в ЭФИР 26.02.92 г. 19 ч. 23 минуты.

Однако, через некоторое время после 20-и часов мне позвонил по телефону руководитель пресс-службы Президента Р. Агаев, который предупредил, что скоро по факсу нам будет передано два важных сообщения о положении в Ходжалы. Тогда я сказал, что мы уже выпустили свою информацию о том, что Ходжалы захвачен армянами. Он ответил, что у нас другая информация официальная и она подлежит обязательной публикации во всех завтрашних газетах. И действительно в 20 ч. 24 мин. 26 февраля мы получили информацию „О положении в Ходжалы", где со ссылкой на сообщение МВД республики опровергались как „панические слухи" о взятии Ходжалы армянскими формированиями и якобы же те сообщения, что Ходжалы [illegible], [illegible] и комендант [illegible] Рашид Кязимов. Прочитав эту информацию, я пригласил к себе моих заместителей тт. Садыхова Ф.Я., Шахмурадова Ш., гл. редактора Абдуллаева С. и зав. отделом [illegible]

...ыва с которыми обсуждали эту информацию,
которая опровергала нашу информацию, в течение
менее 30 минут назад. Я позвонил по телефо-
ну Р. Агаеву, высказал наши сомнения достовер-
ности этой информации. Однако, он сооб-
щил, что эта официальная информация, получен-
ная от министра ВД Б. Керимова, который ее
же также напечатал, и ее подтвердил в разгово-
ре с ним по телефону Р. Казиев из Шуши.
Тогда я спросил, чья подпись будет стоять
под этой информацией? Он мне ответил:
Конечно „Азеринформ" – таково решение
руководства Республики. Но что я, в присут-
ствии наших сотрудников, категорически отка-
зался ставить подпись „Азеринформа" согласив-
шись, что мы не получали от МВД республики
такое сообщение и в этот день наши сотруд-
ники с Р. Казиевым из Шуши не разговаривали.
В связи с этим раз Вы настаиваете на выпуске
этой информации, то мы поставим подпись
Пресс-службы Президента. Тем более, что Вы
тоже подтвердили эту информацию. В это
время нам принесли переданный по факсу
черновик этой информации с множеством
поправок, сделанных от руки, с подписью экс-
министра ВД Б. Керимова. Мы обратили
внимание, что в черновике подписанного
Керимовым не было ссылки на сообщение
военного командования Шуши Р. Казиева.
Поэтому, несмотря на его требования мы
поставили под этой информацией подпись Прес-

[signature]

[illegible]
Пресс-службы Президента Азербайджанской
Республики", как двойник к их информации
о нахождении в Ходжалы", снабдив ее гри-
фом „в номера газет за 27 февраля", т.к. Р.
требовал ее публикации завтра во всех
газетах. А время было около 21 часа вечера
без каких пометок „в номера газет", теле-
графия и производство ее могло не принять.
Уточняю, что время выпуска информации
20 часов 59 минут.

Вопрос. Получив две противоположные
информации по одному и тому же факту,
кто и каким образом должен принимать
решение о публикации одной из них?

Ответ: В практике „Азеринформ" мы
впервые столкнулись со случаем, когда мы
выпускаем собственную информацию, ос-
нованную на сообщениях Пресс-службы
МО, ЦИ НФА и наших собкоров в регио-
не ее по своим каналам. А через полчаса по-
лучаем взрывоопасную сомнение в достовер-
с ссылкой на МВД информацию, ответствен-
ности. Будучи организацией подчиненной
Президенту и его аппарату, мы не смели
своей информацией, но выпустить было не
заданием Р. Алиева, который сослался
на руководство Республики выпустить
вторую, противоположную информацию.
Естественно, редакторы газет для
номера информацию „Азеринформ"

[illegible]

под этой информации снова подпись „Азер-
информ", чтобы еще раз нас дискредитиро-
вать; после трагической гибели вертолета
20 ноября 1991 года, когда „Азеринформ" выпу-
сообщение со слов министров ВД об. Карабах,
о причине гибели вертолета „из-за туман-
скалы". Но получение этого приказа было
руководством „Азеринформа" за подписью нового
Р. Агаева, несмотря на все его угрозы и преследо-
вания от нынешнего руководства Республи-
ки – этого; как сейчас стало известно
дезинформация была задумана и была рас-
всего на одних органах вызвала волнение
общественности от Ходжалинской траге-
вакотними ... пока еще неизвестно
ведь 27 февраля опровергла какую версию
о взятии Ходжалы, уже 29 февраля
Президент вернул ... бобоезимобания. Я думаю,
что руководство Алиев - служба Пре-
зидента, но они являются персональными ви-
новниками этой дезинформации, которая
продлилась всего один день.

Вопрос: Какой формулировкой Вы были
освобождены от должности Генерального
директора „Азеринформа"?

Ответ: 3 апреля 1992 года 16 часов ме-
пригласил Государственный секретарь
М. Аббасов, явно стесняясь, сказал, что
ему поручено неблагодарное миссия. Он
надеется на мое понимание. Но Президен-
из права и слева оказывают давление

после моего ухода с поста Генерального
директора. Президент хотел бы, чтобы я с тобой
посоветовался кем быть, на какую работу я бы
хотел перейти. На что я ответил: я всё понял
и готов с этой минуты считать себя в
отставке, у меня нет никаких претензий, просьб
и просьб. Президенту только нужно указ о
моей отставке с нужной формулировкой,
потому что, раз он со мной не хочет работать
и встречаться, не буду с завтрашнего дня
работать в должности Ген. директора. "Азерин-
форм" на должность политического обозревателя
[illegible] уже был назначен г. М. Аббасов. Был
очень рад и облегченно вздохнул, оставил
[illegible] из кабинета Президента. 5 апреля
[illegible] через Президента [illegible]
освобожден от обязанностей Генерального
директора "Азеринформ" в связи с перехо-
дом на другую работу.

Протокол допроса на 5 листах
мною прочитан, с моих слов
записан верно. Дополнений и
замечаний не имею.

[signature]

5.V.92.

Допросил: [signature] Ахмедов Э.

После 26 февраля прошло еще пару дней, пока общество осознало горестный масштаб свершившейся трагедии. А Муталибов, не особенно вникая в суть произошедшего, еще искренне надеялся, что все «рассосется», и только 28 февраля провел очередное заседание Совета Национальной безопасности... Да и протокол этой «тусовки» выглядит достаточно цинично, если не сказать подло, как будто и не случилось ничего особенного...

Секретно

СОВЕТ НАЦИОНАЛЬНОЙ БЕЗОПАСНОСТИ
ПРИ ПРЕЗИДЕНТЕ АЗЕРБАЙДЖАНСКОЙ
РЕСПУБЛИКИ

ПРОТОКОЛ

заседания СНБ от 28 февраля 1992 года

Обсудив на своем заседании у Президента Азербайджанской Республики Муталибова А.Н. оперативную обстановку в Карабахе Совет Национальной безопасности выработал следующие поручени[я]

1. Имеющимися возможностями продолжить эвакуацию мирно[го] населения из окрестностей г.Ходжалы и с.Умудлу.

Ответственные: Мусаев Ш.Х.,
Киримов Т.М.

2. В целях обеспечения защитников г.Шуши необходимым вооружением и боеприпасами срочно удовлетворить потребности в вооружении и технике, согласно предоставленному Казиевым Р. перечню.

Ответственные: Алиев Т.Ю.
Агаев Р.А.

3. Организацию обороны г.Агдам и формирование сил национальной самообороны возложить на первого заместителя минист[ра] обороны Раеева Д., которому после сбора необходимых сил не[за]медлительно выехать в город.

4. В кратчайшие сроки обеспечить выплату заработной [платы] бойцам батальонов самообороны, дислоцированных по районам [Ре]спублики.

Ответственный: Гадиров А.Х.

2.

5. По представлению Казиева Р.Г. рассмотреть вопрос при[с-
во]ении внеочередных воинских званий начальникам ОВД Шушинского
р-на, райотделения МНБ и коменданту города.

Ответственные: Керимов Т.М.,
Гусейнов И.П.,
Алиев Т.Ю.

Принять срочные меры к усилению должного правопорядка,
[обеспеч]ению жесткого режима чрезвычайного положения в г.Агдаме.

Ответственные: Гаджиев А.Х.,
Алиев Т.Ю.,
Керимов Т.М.

О принятых мерах информировать на очередном заседании СНБ.
Поручения по другим направлениям прилагаются.

[Ответ]ственный секретарь
[Азербайдж]анской Республики М.Абасов

Муталибов в очередной раз проявил себя, для него оказштось главным задобрить военный контингент: выплатить зарплату и присвоить ВНЕочередные воинские звания, видимо, надеясь на то, что они не повернут оружие против своего «благодетеля».

***

До сих пор, пожалуй, точные цифры погибших в Ходжалы не установлены. По сведениям МНБ республики и другим данным, накануне трагических февральских событий в городе проживало чуть более 3 тыс. чел. Один из первых поименных списков погибших, сравнительно недавно перепечатанных в газете «Орду» (№№9, 16, 20), включал 636 фамилий. Но он далеко не полный и был составлен в первые дни. Известно только, что по крайней мере свыше 700 трупов удалось привезти в Агдам и окрестные села. Известно также, что всего через месяц после трагедии 751 ходжалинец, находящийся в плену у армян, был в результате переговоров возвращен назад («Миллет» от 28 марта). К сожалению, на этом цифровые данные, и так не очень точные, заканчиваются. Отметим, что немало жителей, в основном женщины и дети, не успевшие при бегстве из города как следует одеться, по дороге замерзли. Неизвестно и сколько погибло в ходе штурма, а также количество погибших при взятии в плен (имеются свидетельства о расстреле пленных).

Но нет сомнения, что количество погибших и замерзших ходжалинцев превышает 1 тыс. человек.

О зверствах и чудовищных надругательствах над трупами (скальпирование, отрезание голов и других частей тела и т.д.) показано и написано достаточно, в том числе и российским правозащитным центром «Мемориал», поэтому нет надобности вновь возвращаться к этим актам вандализма, совершенным армянами совместно с военнослужащими 366-го полка и иностранными наемниками, о которых говорят спасшиеся очевидцы. Укажем только, что абсолютное большинство погибших составляли женщины, люди пожилого возраста, дети.

Наконец, о раненых. В журнале санитарного поезда в Агдаме, через который проходили почти все пострадавшие жители Ходжалы, зафиксировано 598 раненых и обмороженных (последних большинство). Там же зафиксирован случай скальпирования живого человека, что отмечено в докладе центра «Мемориал».

На первый взгляд, кажется, что Муталибов действительно не был способен понять, какого масштаба трагедия произошла в Ходжалы.

Но, думается, если учесть, как до последней возможности Муталибов цеплялся за власть, то можно предположить, что для него Ходжалинская трагедия не была неожиданностью. Видимо, в душе он уже намного ранее примирился с мыслью, что кто-то просто обязан пожертвовать собой ради его высшей личной цели — оставаться президентом. Но президентом не независимого Азербайджана, а именно марионеточного государства, контролируемого российской армией, чтобы просто и без напряжения лакомиться сливками, снимаемыми с такой красивой должности, как президент.

Вот бы где пригодились так любимые им белые костюмы и импозантные прически, уложенные феном. А народное возмущение и настойчивые требования его отставки он воспринимал как личное оскорбление, — как же, у него хотят отобрать такой шанс!

На телеграмме Рагима Газиева от 20 февраля с требованием о помощи ходжалинцам, только третьего марта была начертана резолюция: «Уже поздно». Пожалуй, эта историческая запись стала одной из последних автографов муталибовских министров.

Сначала Муталибов пытался умиротворить представителей НФА, предложил создать коалиционное правительство и был готов передать им часть президентских полномочий, просил депутатов поставить на голосование вопрос о применении силы, чтобы снять осаду здания ВС возмущенными гражданами. Депутаты отказались голо-

АЗЕРБ 5002 96 21/2 20 00=

НИСТРУ ВНУТРЕННИХ ДЕЛ РЕСПУБЛИКИ КЕРИМОВУ Т КОПИИ
НИСТРУ НАЦИОНАЛЬНОЙ БЕЗОПАСНОСТИ РЕСПУБЛИКИ ГУСЕЙНОВУ
НАЦИОНАЛЬНОЙ СОВЕТ [illegible]
ЗИДЕНТУ АЗЕРБАЙДЖАНСКОЙ РЕСПУБЛИКИ МУТТАЛИБОВУ А
МИНИСТРУ ОБОРОНЫ РЕСПУБЛИКИ МУСАЕВУ Ш
20ЧАСОВ 20ФЕВРАЛЯ 1992 ГОДА ГОРОД ХОСЖАЛЫ ПОДВЕРГАЕТСЯ
ИВ- 8J53JN 82- НОМУ ОБСТРЕЛУ СО СТОРОНЫ ГОРОДА
ИИ И АСКЕРЕНСКОГО РАЙОНА СО ВСЕХ ВИДОВ ОРУЖИЯ
РОНЫ ХОДЖАЛЫ ВЫДВИГАЮТСЯ БОЛЕЕ 20 ТАНКОВ И БМП
УБИТЫЕ И РАНЕНЫЕ РАЗРУШЕННЫЕ ДОМА И СОРУЖЕНИЯ
СРОЧНО НИ ПРИДПРИНЯТЬ МЕРЫ ТО ХОДЖАЛЫ ПОСТИГНЕТ
ТЬ СЕЛ МАЛЫБЕЙЛИ И ГУШЧУЛАР=

ЧАЛЬНИК ШТАБА ОБОРОНЫ Р ГАЗИЕВ КОМЕНДАНТ
НА ЧЕРЕЗВЫЧАЙНОГО ПОЛОЖЕНИЯ МАЙОР МИЛИЦИИ
СКЕРОВ А- НННО9 40

Уже поздно
2.03.92
09Ч55
2005/01 ОС
42974/22УПТ
И БАТАРЕЙ

совать. Тогда Муталибов поручил все тому же Аразу Ализаде от своего имени вызвать войска, которые появились и остановились совсем рядом, — в ожидании приказа очистить площадь.

После демонстрации в зале парламента фильма Чингиза Мустафаева уже никто и ничто не могло спасти президентство Муталибова.

— Истефа (отставка)! — скандировали собравшиеся перед зданием парламента люди. — Истефа! — эхом подхватили бакинцы и весь Азербайджан.

Но Муталибов с несвойственной для него упрямостью, не смотря ни на что, старался удержать личную власть, явно надеясь на какую-то помощь извне.

Как описывает Томас Гольц, непосредственный участник тех событий в своей книге «Карабахский дневник»: «...Его неубедительные замечания только подпитали размышления о том, что президент неуравновешен: извиняясь за ошибки, Муталибов обещал по-новому распределить посты в Кабинете министров и включить в него несколько представителей оппозиции на ключевых должностях. В следующей фразе он угрожал применением суровых мер. Призыв был подхвачен с очень странной стороны: Аразом Ализаде, главой Социал-Демократической партии Азербайджана и номинальным членом некоммунистического Демократического блока. Он призвал Муталибова объявить чрезвычайное положение, запретить деятельность политических партий и заморозить деятельность парламента на 6 месяцев. Все это казалось сговором. Российские войска занимали позицию за парламентом, ожидая приказа об атаке на граждан, собравшихся перед парламентом».

Если уже иностранный журналист делает выводы: «Все это казалось сговором», и с учетом того, что на протяжении своего «президентства», беспрерывно получая официальные документы о развитии ситуации в Нагорном Карабахе, уже произошедших нападениях и расстрелах мирного азербайджанского населения, предстоящей угрозе крупномасштабного наступления конкретно на город Ходжалы, ничего, абсолютно ничего не было предпринято, то мы тоже обязаны сделать выводы: это была преступная халатность или сделано сознательно и умышленно.

И не может быть простым совпадением, что 25 февратя 1992 года сразу, буквально через несколько часов, после посещения Аразом Ализаде в Москве Ельцина и Шапошникова начапась операция с участием российского полка №366 по захвату Ходжалы. Возможно, участники спланированной операции не предполагали, что будет так много жертв среди мирного населения, но отступать так называемым «заговорщикам» было уже некуда...После показа фильма в парламенте потрясенные Ходжалинской трагедией люди, не искушенные политическими «шахматными ходами» Муталибова и его команды, требовали единственное: Истефа! Истефа! И только Истефа!Настал момент, когда вдруг, будто кто-то где-то далеко произнес команду, и от парламента испарились российские войска: Муталибов принял-таки решение уйти в оставку.

Депутаты позаботились о нем, дали пенсию, загородную дачу, 10 человек охраны и автомобиль. И, самое важное, за что с парламентариями торговался Муталибов, он получил иммунитет от судебного преследования. Знает кошка, чье мясо съела!

После отставки Муталибова 6 марта 1992 года в Баку кипели политические страсти, НФА и остатки муталибовской команды, а также просто желающие делили между собой должности, «кресла», полномочия. Сам факт Ходжалинской трагедии, образно выражаясь, как бы раздвоился. Для политиканов внешняя сторона Ходжалинской трагедии превратилась в рычаг, манипулируя которым, можно было достичь тех или иных целей. А внутренняя составляющая произошедшей трагедии — ужас, горе, боль, отчаяние, — покинув стены парламента, «вышла в народ», заходя в каждый дом, наполняя сердце каждого человека состраданием и жаждой возмездия.

И была группа людей, которые настойчиво, скрупулезно, последовательно, не жалея личного времени и сил, расследовали уголовное дело №64524 по событиям Ходжалинской трагедии. Наверно, как юристы, они понимали неоднозначность в поисках виновных данного уголовного дела, но знали, что показания пострадавших, свидетелей и других участников расследования необходимо максимально точно зафиксировать именно сейчас, пока в памяти не стерлись факты, даты, фамилии... Следователи работали самоотверженно и добросовестно — сегодня в этом можно убедиться.

Протокол допроса **АБАСОВА Митата**, госсекретаря Азербайджана.

...т № 64524 1992 г.

ПРОТОКОЛ ДОПРОСА СВИДЕТЕЛЯ

... 1992 г. г.Баку

Следователь по особо важным делам при Генеральном Прокуроре ...рбайджанской Республики юрист I класса Расулов А.А., допросил ... в качестве свидетеля с соблюдением статей I73,I74 УПК ...рбайджанской Республики:

... Фамилия, имя, отчество – АБАСОВ Митат Теймур оглы,
... Год рождения – I926 г. 3. Место рождения – город Баку
... Семейное положение – семейный. 5. Национальность – азербайджанец
... Образование – высшее, в I949 г. окончил АЗИИ по специальности горный инженер-нефтяник
... Занятие – Вице-президент АН Азербайджанской Республики, Директор института проблем глубинных нефтегазовых месторождений (тел.38-80-45).
... Судимость – не судим со слов
... Постоянное местожительства –

Об ответственности за отказ от дачи показаний по ст.I8I УК ...рбайджанской Республики и за дачу заведомо ложных показаний ... ст.I79 УК Азербайджанской Республики предупрежден.

Подпись: АБАСОВ М.Т.

Предваряя ответы на заданные мне вопросы, я бы хотел кратко остановиться на следующем.

С 10 декабря 1991 года по 06 апреля 1992 года я являлся Государственным секретарем Азербайджанской Республики. Хотел бы отметить, *что в этом период в республике была крайне нестабильная,* сложная, противоречивая обстановка. Естественно, это отражалось в работе государственных структур, в частности аппарата Президента, Кабинета Министров и Министерства обороны. На мой взгляд, существовало неоправданное разделение исполнительной власти в республике между Кабинетом Министров и Госсоветом, аппаратом Президента. Отсутствовал четкий механизм подготовки и решения главных, концептуальных вопросов, не была разработана строгая концепция строительства вооруженных сил, не было четкой программы действий вооруженных сил в Карабахе. (Во всяком случае я о них не знал). К тому времени не был решен вопрос о взаимоотношениях с армией стран СНГ

Естественно, я это понимал в общих чертах, это меня беспокоило как гражданина и единственное почему я согласился на этот пост - это желание приложить все свои усилия для консолидации всех здоровых сил республики и обеспечения общенационального согласия. Возможности и основания для этого были - есть способные представители нашего народа и в государственных структурах и среди лидеров НФА

В аппарате Президента отсутствовали четкая структура, утвержденные Положения о Государственном секретаре, государственных советниках.

Естественно, что при таком положении основные мои усилия сосредотачивались на создании четкого механизма работы государственных структур при решении основных концептуальных проблем, связанных с жизнью республики.

<u>Вопрос</u> - Как Вам известно, с ноября 1991 г. г.Ходжалы находился в блокаде - с ноября 1991 г. в транспортной, с 13 февраля 1992 г. в воздушной, а в ночь с 25 на 26 февраля 1992 г. захвачен совместными усилиями 366 МСП 23-й дивизии 4-ой Армии войск СНГ и армянскими бандформированиями. Какие военные и политические меры принимались государством для прорыва блокады г.Ходжалы?

Ответ - Я считаю очень важным, что нам удалось все районы боевых действий объединить в три зоны с назначением в них командующих, которые должны были обеспечить объединенное командование над всеми вооруженными формированиями, как подчиняющимися МО и МВД, так и неофициальными. Как известно, город Ходжалы относился к Карабахской зоне. Перед МО и МВД ставилась задача о необходимости прорыва блокады гор.Ходжалы, о решении судьбы жителей города. МО в лице Мусаева Шаина неоднократно заверяло, что предпринимаются соответствующие меры. В частности, Мусаев Ш. неоднократно говорил, что вертолеты будут "завтра" или "летчиков нет" и т.д. Разработкой военных планов по прорыву блокады занималось МО. Я лично в обсуждении конкретных военных планов в связи с гор.Ходжалы участия не принимал и никаких прав для оперативно-тактического вмешательства в ход боевых действий, в вопросах управления войсками не имел.

Что касается политических мер, то они были предприняты в ряде общих мероприятий в связи с попытками мирного решения проблемы Нагорного Карабаха, являются общеизвестными и были неоднократно отражены в средствах массовой информации.

<u>Вопрос</u> - Вам представляется для ознакомления протокол Совета Национальной Безопасности Республики от 22 февраля 1992 г., подписанный Вами. На этом совете обсуждалась обстановка в Карабахе, в приграничных районах, а также ход реализации намеченных мероприятий

[signature]

по обеспечению безопасности в гг.Ходжалы и Шуше. В описательной части документа нет ничего про г.Ходжалы, почему? О ходе реализации каких намеченных мероприятий идет речь? Можете сказать, конкретно какие меры были приняты или должны были быть приняты?

Ответ: В протоколах СНБ, которые я подписывал, как правило, описательная часть очень лаконична, а в постановительной части записываются пункты, связанные с новыми поручениями и решениями, указываются ответственные за их выполнение. Протоколы, как известно, являются отражением коллективного мнения присутствующих на заседании участников, поэтому, очевидно, у них не возникло необходимости специально указывать что-либо в данном протоколе, а конкретные мероприятия по обороне населенных пунктов Карабаха, в т.ч. г.Ходжалы, были намечены ранее.

Если память мне не изменяет, то в сообщениях тт. Т.Керимова и Р.Газиева речь шла о трудностях, связанных с приобретением и использованием военной техники, обеспечением района боевых действий достаточной и подготовленной живой силой.

Конкретно по положению г.Ходжалы, насколько мне известно, задача ставилась таким образом, чтобы прорвать блокаду города и усилить его оборону, если же это по какой-либо причине не удастся, то обеспечить эвакуацию оставшихся там жителей воздушным путем, а затем взорвать аэропорт и взлетно-посадочную полосу. Эту задачу должны были обеспечить во взаимодействии МВД и МО. Конкретные планы боевых операций и меры по их выполнению обсуждались без моего участия.

Вопрос: - Как показали дальнейшие события, видимо, мероприятия по г.Ходжалы не выполнялись, что и привело к его захвату и массовому уничтожению мирного населения. Обсуждался ли вопрос захвата Ходжалы на Совете Национальной Безопасности и были ли установ-

...просчеты в мероприятиях, направленных на защиту этого города?

О-в: Насколько мне известно, после захвата г.Ходжалы, данный вопрос в вашей постановке на СНБ не обсуждался.

Вопрос – Вам представляется для ознакомления справка от 21 января 1992 г. Уполномоченного Президента Республики по Карабаху М.С.Мамедова "Об обстановке на территории Карабаха и мерах по ее стабилизации, которая с резолюцией Президента направлена Вам.

а) Что Вами проделано для выполнения резолюции Президента?

О-в: В связи со справкой уполномоченного Президента Азербайджанской Республики по Карабаху М.С.Мамедова от 21 января 1992 г. и в соответствии с резолюцией Президента А.Н.Муталибова (22.01.92г.) была проведена следующая работа:

- Были организованы систематические оперативные совещания (ежедневные, а в некоторые моменты и два раза в день) и заседания Совета Национальной Безопасности (СНБ).

- Значительная часть вопросов, поднятых в справке М.С.Мамедова, являлась предметом обсуждения на заседаниях СНБ, по ним были приняты решения, на оперативных совещаниях были даны соответствующие поручения. В частности, проделана следующая работа по пунктам справки:

7 февраля 1992 года на заседании СНБ были обсуждены вопросы "О структуре военных формирований в Карабахе и приграничных с Арменией районах, обеспечивающих единое руководство ими" и "О мерах по укреплению границ Азербайджанской Республики с Арменией".

На заседаниях СНБ и по мере необходимости, исходя из оперативной обстановки, в промежутках между ними давались поручения Министерству обороны (МО) и Министерству внутренних дел (МВД) о необходимости проведения комплекса мероприятий по защите населенных пунктов Карабаха, а также приграничных с Арменией районов.

[signature]

МНБ поручалось привлекать местных жителей в свои формирования, организовывать пункты по досмотру на всех дорогах, ведущих в районы, контролируемые армянскими формированиями;

МО и МВД поручалось обеспечение районов боевых действий военными вертолетами;

МО, МВД и Минсвязи поручалось обеспечить надежную связь между районами Карабаха и внутри самих районов;

Перехват радиопереговоров обеспечивался органами Министерства Национальной Безопасности;

На заседании СНБ 2I февраля I992 г. Министерству национальной безопасности в 3-х дневный срок поручалось разработать и представить план оперативно-розыскных мероприятий по изъятию незаконно хранящихся оружия и боеприпасов, их инвентаризации и направлению в структуры МО;

В целях оказания срочной медицинской помощи в районах боевых действий были даны соответствующие поручения Министерству здравоохранения, были организованы передвижные госпитали, медицинские пункты;

Вопросы обеспечения воинских формирований необходимым обмундированием, одеждой, питанием, горюче-смазочными материалами, палатками, полевым инвентарем, отопительными и осветительными приборами и др. систематически ставились и решались на заседаниях СНБ и оперативных совещаниях перед соответствующими министерствами и ведомствами.

Однако следует подчеркнуть, что существовали серьезные трудности в реализации многих поднятых в предложениях М.С.Мамедова вопросов.

6,г) Имелись ли силы и возможность для выполнения поставленных в справке вопросов? Имелись ли в Республике реальные силы для осуще-

...жения надлежащей обороны г.Ходжалы, если да, то почему свое-временно не осуществлялись меры для эвакуации населения г.Ходжалы?

Вопросы гражданского характера, как отмечено выше, решались, что касается возможностей надлежащей обороны г.Ходжалы и эвакуации оставшихся там жителей, то на этот вопрос более точно могут ответить, наверное, военные специалисты.

в) Подчинялось ли командование 4-ой Армии указаниям Президента Азербайджанской Республики?

Насколько мне известно, командование 4-ой Армии не подчинялось указаниям Президента Азербайджанской Республики.

Вопрос - Из материалов дела усматривается, что за несколько дней до событий в Президентский аппарат, в том числе и Вам часто звонили из г.Агдама, просили помощь. В это же время в разные высшие инстанции Республики поступали телеграммы от должностных лиц и просто граждан, предупреждающих о захвате г.Ходжалы, принимались ли экстренные меры для спасения г.Ходжалы?

В аппарат Президента систематически поступали телеграммы из разных населенных пунктов Карабаха и приграничных с Арменией районов, подвергавшихся нападениям или находящихся под угрозой нападения. Часть телеграмм поступала непосредственно ко мне. Во всех случаях мною лично были даны конкретные указания, резолюции соответствующим службам аппарата Президента. По звонкам с мест я немедленно связывался по телефону с МО и МВД, сообщал о содержании телефонных переговоров, в частности Мусаеву Шаину, просил немедленно принять необходимые срочные меры. Ш.Мусаев всегда отвечал, что ему известна оперативная обстановка, он сам знает, что необходимо делать, при этом он часто реагировал нервозно, раздражительно, допускал в обращении грубости. Следует отметить, что на совещаниях Мусаев неоднократно ставил вопрос о том, чтобы никто не вмешивал-

[signature]

[illegible] ход оперативных решений по ходу боевых действий. К сожалению, [illegible] принимать какие-либо решения по этим вопросам не был уполно[illegible]. Выходя за рамки заданного вопроса, хотел бы напомнить, что [illegible] звонков и телеграмм, ко мне приходили и защитники отдель[illegible] и населенных пунктов Карабаха. В частности, у меня несколь[illegible] были героические защитники села Сырхавенд. Они сообщили о [illegible] проблемах, плохой обеспеченности техникой. Я немедленно свя[illegible] с представителями МО, пригласил генерала Рзаева Д., на сос[illegible]вшемся совещании часть вопросов была решена. Помимо этого, для [illegible]за, базировавшегося ранее в сел.Сырхавенд через Госснаб и Мин[illegible] были решены вопросы, связанные с получением техники мирного [illegible]тера. Однако, в других случаях я должен сказать откровенно, [illegible] буквально с боем приходилось вырывать помощь.

Вопрос - Почему так часто менялось руководство МНО Респуб[illegible] и Карабаха (министры Баршатлы, Мехтиев, Мусаев, Алиев, Кази[illegible]), командующие вооруженными силами Карабаха Рзаев Д. и Алиев Т.?

[illegible] С моей стороны каких-либо конкретных рекомендаций по увольне[illegible] или назначению каких-либо лиц в руководство Минобороны не было. [illegible] вопрос был в прямой компетенции Президента. А объяснять это [illegible], на мой взгляд, тем, что шел постоянный поиск компромисса [illegible] официальным руководством республики и некоторыми лидерами [illegible]зиции. Возможно, этими разногласиями искусно пользовалась тре[illegible] сторона, их постоянно сталкивали. Естественно, такое положение [illegible]чехардой в руководстве Минобороны, больше всех устраивало силы [illegible] пределами Республики. Это положение в конце концов привело к ос[illegible]лению руководства в Министерстве обороны, чем в определенной [illegible], и можно объяснить неудачи наших военных в Карабахе в тот пе[illegible]. Мне, несмотря на все усилия, не удалось внести ясность в

Мехтиев

[illegible] оперативных решений по ходу боевых действий. К сожалению, [illegible] принимать какие-либо решения по этим вопросам не был уполно[illegible]. Выходя за рамки заданного вопроса, хотел бы напомнить, что [illegible] звонков и телеграмм, ко мне приходили и защитники отдель[illegible] и населенных пунктов Карабаха. В частности, у меня несколь[illegible] раз были героические защитники села Сырхавенд. Они сообщили о [illegible] проблемах, плохой обеспеченности техникой. Я немедленно свя[illegible] с представителями МО, пригласил генерала Рзаева Д., на сос[illegible] совещании часть вопросов была решена. Помимо этого, для [illegible], базировавшегося ранее в сел.Сырхавенд через Госснаб и Мин[illegible] были решены вопросы, связанные с получением техники мирного [illegible]тера. Однако, в других случаях я должен сказать откровенно, [illegible] буквально с боем приходилось вырывать помощь.

Вопрос - Почему так часто менялось руководство МНО Респуб[illegible] и Карабаха (министры Баршатлы, Мехтиев, Мусаев, Алиев, Кази[illegible]), командующие вооруженными силами Карабаха Рзаев Д. и Алиев Т.?

[illegible] С моей стороны каких-либо конкретных рекомендаций по увольне[illegible] или назначению каких-либо лиц в руководство Минобороны не было. [illegible] вопрос был в прямой компетенции Президента. А объяснять это [illegible], на мой взгляд, тем, что шел постоянный поиск компромисса [illegible] официальным руководством республики и некоторыми лидерами [illegible]. Возможно, этими разногласиями искусно пользовалась тре[illegible] сторона, их постоянно сталкивали. Естественно, такое положение [illegible] чехардой в руководстве Минобороны, больше всех устраивало силы [illegible] пределами Республики. Это положение в конце концов привело к ос[illegible] руководства в Министерстве обороны, чем в определенной [illegible], и можно объяснить неудачи наших военных в Карабахе в тот пе[illegible]. Мне, несмотря на все усилия, не удалось внести ясность в

...ый вопрос и примирить противоборствующие стороны. Хотя и мало ...ющему в политике человеку должно быть ясно, что при наличии ...них врагов, внутри государства должны быть компромиссы, спо... ...ствующие объединению, сплочению народа, всех здоровых сил.

Вопрос – Каковы причины смены главы исполнительной власти го... ...Агдама Вердиева С. и начальника РОВД Пашаева И. накануне Ход... ...жалинской трагедии?

...Что касается главы исполнительной власти Вердиева С., то ... об этом спросить Агаева Р.А. Он имел предварительную встре... с представителями различных группировок г.Агдама, где обсуждал... этот вопрос. Насчет Пашаева И. – не знаю, возможно, не помню.

Вопрос – Перечислите членов СНБ, участвующих на заседании ... февраля 1992 г. Кем составляется протокол заседания, почему нет ...протокола от 26 февраля 1992 г., какой вопрос обсуждался? (об ин... ...формации по положению в Ходжалах подробно)? Помощник Президента ... Зарбалиев показал на следствии, что 26 февраля 1992 г., ...шло заседание СНБ, то из Шуши позвонил Р.Казиев и сообщил, ... Ходжалы в наших руках, через полчаса ему опять позвонил Р.Ка... ...зиев, и сказал, что информация неверна и Ходжалы взяли армяне. О ...переговорах с Р.Казиевым он информировал всех присутствующих на за... ...седании 26 февраля 1992 г. Что Вы можете показать по этому поводу?

...Как правило, в последний период работы СНБ протокол велся ...Исмаиловым – ответственным работником аппарата Президента, кор... ...ректировался С.Гаджиевым – Гос.советником, а затем представлялся ... Возможно, они кому-то еще предварительно показывали протокол. ...основном, в протокол вписывались новые порученские пункты.

26 февраля было оперативное совещание у А.Н.Муталибова, на ...котором выяснялось положение дел в Ходжалах. Информации Т.Керимова ...Р.Агаева были противоречивыми. После телефонного разговора с ...Казиевым, Т.Керимов еще раз подтвердил, что Ходжалы в наших ру-

Фонф...

[signature]

[illegible] ляются малочисленные жертвы.

Что касается второго телефонного разговора, то я его не [illegible]. Я категорически отвергаю, не допускаю возможности того, что [illegible] какой-то конкретный разговор о том, что Ходжалы взят и на-[illegible] какую-то иную информацию в средствах массовой информации. [illegible] мере в моем присутствии об этом разговора не было.

Главные причины неудач при обороне г.Ходжалы, на мой взгляд, [illegible]лись в:

- сложной, противоречивой внутриполитической обстановке в [illegible], отсутствии общенационального согласия, консолидации [illegible] здоровых сил;

- отсутствии четкой исполнительной власти в республике, ее [illegible]ности;

- ошибках и просчетах Президента Муталибова А.Н. в кадровой [illegible] в структурах МО, МВД, на местах;

- использовании армянскими бандформированиями 366 мотострел-[illegible] полка вооруженных сил СНГ;

- слабом оборудовании района обороны в инженерном отношении;

- в отсутствии в должном объеме у азербайджанских сил само-[illegible] тяжелой боевой техники, противотанковых средств и обучен-[illegible] живой силы в тот момент времени в г.Ходжалы;

- отсутствии, в необходимой мере, реального подчинения еди-[illegible] командованию.

[signature]

Протокол мною прочитан, записан с моих слов верно

[signature]

Допросил: [signature] Расулов А.А.

Дело № 64524 1992 г.

ПРОТОКОЛ ДОПОЛНИТЕЛЬНОГО ДОПРОСА СВИДЕТЕЛЯ

февраля 1993 года г.Баку

Следователь по особо важным делам при Генеральном прокуроре …айджанской Республики юрист I класса Расулов А.А.,допросил … в качестве свидетеля с соблюдением статей I73,I74 УПК …айджанской Республики:

Фамилия,имя,отчество – АБАСОВ Митат Теймур оглы,
…од рождения – I926 г. 3.Место рождения – город Баку
Семейное положение – семейный. 5. Национальность – азербайджанец
Образование – высшее,в I949 г. окончил АЗИИ по специальности горный инженер-нефтяник
Занятие – Вице-президент АН Азербайджанской Республики,Директор института проблем глубинных нефтегазовых месторождений телефон 38-80-45 .
…мость – не судим,со слов
Постоянное местожительства – …в.55

Об ответственности за отказ от дачи показаний по ст.I8I УК …айджанской Республики и за дачу заведомо ложных показаний по …I УК Азербайджанской Республики предупрежден.

Подпись: Абасов М.Т.

По существу заданных мне вопросов могу сказать следующее:

- Заседания СНБ проводились только под председательством Президента Республики А.Н.Муталибова. Я стал членом СНБ с 29 января 1992 г.

Я по своей инициативе, учитывая сложившиеся личные взаимоотношения между отдельными руководителями МО, МВД и МНБ, старался проводить систематические встречи членов СНБ, представителей министерств, ведомств, на которых я, главным образом, пытался повлиять на согласованность их взаимодействия. Однако, ограниченность моих возможностей ввиду отсутствия соответствующих полномочий и утвержденного Положения о Государственном секретаре, а также определенное противодействие со стороны отдельных членов СНБ к проведению таких встреч (вследствие чего не всегда удавалось их свести вместе) постепенно привели к тому, что такие встречи стали менее эффективными и потеряли тот смысл, который я первоначально имел ввиду при их организации.

На заседаниях СНБ, как правило, обсуждались вопросы, связанные с агрессией Армении и безопасностью нашей Республики. Насколько я осведомлен, протоколы заседания до моего включения в состав СНБ не велись. Я ввел в практику работы составление протоколов, стенограммы заседаний не велись. Все заседания СНБ, на которых я присутствовал - протоколировались. Так, что для ознакомления с обсуждавшимися вопросами необходимо обратиться непосредственно к протоколам заседаний СНБ.

- Предложения и рекомендации, высказанные на заседаниях СНБ, после обмена мнениями, подытоживались Президентом А.Н.Муталибовым и они оформлялись протокольно в виде поручений.

Протокол заседания СНБ от 8 февраля 1992 года ничем не отличается от других, правда, почему-то он оформлен в виде решения. Лично не вижу в этом никакого особого умысла. СНБ являлся кон-

...органом и его рекомендации оформлялись в виде поручений, и нельзя их считать документом, приравненным к Указу.

- В непосредственной разработке, обсуждении и утверждении ...ных планов боевых действий я участия не принимал, в том ... и упоминаемого вами плана Д.Рзаева о прорыве блокады г.Ходжалы, так что, естественно, не знаю почему он не был утвержден.

- Мнения Т.Мехтиева и Ш.Мусаева о плане Д.Рзаева о выводе ... блокады г.Ходжалы мне не были известны. Могу лишь констатировать весьма недоброжелательное отношение Ш.Мусаева к Д.Рзаеву.

- На заседаниях СНБ вопросы, связанные с г.Ходжалы обсуждались и насколько я помню, приходили к мнению, что необходимо обеспечить оборону города и прорыв блокады, но если бы это не удалось, ... в первую очередь МО и МВД должны были обеспечить эвакуацию мирных жителей.

Такой вариант решения соответствовал и моему мнению. Насколько я помню, такое решение выработалось в результате общего обсуждения, а подробно мнение каждого из присутствовавших по данному вопросу я сейчас не могу вспомнить.

Я не допускаю возможности того, чтобы кто-то категорически настаивал только на варианте эвакуации жителей и чтобы остальные, в частности я (если этот разговор происходил в моем присутствии ... со мной), могли бы проигнорировать его мнением. Это касается членов СНБ и кого-нибудь иного.

- Насколько я помню, в сообщениях Мусаева Ш. речь шла о слабом оснащении военной техникой и нехватке обученной и подготовленной живой силы. Но насколько имеющиеся в целом в распоряжении МО и МВД силы и средства могли оказаться недостаточными для прорыва блокады города Ходжалы и обеспечения его обороны, я не могу судить, поскольку не располагал необходимой информацией.

[signature]

№ 64524 1992 ил/г. Форма № 8

ШАҺИДИ ДИНДИРМӘ ПРОТОКОЛУ
ПРОТОКОЛ ДОПРОСА СВИДЕТЕЛЯ

27 июня 1992 ил г. Баку

... Республикасынын допрос начат: 10 ч. 40 мин.

... мүстәнтиги окончен: 14 ч. 30 мин

(рүтбә, дәрәчәси, фамилијасы)

... Республикасы ЧПМ-нин 173, 174-чү маддәләринә риајәт етмәклә ______

______ шаһид сифәтиндә диндирдим

(һарада)

27 июня 1992 г. следователь по особо важным делам при ...ральной прокуроре ...йона

...жанской Республики юрист 2 класса Ахмедов Э. И.

(классный чин, фамилия)

... (где) в прокуратуре. в качестве свидетеля с соблюдением ...ПК, 174 УПК Азербайджанской Республики

...ијасы, ады атасынын ады
...милия, имя, отчество Рустамов Ильхам Магеррам оглы

...ду ил Доғулдуғу јер
...рождения 1956 г. 3. Место рождения г. Баку

...иијјәти
...мейное положение женат

...ијјәти
...ональность азербайджанец

...да олмасы (әкәр Сов.ИКП үзвүдүрсә о заман партија билетинин №-си вә стажы кёстә...)
...ийность (если член КПСС то указать № п/б и стаж) ______

... (һансы мәктәби вә нә вахт гуртармыш дыр)
...зование (какое учебное заведение окончил и когда) Высшее в 1980 г. окончил ВВК Ч МВД в г. Владикавказ, в 1987 г. А Полит. И им. И. ...

...: һазырда иш јери вә дашыдығы вәзифә
...: а) в настоящее время — место работы и занимаемая должность УОБ МВД Азер.

... ишләнән вахтда
... момент, к которому относится показание Республики инспектором.

...үмлүгү
...мость ранее не судим со слов

(нә вахт, һансы мәһкәмә тәрәфиндән, ЧМ-нин һансы маддәләринә вә чәза тәдбири)
(когда, каким судом, по какой ст. УК и меры наказания)

... јашадығы јер (дүзкүн үнваны вә телефон №-си)
...оянное местожительство (точный адрес и № телефона) г. Баку, п. Нахичевани, ом.

...т (№-си, нә вахт вә ким вермишдир)
...орт (№, когда и кем выдан) Служебное удостоверение № 14778

...үр илә мүнасибәти
...ких отношениях состоит с обвиняемым вопрос не ставился.

... вермәкдән бојун гачырмаға көрә Азәрбајчан Республикасы ЧМ-нин 181-чи маддәсилә вә ...алан ифадә вермәјә көрә Азәрбајчан Республикасы ЧМ-нин 179-чу маддәсилә мәс'улијјәт ...ы һаггында хәбәрдар едилмишдир.

...ответственности за отказ от дачи показаний по ст. 181 УК Азербайджанской Республики и за ...ведомо ложных показаний по ст. 179 УК Азербайджанской Республики предупрежден.

Имза — Подпись [signature]

По существу заданных вопросов показываю, что я в 1976 году поступил в высшее военное командное Краснознаменное училище МВД СССР им. С.М. Кирова в г. Владикавказ (бывший г. Орджоникидзе), по специальности офицер мотострелковых войск с высшим общим образованием. Во время учебы я получал знания по взрывным устройствам и теоретически претворил в жизнь в Карабахе. В 1980 году окончил училище был распределен в Ярославской области в конвойный батальон. В 1982 году я не хотел служить и уволился оттуда по причине национальных взаимоотношений. Затем приехал в г. Баку, работал в БНСУ и в [illegible] и в 1990 году в связи с событиями в Карабахе написал рапорт на имя министра внутренних дел т. Асадова и меня приняли на работу в ОМОН МВД Азербайджанской Республики на должность командира взвода, затем стал зам. командира роты и командиром роты ОМОН-а. Моим непосредственным командиром являлся п/полковник Рзаев Абил и с ноября 1991 года Джавадов Ровшан. С лета 1991 года я был командиром роты и в мои обязанности входили решать задачи поставленные командиром отряда с подчиненными мне 40 сотрудниками ОМОНа. Руководство знал, что я специалист по взрывным устройствам и я неоднократно в Карабахской зоне взрывал объекты. В связи с тем

[signature]

что я специалист по взрывным устройствам,
знал мои способности руководство МВД, что
и любое задание поручение руководство
службы я выполнял в срок. Где то 15 фев-
раля 1992 года начальник отряда Джавадов
Ровшан мне сказал, что министр ВД т. Т.
Керимов тебя вызывает, по какому вопросу
он мне не говорил. Я, сразу пришел на
прием министра, точнее я с Джавадовым
поехал в МВД и мы вместе были у министра
Т. Керимова. Он мне сказал, что ты специалист
по подрывным устройствам и ты сможешь
взорвать полосу Ходжалинского аэропорта?
Я ответил: смогу и мне нужны следующие
взрывные предметы. 1) тротил, в каком коли-
честве я не сказал; 2) электро-детонаторы;
3) взрывное устройства; 4) электро-шнур.
Министр мне сказал, что мы вас обеспе-
чим указанными взрывными предметами. Затем
я ему объяснил, что в радиусе 500 метров
середины полосы надо взорвать, сложив
в форме треугольника тротиловых шашек.
Министр со мной согласился и на следую-
щий день я получил все взрывные предметы
в следующем количестве: 1) тротил 11 ящиков,
каждый ящик 13,5 кг; 2) электро-детонаторы -
10 штук; 3) взрывная машинка - одна штука;
4) электро-шнур - 200 метров. Тротил получил
у заместителя министра ВД т. Р.Х. Мамедова
в здании МВД и электро-детонатор, взрывную
машинку, а электро-шнур получил в г. Агдаме

от Керимова Гасана (гасан-карьер). А мой
инженер ВД г. Керимов Тофик мне сказал,
что в г. Агдам вы поедете и там вас обеспе-
чить должен вертолетом, чтобы полетить
в г. Ходжалы и взорвать полосу. 17 или 18
февраля 1992 года я, Джавадов Ровшан с
колонной поехали в г. Агдам и в г. Агдаме
Джавадов мне сказал, что у Фахмина
Гаджиева в распоряжении имеются семь
вертолетов и он должен тебя обеспечить
вертолетом для вылета в г. ~~Агдам~~ Ходжалы,
чтобы взорвать взлетную полосу аэропорт
До 24 февраля 1992 года в г. Агдаме мен
никто не обеспечивал вертолетом и в этот
период я неоднократно обратился Р. Джавад
Фахмину Гаджиеву и заместителю пред
дателя Верховного Совета Тамерлану Кар
которые с 18 по 24 февраля находились в гор
Агдаме, они мне всегда отвечали неопредел
но, сказав, что будет вертолет, жди и т.д.
В этот день, т.е. 24 февраля я звонил мини
Керимову и сообщил ему, что меня верто
не обеспечивают и я не могу вылететь в гор
Ходжалы. Он мне сказал, что сиди и жди
в г. Агдаме, тебя вертолетом должны обе
печить, кто конкретно, он не говорил. После
телефонного разговора Ровшан Джавадов
мне сказал, что вместе со всей колонной
выезжаю с нами в г. Баку и там решим
вылет в г. Ходжалы. 24 февраля 1992 го
вечером около 22 часов я прибыл в г. Бак

...своей квартиры звонил домой Р.Х. Маме-
...у, сообщил ему о том, что в г. Агдане
...и вертолетом не обеспечили и я не могу
...тешь в г. Ходжалы. Он мне сказал, что
...это все выясним и тебе сообщим. Взрывчатые
...мешки я, как мы приехали в г. Баку, сдал
...нужную часть ОМОН-а, 25 февраля 1992
...г. я находился в ОМОН-е на работе, вечером
...около 22 ч.-22 ч. 30 минут ко мне домой звонил
...титель министра ВД Р.Х. Мамедов и
...сказал, что 26 февраля 1992 г. 8 часов
...мы должен быть в аэропорту Бина
...вместе с Шахин Мусаевым на верто-
...ле вылететь в г. Агдам в сопровождении
...этого вертолета и на этом вертолете же,
[illegible]
...полосу Ходжалинского аэропорта. 26
...февраля 1992 года 7 часов утра я прибыл
...на работу в ОМОН и оттуда забрал взрыв.
...ые предметы и вместе с водителем началь-
...ника штаба Шахмурадовым Низами, сержантом
...Сахваладом, фамилию не знаю и с одним сержантом
...фамилию, имя не знаю выехал в аэропорт
...Бина и затем около 9 ч. 10 минут приехал
...Шахин Мусаев. Я к нему представился и
...на трех вертолетах вылетели в г. Агдам.
...где-то 12 часов дня мы прилетели в г. Агдам
...в аэропорту нам сообщили, что армянские
...вооруженные формирования г. Ходжалы взяли. И с аэропор-
...та Ш. Мусаев при мне по телефону разговари-
...вал с Президентом А. Муталибовым и сообщил

ему, что г. Ходжалы взяты и около тысяче чел
погиб, затем Мусаев ему, после каких-то слов
Муталибова ему говорил: „не пять человек пог
есть очевидцы, что погибли тысяче человек, я не
понимаю". После разговора Ш. Мусаев сказал
что Муталибов ему сказал, приезжай об
ратно в г. Баку. Затем мы приехали в
центр г. Агдам Ш. Мусаев развернул штаб
беседовал с людьми, штаб находился в сопр
ном батальоне и провели совещание. Я в
совещании не участвовал, там участвовал
Т. Караев, Фахим Гаджиев, помощник Кар
ева Аббас и другие, которых не знаю. 26 ф
раля 1992 года я в сопровождающем вертол
три раза вылетел до с. Нахчиванлы, где
помогали другому вертолету приземлиться и
загрузили трупов с местности между
с Нахичеванлы и с. Шели. Днем мы также
помогли садить на вертолет ОМОНовцев, сре
которых и находился Ровшан Джавадов.
27 февраля 1992 года я находился в аэропорту
г. Агдам и помогал раненых и трупов загрузи
на вертолеты, чтобы отправлять в г. Баку.
Где-то 18ч., 18ч. 30 минут 27 февраля я и Ш. Му
саев из г. Агдама на вертолете прилетели в
город Баку и по указанию Ш. Мусаева я
взрывные предметы с помощью солдат наци
ональной армии сдал в склад в аэропорту Ба
Вернее сдали начальнику караула и Ш. Му
дал команду ему, чтобы отнесли в склад и
охраняли. Это караул, как я понял охраняю
военные вертолеты в аэропорту Баку.

Из аэропорта я с Ш. Мусаевым на его автомашине марки ГАЗ-24 приехал до метро „Азизбекова" и оттуда пошел домой. В течении 2-х дней я на работу не выходил, т.к. после вышеупомянутых событий плохо себя чувствовал. После как вышел на работу я ему, т.е. Ровшан Джавадову сообщил, что взрывные предметы я оставил в аэропорту на складах и надо забрать их. Потом я взрывными устройствами не интересовался. С 18 апреля 1992 года я работаю инспектором в УОБ и где-то в мае мне звонил начальник штаба ОМОН-а Рашидов Акиф и спросил, что где можно достать тротил, тогда я ему сказал, передав Р. Джавадову, что те тротил, которые я должен был взорвать взлетную полосу аэропорта Ходжалы, находится на складах аэропорта Бина, в каком складе я не знаю, но там один склад.

Уточняю, что 16 февраля 1992 года я получил в количестве 11 (одиннадцать) коробок во дворе МВД около дежурной части из автомашины марки ГАЗ-66, принадлежащей какому-то гражданскому организацию, загрузил в автомашину марки УАЗ, принадлежащей ОМОН-у, не помню водитель кто был и привезли в ОМОН и оттуда я получал 5 коробок тротила поехал в г. Агдам. Как выше указал, эти 5 коробок тротила я 27 февраля оставил на складах аэропорта Бина по указанию Ш. Мусаев[а]. Доставление тротила мне было поручено

[подпись]

Гейдару Асадову, майору милиции, который работает в УОБ МВД.

Вопрос: Вам предъявляется протокол допроса свидетеля Т.М. Керимова от 20.05.92г., где он показывает, что 22-24 февраля 1992 года, заместитель ВД ему докладывал, что в указанный срок взлетная полоса аэропорта г. Ходжалы взорвана капитаном милиции, сотрудником ОМОН-а Рустамовым И.М.. Что Вы можете по этому поводу показать?

Ответ: Я, в феврале 1992 года взлетную полосу аэропорта г. Ходжалы не взорвал по выше указанным мною причинам. О том, что я взорвал полосу никому не докладывал, если Ивенко и заместителю министра Р.Х. Мамедову. Почему бывший министр ВД Керимов дает ложные показания, никому не понятно я не могу объяснить. Я с ним на очной ставке не могу подтвердить свои показания.

Дополняю, что эту работу мне поручили потому, что я специалист по взрывным устройствам, зимой 1990 года я 45 дней находился в аэропорту г. Ходжалы, т.е. хорошо знал эту местность, мне должны были помогать трое автомашинистов из ОМОНа Хикмэт Ишкаров, Гусейн Гусейнова и Фуад фамилию не знаю, еще четвертый Алиев Адалат и всем нам выписывали служебные командировочные из ОМОН-а. А

же мне непонятно, что если я 24 февраля 1992г.
из г. Агдам звонил Т. Керимову и сообщил ему
что, я не могу вылететь в г. Ходжалы, чтобы
взорвать взлетную полосу", а он дает пока-
зание, что 22-24 февраля задание по взрыву
взлетной полосы в г. Ходжалы Рустамовым
выполнено, как ему докладывал его замести-
тель Р.Х. Мамедов, который также знал, что
до 25 февраля взлетная полоса не взорвана,
т.к. я ним 25 феврал вечером по телефону
разговаривал и об этом ему сообщил. С какой
целью Керимов дает такое показание мне
не известно. Я, также из складов МВД
250 кг. тротил не получал, старшину ОМОНа
Фейзуллаеву Нураддину Балаахмед оглы я сдал
11 (одиннадцать) коробок тротил, каждый
по 13,5 килограммов. И когда выехал в г Агдам,
как выше мною указано, забрал от него 5 ко-
робок тротила.

Протокол допроса мной прочитан с моих
слов записан верно, дополнений и поправок не имею

[подпись]

Допросил: [подпись] Ахмедов Э.И.

Показания первого заместителя председателя Верховного Совета Азербайджана **Тамерлана Гараева**

Иш № 64524 19 92 ил/г. Форма № 2

ШАҺИДИ ДИНДИРМӘ ПРОТОКОЛУ
ПРОТОКОЛ ДОПРОСА СВИДЕТЕЛЯ

... октјабр 19 92 ил Азәрбајҹан Республикасы Баш прокурорунун
... ССР-нин јанында хүсусилә мүһүм ишләр үзрә мүстәнтиг рајон
... мүстәнтиги С.Рәҹәбов
(рүтбә дәрәҹәси, фамилијасы)
... ССР ЧПМ-нин 173, 174-чү маддәләринә риајәт етмәклә
Али Советинин бинасында шаһид сифәтиндә диндирдим
(harada)
19 г. следователь
района
... ССР
(классный чин, фамилия)
в качестве свидетеля с соблюдением
... 174 Азербайджанской ССР
... ады, атасынын ады
... отчество Гарајев Тамерлан Јелмар оғлу
... 1952 Доғулдуғу јер 3. Место рождения Агдам рајонунун Гасымлы кәнди
... положение евли
... Азәрбајҹанлы
... (әкәр Сов.ИКП үзвүдүрсә о заман партија билетинин №-си вә стажы көстә-
... (если член КПСС, то указать № п/б и стаж) битәрәф
... мәктәби вә нә вахт гуртармышдыр)
... (какое учебное заведение окончил и когда) Али, 1973-чү илдә Азәрбајҹан
...верситетинин һүгуг факүлтәсини битириб.
... иш јери вә дашыдығы вәзифә
... в настоящее время—место работы и занимаемая должность Али Совети сәд-
... вахтда
..., к которому относится показание ринин I-чи муавини.Тел.
Али Совети сәдринин муавини

мәһкум олунмајыб
(нә вахт, һансы мәһкәмә тәрәфиндән, ЧМ-нин һансы маддәләринә вә чәза тәдбири)
(когда, каким судом, по какой ст. УК и меры наказания)
... јер (дүзкүн унваны вә телефон №-си)
... местожительство (точный адрес и № телефона) Бакы шәһәри
... ... күчәси,
... нә вахт вә ким вермишдир)
... когда и кем выдан) шәхсијјәти мүәјјән олунуб
... мүнасибәти
... состоит с обвиняемым
... бојун гачырмаға көрә Азәрбајҹан ССР ЧМ-нин 181-чи маддәсилә вә гәсдән ... көрә Азәрбајҹан ССР ЧМ-нин 179-чу маддәсилә мәс'улијјәт дашымасы һаггында ...
... за отказ от дачи показаний по ст. 181 УК Азербайджанской ССР и за дачу ... показаний по ст. 179 УК Азербайджанской ССР предупрежден.

Имза — Подпись [signature]

верилән суаллара чаваб олараг ашағыдакылары көстәрирәм:

Мән 1991-чи ил феврал ајынын 7-дән Азәрбајчан Республикасы
Совети сәдринин муавини вәзифәсиндә ишләјирәм. 1992-чи ил мај ај
18-дән Али Совети сәдринин биринчи муавини вәзифәсиндә ишләјирәм.

Суал: Ағдама нә вахт, кимин көстәриши илә вә нә мәгсәдлә к

Чаваб: I. Ағдам шәһәринә 23 феврал 1992-чи илдә ахшамүстү
Бу барәдә мәнә һеч ким көстәриш вермәмишди вә тутдуғум вәзифә
белә көстәриши мәнә анчаг парламент, онун Рәјасәт һеј"әти вә
разылашдырмагла Али Советин сәдри верә биләрди. Анчаг бир нечә
Иран Ислам Республикасындан гајыдаркән тәјјарәдә сабиг президент
либовла сөһбәт әснасында Ағдама кедәчәјими билдирмишдим. Ағдам
әсас мәгсәд биздә јенчә гәбул олунмуш "Фөвгәл"адә вәзијјәт һаг
республика Гануну әсасында Ағдам вә Шуша рајонлары әразисиндә
вәзијјәт тәтбиг едилмәси барәдә Милли Шуранын гәрарынын јерина
мәсинә һүгуги вә тәшкилати јардым көстәрмәкдән ибарәт иди.

Бундан башга, ермәниләр тәрәфдән киров көтүрүлмүш шәхсләр
сына көмәк көстәрмәк, чамаатла көрүшүб, вәзијјәт барәдә дәгиг
алмаг истәјирдим ки, имкан дахилиндә мәсәләләрин һәллинә көмәк

Суал: Сиз кәләндә Ағдамда вәзијјәт нечә иди?

Чаваб: Ағдама кәлән күн рајонун, Гарабағ үзрә идарәләрин
вәзифәли шәхсләри илә көрүшдүкдә мә"лум олду ки, онларын фөвг
вәзијјәт е"лан олунмасы һаггында президент фәрманындан, бу барә
Шуранын гәрарындан вә "фөвгәл"адә вәзијјәт һаггында" республ
нундан хәбәрләри јохдур. Нәјә кәрәсә, һәмин сәнәдләрин дәрч
гәзетләр рајонда пајланмамышды вә јалныз мәним тәләбимлә ики
сонра Гарабағ үзрә Дахили Ишләр Идарәсинә кәтирилди. Шәнбә вә
күнләри олмасына бахмајараг, бүтүн күнү вә кечәни ишләјиб м
әмрләри, әһалијә мүрачиәтин мәтнини, комендатуранын структур
хылыш нүмунәләрини һазырлајыб рајон мәтбәәсиндә чап етдирдик.
фөвгәл"адә вәзијјәтин тәтбиги илә әлагәдар мүвафиг шәхсләрин
илә мүшавирә кечирилди. Јерли рәсми вә гејри-рәсми силаһлы
постлардан вә һәрби әмәлијјатлардан ајырмамаг үчүн гәрара ал

ал"адә вәзијјәт режимини тә"мин етмәкдән өтрү гүввә көндәрилсин. гилә әлагәдар, мән, Муса Мәммәдов, Гарабағ үзрә ДИИ-нин рәис мүавини Шаһин Чаһанкиров буна көрә дәфәләрлә Бакыја зәнк етдик. Шәхсән , президент, дөвләт катиби, дахили ишләр назири, мүдафиә назири илә бир нечә дәфә данышдым. Ики күндән сонра силаһсыз, јары мүлки милис формасында тәләб олунан ишә јарамајан ики дәфәјә 100 нәфәр милис ишчиси көндәрилди вә онларын әксәријјәти рајон Дахили Ишләр Ше"бәсинин һесабына верилән автомат силаһлары гәбул етмәјәрәк, ләриндә автомат силаһ әлләринә алмадыгларыны вә постда дура билмәјәкләринә билдирдиләр. Бундан сонра, јенидән Бакыја зәнк едиб бу чүр ибәтлә февгәл"адә вәзијјәт режиминин тәтбиг олуна билмәјәчәјини. сијаси вәзијјәтин даһа да кәскинләшәчәјини дедим. Сөһбәт заманы иләчәк гүввәләрин там һазыр вәзијјәтдә кәлмәләринин зәрурилијини дим. Ејни заманда, мәнә дедиләр ки, тезликлә Бакы милис мәктәби ләјичиләри һазырланыб Ағдама көндәриләчәк вә онлар үч күндән кәлиб чыхдылар. Онлар нәглијјат вә рабитә васитәләри илә, силаһла олунмамышдылар. Ағдамда чох гәрибә бир вәзијјәт јаранмышды. дә, һәрби вә мүлки рәһбәрлијин фәалијјәтиндә чохлу тәзадлар вар . Келдијим күн Муса Мәммәдов мәнә деди ки, С.Вердијев Ағдам рајон һакимијјәти башчысы вәзифәсиндән азад олунуб, онун јеринә исә дов тә"јин едилиб. Јә"гин ки, К.Ахундову Сиз тәгдим едәчәксиниз. билдирдим ки, мәним кәлишим бунунла бағлы дејил вә бу мәсәләдән јохдур вә һәмин мәсәләјә гарыша билмәрәм. Нәтичә е"тибары илә рајону ичра һакимијјәтинин башчысы рајон сәвијјәсиндә идарәчилик олмајан тәдарүк конторунун мүдири Күндүз Ахундов тә"јин . Рајон Дахили Ишләр Ше"бәсинин рәиси И.Пашајев 19 февралда азад едилир вә о, һәмин күндән ишә чыхмыр. Јени рәисин ишә башмасәләси исә һәлл едилмир вә јалныз 25 февралда Р.Мәммәдов вәзифәсинин ичрасына башлајыр.

Азәрбајчан Республикасы Дахили Ишләр Назиринин мүавини, Гарабағ Дахили Ишләр Идарәсинин рәиси, һәрби әмәлијјатлара рәһбәрлик , президентин фәрманы вә Милли Шуранын гәрары илә Ағдам февгәл"адә јјәт рајонунун коменданты тәсдиг едилән Таһир Әлијев мән Ағдамда

олдуғум мүддәтдә рајонда олмады вә онун дәгиг јерини вә нә иш
мәшғул олдуғуну билән јох иди. Бир нечә күндән сонра онун Бакы
Дахили Ишләр Назирлијиндә олдуғуну билиб, нә вахт кәләчәјини вә
дамда вәзијјәтин јахшы олмадығыны билдирдикдә о, 23-25 феврал
ләриндә инди чыхыб, бу саат чыхыб кәләчәјини, ахшам орада олач
билдирирди, лакин кәлиб чыхмады.

Ағдам шәһәриндә, хүсусилә шәһәрин мәркәзиндә һәр күн јүзл
гачгын топлашыб тәләб едирдиләр ки, онларын киров кәтүрүлән вә
иткин дүшән гоһумлары тапылсын. Бу ишлә дә конкрет тәшкилат ва
ләр мәшғул олмурду. Халг Чәбһәси хәтти илә мәрһум Аллаһверди Ба
ровун иши исә низамсыз вә гејри-конкрет иди вә бу ишлә мәшғул о
шәхсләр вә силаһлы дәстәләр арасында әлагә јох иди вә мүәјјән
онлар арасында рәгабәт һисс олунурду.

Рајонда вәзијјәтә ваһид рәһбәрлик вә ваһид чавабдеһлик јо
Ишдә тәкрарланмалар, разылашдырылмамыш һәрәкәтләр нәзәрә чарп
Мүлки мүдафиә иши апарылмырды. Рајон мүхтәлиф шаијәләр јајылыр
бунун гаршысы алынмырды. Мүлки әһали арасында, о чүмләдән Дағ
бағдан олан гачгынлар арасында һеч бир силаһлы дәстәјә дахил ол
вә мүдафиә ишиндән кәнар силаһлы адамлар вар иди. Ачыг-ашкар
дахилиндә вә кәнардан силаһ алыб-сатма әмәлијјатлары апарылыр
Ичтимаи гајданы горумалы олан гүввәләр там формалашмамышды вә
јәтә нәзарәт етмәк үчүн кифајәт гәдәр чанлы гүввәјә вә васитә
дејилди. Бир сөзлә, Ағдамда ермәни-рус бирләшмәсинә мүгавимәт
зәмин јарадылмамышды вә вәзијјәт хаотик ахында иди.

Суал: Ағдамда олан рәсми вә гејри рәсми гүввәләр нә вәзи
олублар, араларында бирлик вә ја гаршыдурма вар идими?

Чаваб: Ағдамда оларкән рәсми вә гејри-рәсми силаһлы гүвв
вар иди. Онларын силаһла, чанлы гүввә илә тә"минаты гејри-
иди. Рәсми силаһлы гүввәләр мүдафиә вә дахили ишләр назирлији
табелијиндә идиләр вә мәнә мә"лум олдуғуна көрә техникалары
мүәјјән јерләрдә, постларда јерләшмишдиләр. Гејри-рәсми гүвв
чанлы гүввәси исә чох мүтәһәррик иди вә онларын сајы шәрти
силаһла тә"минаты да һәмин дәстәләрин өзләри тәрәфиндән һәјат

рилирди вә һансы һәчмдә, һәрби нормалара ујғун тә"мин олунуб-олунмадығы мәнә мә"лум дејилди. Мүхтәлиф силаһлы гүввәләр арасында бирлик нисби иди, јә"ни мүәјјән шәртләр дахилиндә, анчаг ачыг гаршыдурма көрүнмүрдү, тә"сир дәрәчәси вә саһәси үзрә исә рәгабәт кетдији һисс олунурду.

Суал: Силаһлы гүввәләрин тә"минатчылары - вәзифәли шәхсләр барәсиндә нә дејә биләрсиниз?

Чаваб: Силаһлы гүввәләрин тә"минатчылары - вәзифәли шәхсләр барәдә ону дејә биләрәм ки, силаһлы гүввәләрә ваһид рәһбәрлик јох иди, сәриштәли һәр ишини билән адамларын иши нәзәрә чарпмырды. һәрби гәраркаһ формалашмамышды.

Суал: Т.Әлијев, М.Мәммәдов, Ш.Чаһанкиров, С.Вердијев, И.Пашајев вәзифәләринин өһдәсиндән кәлә билирдиләрми?

Чаваб: Јухарыда гејд етдијим кими С.Вердијев вә И.Пашајев вәзифәләриндән азад едилмишдиләр, она көрә дә онларын мән Ағдамда олдуғум дөврдә фәалијјәтләри олмадығындан суалым онлара аид һиссәсинә чаваб истисна олунур. Т.Әлијеви дә орада көрмәмишәм. Муса Мәммәдова кәлдикдә исә,мән билирдим ки о, президентин сәлаһијјәтли мүвәккилидир вә она мүрачиәт едәнләрин тәләбләрини өдәмәјә чалышырды, малијјә, нәглијјат, јемәк, гачгынлары јерләшдирмәк вә саир бу кими мәсәләләри һәлл едирди. Ш.Чаһанкиров исә Гарабағ үзрә Дахили Ишләр Идарәсинин рәис мүавини кими фәалијјәт көстәрир вә мән орада олдуғум мүддәтдә милис органларынын ишини тәшкил едир, феврал"адә вәзијјәтин тәтбигинә чалышырды, мүәјјән дәрәчәдә сә"ј көстәрирди. Анчаг һәмин идарә онун дедијинә көрә там формалашмамышды.

Имза:

<u>Суал:</u> Һачыјев Фәһминин сәлаһијјәти барәдә нә дејә биләрсиниз вә о өзүнү нечә тәгдим едирди?

<u>Чаваб:</u> Фәһмин Һачыјевин һансы сәлаһијјәтләри олдуғу мәнә мә"лум дејилди, анчаг өзүнү рәсми силаһлы гүввәләрин башчысы кими апарыр вә тәгдим едирди, рәсми силаһлы гүввәләр, һеј"әт, техника онун кәстәриши илә һәрәкәт едирди.

<u>Суал:</u> Онун Агдамдакы әмәлијјат һазырланмасында ролу, ону кәнарлашдырмаг үчүн президентә мүрачиәт етмисинизми?

<u>Чаваб:</u> Агдамда һазырланан әмәлијјата, јә"ни Фәһмин Һачыјев вә ики забитин һазырладығы әмәлијјата Фәһмин Һачыјев рәһбәрлик едирди вә бунунла әлагәдар онларын тәләб етдикләри нәглијјат, сурсат, јемәјин һазырланмасына мән вә Муса Мәммәдов көмәклик едирдик. Хүсусилә, гејри-рәсми силаһлы гүввәләрин онлар тәләб етдији һалда, онларын јанына кәлмәләрини тә"мин едир вә бирлик јаранмасына чалышырдыг вә демәк олар ки, бүтүн чағырышлара һәмин гүввәләри тәмсил едән шәхсләр кәлирдиләр. Конкрет әмәлијјатдан вә вәзифәдән Ф.Һачыјеви кәнарлашдырмаг барәдә мәним һеч кимә мүрачиәтим олмајыб. Анчаг президентә билдирмишәм ки, Агдама әлавә гүввәләр, техника кәтирилмәси, сәриштәли, бачарыглы забитләр кәлмәси вачибдир. Мүдафиә назири әвәзи Шаһин Мусајевә дә өзүнүн кәлмәсинин вачиб олдуғуну демишәм, о исә кәләчәјинә сөз вериб, анчаг вә"д вердији вахтда дејил, Хочалы гырғынындан сонра кәлиб.

<u>Суал:</u> Ф.Һачыјевин Гасым Кәримовла мүнасибәти нечә олмушдур?

<u>Чаваб:</u> Фәһмин Һачыјевлә Гасым Кәримов арасында мүнасибәтләрин характеринин тәфсилаты мәнә мә"лум дејил, анчаг Гасым Кәримов силаһлы гүввәләрин тәмсилчиси кими Фәһмин Һачыјевин апардығы топлантыларда иштирак едирди.

Имза: [signature]

Суал: Гасым Кәримов һаггында вә онун силаһлы гүввәләрин команданлығыны әлә кечирмәси барәдә нә дејә биләрсиниз?

Чаваб: Гасым Кәримову бир һәмјерли, халг депутаты кими танымышам, онунла јахын мүнасибәтим олмајыб. О, әсасән Гатыр Мәммәдин өзүнүмүдафиә дәстәсини тәмсил едирди, анчаг өзүнүн гүввәләрә үмуми команданлығы әлә кечирмәси чәһдини билмәмишәм вә бу барәдә мәнә дејән олмајыб вә мән баша дүшдүјүмә көрә реал ола билмәзди.

Суал: Хочалыја јол ачмаг үчүн әмәлијјатын кечирилмәсинин сәбәбләри барәдә нә дејә биләрсиниз?

Чаваб: Хочалыја јол ачмаг үчүн әмәлијјат кечирилмәсинә сәтһи јанашмаг олмазды. Белә әмәлијјаты һәјата кечирмәк үчүн дүшмәнин мөвгеләри, гүввә вә васитәләри, нијјәтләри дәриндән өјрәнилмәли, онларын әразисиндә јерләшән рус гошунларынын ән азы нејтрал мөвге тутмасына наил олмалы, Агдамдакы бүтүн силаһлы гүввәләри ваһид команданлыгда бирләшдирмәли, онларын гүввә вә васитәләри комплектләшдирилмәли, рабитә, идарәетмә, арха вә саир комплекс сијаси, тактики, техники, кәшфијјат ишләри көрүлмәли иди. Бунлар исә һамысы натамам иди, конкрет һансы әмәлијјатын кечириләбилинмәмәси сәбәбинин сорушулдугу нәмә"лумдур. Кимләрин тәгсири олмасына кәлдикдә исә, онлары һәрби гүввәләрә рәһбәрлик едән вә конкрет әмәлијјатын кечирилмәсинә чавабдеһ олан шәхсләрин арасында ахтармаг олар.

Суал: 25 вә 26 феврал Хочалы фачиәсинин әрәфәсиндә Агдамда вә онун әтрафында нә баш верирди?

Чаваб: Агдамда олдугум бир нечә күн әрзиндә вәзијјәтин јахшылашмадыгыны, Хочалыдан һәјәчанлы хәбәрләр кәлдијини, Агдамда олан гүввәләрлә кәсәрли иш көрүлә биләчәјинин шүбһә алтында олдугуну, кәшфијјатын угурсузлугуну, хүсусилә ХТМД-нин

Имза:

кәшфиjjата кедән үзвләринин автомашында мәнаjә дүшмәләри, шәхси һеj"әтләрдә инамсызлыг вә руһ дүшкүнлүjүнү көрүрдүм. Кәнардан илк невбәдә мәркәздән көмәк едиләчәjи дә нәтичәсиз галырды. Она көрә дә 24 феврал I992-чи илдә республика президентинин адына шифротелеграм мәтни һазырлатдырыб 25 феврал I992-чи илдә сәһәр тездән мүвафиг органлар васитәсилә көндәриб, тә"хирәсалынмаз тәдбирләр көрүлмәсини тәләб етдим. 25 феврал I992-чи илдә бир мүддәт истеһкамчы баталjонунда олдум вә күнортадан сонра ешитдим ки, Ф.һачыjевин һәмин күн апармаг истәдиjи әмәлиjjат баш тутмаjыб, әмәлиjjатда иштирак едәнләрин бир һиссәси деjилән вахтда кәлмәjибләр. һәмин күн ахшама кими Фәһмин һачыjеви көрмәдим, ахшам милис ше"бәсиндә оларкән Ф.һачыjев ораjа кәлди вә деди ки, әмәлиjjаты поздулар, ким позду сорушанда чаваб верди ки, кәлмәдиләр. һәмин вахт артыг Хочалыдан мә"лумат кәлмишди ки, Хочалыjа күчлү һүчум башлаjыб, вәзиjjәт чыхылмаздыр. Грат гурғуларындан истифадә едиб һүчума экс-тә"сир көстәрмәк үчүн ДИШ-ин jени рәиси Р.Мәммәдов вә Ш.Чаһанкиров онлары ахтармаға башладылар. Ф.һачыjев исә чыхыб кетди. Хеjли вахтдан сонра мә"лум олду ки, грат гурғулары Ф.һачыjевин көстәриши илә Ағчабәдиjә кизләдилиб. Ораjа зәнк едиб милис рәисиндән, һәрби комиссардан тәләб етди ки, гурғулары тә"чили Ағдама кәтирсинләр. Артыг саат 22 радәләри иди вә Хочалы илә һеч бир әлагә jох иди. Шушадан исә мә"лумат верирдиләр ки, Хочалыда елә бир шеj jохдур. Грат гурғулары 26 феврала кечән кечә саат I радәләриндә Ағдама кәтирилди. Ағчабәди раjон милис рәиси билдирди ки, гурғулар олан jер бағлы олуб, машынлар гапысы гыфыллы, бакларында jаначаг олмаjыб. Jолдан өтән машынлардан jаначаг алыблар.

Имза: [signature]

градлары ишләнәнләр Нечуперенко вә башгалары исә һеч бир јердә тапылмадылар. Әлачсыз галыб Коранбоја зәнк едиб башчысы Иршад бәјдән хаһиш етдик ки, өз адамларыны, јә"ни град атанлары кәтирсин. Малис ишчиләриндән хаһиш етдик градлары һазырласынлар ки, онлары ишләдәнләр Коранбојдан кәлән кими ишә башласынлар. Малис рәисинин муавини Алико Новрузов кәлиб билдирди ки, бәс градларын ачарлары јохдур, киминсә ГАЗ-24-нүн далындадыр, о дә һараса кедиб. Нәһајәт, һәмин адамы да тапыб кәтирдиләр, Коранбојдан да адамлар кәлиб чыхды, сәһәрә јахын ишә башладылар, анчаг сонрадан мә"лум олду ки, бу кечикмиш вә мә"насыз иш иди.

Гејд етмәк истәјирәм ки, 25 феврал 1992-чи ил Фәһминин тә"јин етдији әмәлијјат өзүнүн дедијинә көрә баш тутмадыгдан сонра ХТМД-нин рәиси Рәвшән Чавадов вә Фаиг Бахшәлијев билдирдиләр ки, бу Фәһминин ишиндән бир шеј чыхмајачаг. Өзүмүз әмәлијјат разылашмышыг, ону ахшам һәјата кечирәчәјик ки, бәлкә Хочалыја јол ачылмасына көмәк едә билдик. Онлар һәмин күн ахшамүстү чыхдылар вә сәһәр сүбһ онлардан хәбәр кәлди ки, чидди бир иш көрә билмәјибләр, анчаг әтраф кәндләрин өзүнүмудафиә гүввәләри илә Гајагара дејилән јери тутуб вә Хочалыдан кәлән чамаатын Ағдама кәлмәсинә шәраит јарадымлар. Сәһәри мә"лум олду ки, өзүнүмудафиә гүввәләринин үзвләриндән бир нечәси һәлак олуб. Хочалыдан кәләнләр исә Хочалыда 366-чы полкун техникасы вә шәхси һеј"әтинин иштирак етдији ермәни-рус һәрби бирләшмәләринин Хочалыја гыса мүддәтә диван тутдугларыны, чохлу көмәксиз адам гырдыгларыны, адамларын киров дүшдүкләрини, мешәләрдә, чајларда, јолларда галдыгларыны билдирдиләр. Бакыдан башга характерли мә"лумат верир, Хочалы гырғынына инанмаг истәмирдиләр.

Имза:

<u>Суал:</u> Узундәрә дөјүш сурсаты анбары, Ағдам истеһкамчы баталјону кимин тәшәббүсү илә һансы гүввәләрлә миллиләшдирилирди.

<u>Чаваб:</u> Узундәрә дөјүш сурсаты анбары, Ағдам истеһкамчы баталјонунун миллиләшдирилмәси үчүн мәним тәрәфимдән вә ја конкрет кимин тәрәфиндәнсә тәшәббүс көстәрилмәмишди. Һәр ики һәрби һиссәдә тәхрибат көзләнилдији барәдә мә"лумат олдуғу һалда исә Мүдафиә Назирлији сусмушду. АТМД-нин командири Рөвшән Чавадов вә онун кәшфијјат рәиси јазылы рапортла Шаһин Чаһанкирова билдирдиләр ки, Узундәрә анбарында тәхрибат көнләнилир, бу кечә орада јанғын төрәдиләчәк, ораны әскәрләр мүһафизә еләмәкдән имтина едирләр. Әкәр јанғын олса, партлајыш баш верәчәк вә 50-60 км. радиуслу әразидә саламат һеч нә галмајачаг. Бу сөһбәт феврал ајынын 22 вә јахуд 23-ү ахшам олду. Мән тәклиф етдим ки, фөвгәл"адә вәзијјәт режиминин тәләбләринә көрә, ораның мүһафизәсини күчләндирин. Бу сөһбәт кедәркән Фәһмин ичәри кирди ки, мән Узундәрә складыны көтүрүрәм, сорушанда нечә, нә чүр, о чаваб верди ки, көтүрүрәм. Ону баша салдыг ки, атышма олар, анбар партлајар, фәлакәт баш верәр, отур фикирләшәк. Мәсләһәтләшмәдән сонра Шаһин Чаһанкиров Узундәрә анбарларыны јахшы танıјан Чамал адлы шәхсиораја комендант тә"јин етди вә Рөвшән Чавадовун башчылығы илә анбарларын мүһафизәсини күчләндирмәк планы һазырланды вә нормал суретдә анбарлар көтүрүлдү. Командир аиләси илә тәһлүкәсиз јерә көчүрүлдү, сонра әскәрләр вә о, јола салынды. Бундан бир нечә саат сонра хәбәр кәлди ки, Кәнчәдән 20-јә гәдәр танк, зирեһли машын Ағдама кәлир вә онларын гаршысыны алмаг һеч чүр мүмкүн дејил. Мән Кәнчә шәһәр ДИИ-нин рәиси Елдар Һәсәновла телефонла әлагә сахладым, о да бу кәлиш барәдә һеч бир мә"лумат верә билмәди, анчаг деди ки, кенерал

Имза:

Будејкин дә орададыр, ону танықыр. Мән Елдардан хаһиш етдим ки, Агдама кәлсин, керәк нә мәсәләдир. Орада олан адамларла мәсләһәтләшдик вә кәлән техниканын гаршысынын анчаг Гәрвәнддә алмағын мүмкүнлүјү гәнаәтинә кәлдик вә Алико Новрузов хәбәр көндәриб, чамааты галдырды ки, јолу кәсиб техниканы сахласынлар. Техниканын кәлмә сәбәби барәдә фикирләшәндә белә бир даһа е"тибарлы көрүндү ки, Узундәрә анбары көтүрүләндән сонра ХТМЦ-нин үзвләриндән бири телефон зәнкинә чаваб вермәмәли олдуғу һалда, зәнк чалындығда дәстәји көтүрүб, сонра сәһв етдијини билиб данышмадан јеринә гојуб, сонракы зәнкләрә исә чаваб верилмәдијиндән орада нә исә гејри-ади һадисә баш вердијини баша дүшүлүб, она көрә дә, адам көндәрилиб. Нәһајәт, бир мүддәтдән сонра Елдар Һәсәнов кенерал Будејкин, онун кәшфијјат рәиси илә рајон ДИШ-нә кәлдиләр, онларын гаршысы исә Гәрвәнддә сахланылмышды. Бу әрәфәдә әтраф рајонларын рәисләринә, һәрби комиссарларына, ичра башчыларына хәбәр верилмишди ки, кәлиб сәнәдлә сурсат апарсынлар вә бу иш јахшы тәшкил едилди. Будејкин ше"бәдә оларкән Фәһмин гышгырды ки, "Я вас арестују, не отпущу" вә саир. Ону баша салдыг ки, белә олмаз. Хејли сөһбәтдән сонра Будејкин деди ки, мәнә Тбилисидән кестәриш верилиб ки, тә"чили Узундәрә анбарына кәлим вә орадан мә"рузә едим, сонра исә кестәриш алын, нә илә әлагәдар олдуғуну исә билмир. Онунла разылашдыг ки, гајыдыб кетсин. Елдар да, онлары мүшајиәт етсин. Сонрадан Елдар мәнә деди ки, Будејкин Кәнчәјәдәк рабитәјә чаваб вермәди, анчаг Кәнчәдә она һәрбчиләр чатдыранда ки, бәс Узундәрә анбары көтүрүлүб вә бу Шапошникова билдирилиб, о исә әмри јеринә јетирмәјиб, Будејкин чох пис вәзијјәтә дүшмүшдү.

Елә һәмин кечә, Узундәрә анбарында јанғын төрәдилди вә чох чидди-чәһддән сонра әтраф рајонларын көмәји илә јанғынын гаршысы

Имза:

алынды, сәһәриси ики дәфә јанғын төрәдилди, јенә дәр һәр дәфә чәтинликлә гаршысы алынды.

Һәмин күн Ағдамда јерләшән истеһкамчы баталјонун сабиг командири Вадим вә јени командир рајон ДИШ-нә кәлдиләр, сизин бурада олмағынызы билиб кәлмишик, чүнки Вадим мәни танырды, сәләр мәним сечичиләрим олмушдулар. Бәс баталјону дағыдырлар, әразидә бөјүк гүввә јохдур, постда дајанмырлар, сурсат анбарыны јарыблар, бизә кәстәриш верилиб ки, баталјону тәһвил верәк, јохса атыб чыхыб кедирик. Бу күн тәдбир көрүн. Мән Шаһин Мусајевлә данышыб тә"чили адам көндәрмәсинин, өзүнүн кәлмәсинин вачиблијини билдирдим. О исә билдирди ки, орада силаһ јохдур вә һәмин баталјон она лазым дејил. Бундан сонра, һәрбчиләрдән хаһиш етдим ки, сәһәрә кими дөзсүнләр. Шаһин Чаһанкиров ДИН-лә данышыб разылашды ки, һәрбчиләр кәләнәдәк баталјону горумаг үчүн фөвгәл"адә вәзијјәт режиминә мүвафиг оларағ кечмиш ДГМВ ДИИ-нин рәиси полковник Садир Мәммәдов ораја комендант тә"јин едилсин вә бу барәдә Шаһин Чаһанкиров әмр верди. Баталјона кәлиб орада олан һәрбчиләрлә, прапоршикләрлә үнсијјәт јаратмаға көмәк етмәјә чалышдым вә Вадим сөз верди ки, мүмкүн көмәклији етмәјә һазырдыр. Анчаг орадан не"бәјә ғајытмышдым ки, Садир зәнк едиб нөвбәтчијә деди ки, бәс баталјону дағыдырлар. Рәис мүавини Аликодан хаһиш етдим ки, өзү кедиб баш чәксин, о да кәлиб баталјону горумағын, әрази бөјүк олдуғундан, чохлу адам орaја дахил олмаг истәдијиндән мүмкүн олмадығыны деди. Рәвшән Чавадовдан хаһиш етдик вә һәмин кечәни биртәһәр јола вердик. Һәрбчиләр исә баталјону тәһвил кетүрмәји тә"кид едир, нүмајәндә тәләб едирдиләр. Техниканы сөкүр, аккумлјаторлары чыхарыр, оғурлајырдылар. Сәһәриси мина зәрәрсизләшдиричи трал гошула билән машын

Имза:

огурланыб апарылды вә ону һеч чүр кери гајтармадылар вә киз-летдиләр. Бир БМП-ни огурлајыб апаранда баталјонун дарвазасы дағыдылды. БРДМ РХ машынларындан сазланмаг вә силаһ гојмаг үчүн сәнәдлә Кәнчә Милис шө"бәсинә, Агдама, Коранбоја, Бејлә-гана верилди. УАЗ РХ машынларындан Ағдам милис идарәси вә шө"бәси кәтүрдү. һәр ики һәрби һиссәнин мөвчуд шәраитдә там сахланылмасы мүмкүн дејилди. Анчаг бир һалда бу едилә биләрди ки, һәмин һәрби һиссәләрин номенклатурасы кәнарда там комплект-ләшдирилиб орађа кәтирилсин вә сонра тәһвил-тәслим апарылсын. Дикәр тәрәфдән исә, буна Мүдафиә Назирлији марағлы вә һазыр-лыглы олмалы иди, чүнки онларда чохдан мә"лумат вар иди ки, Үзүндәрә вә истеһкамчы баталјону һәрби һиссәләриндә бөјүк тәхрибат көзләнилир. һәтта, Хочалы гырғынындан сонра истеһкамчы баталјонуна кәлән Шаһин Мусајев, бир иллик мүһарибә еһтијатлары олан баталјону тәһвил кәтүрмәк үчүн өзү илә тәкчә мүавини Ваһид Мусајеви кәтирмишди, бир саатдан сонра исә ону тәк гојуб чыхыб кетди вә Ваһид Мусајеви бир нөв чыхылмаз вә кәркин вәзиј-јәтә салды вә рәгабәт апаран гүввәләр онун ишләмәјинә имкан вермәдиләр. Рајонда олан Мүлки Мүдафиә Гәраркаһы ишчиләри тәрәфиндән төвсијә олунан мүтәхәссис-истеһкамчы Бәндәлијеви дә орадан говдулар. Даһа сонра, гәти шәкилдә билдирмәк истәјирәм ки, һәр ики һиссәдән чүз"и техника, сурсат апарылмышды, өзү дә сәнәдлә вә орада олан дејүш сурсатыны, техниканы, әмлакы дашы-јыб апармаг үчүн вахт, адам, васитә олмалы иди. Әкәр лазым кәләрсә дә, һәрби һиссәләрдән апарылмыш сурсат вә техниканын һара кетдијини Чамалда вә Сәдирдә, һәрби һиссәләрин прапоршик-ләриндә олан шәхсләрдә дә олан сәнәдләрлә өјрәнмәк олар. Јени һәрби һиссәләрин дағыдылдығы фикри илә разылашмаг истәнилән бахымдан сәһвдир.

Имза:

Суал: Күндәликдә Хочалы әһалисинин евокуасиjа едилмәси мәсәләси вар идими? Вертолjотлар вар идими әһалини чыхара билсин?

Чаваб: Үмумиjјәтлә, белә кәркин вәзиjјәтдә әһалинин мүәjјән һиссәсинин низамлы көчүрүлмәси мәсәләсини гоjмаға мәнә елә кәлирди ки,чавабдеһ адамлардан һеч бири рисг етмирди. Анчаг мән дәфәләрлә президент, Шаһин Мусаjев гаршысында мәсәлә гоjмушдум ки, һеч олмаса Хочалыдан гочалары, ушаглары, гадынлары чыхармаг лазымдыр. Һәмин вахт буна республиканын имканы олуб-олмадығыны мән дәгиг билмирдим, анчаг билирдим ки, ермәниләр һәрби вертолjотлара дәjмирләр, Шуша jахынлығында мүлки вертолjот вурулдугдан сонра исә бизим вертолjотлар Гарабағда учмаға горхурлар. Бизим бронлу вертолjотларымыз вар вә онларын мүшаjиәтиндән истифадә етмәк олар. Һәм дә, МДБ һәрбчиләри илә мүәjјән шәртләрлә данышыб разылашмаг оларды вә мән Елдар Һәсәновла данышыб Хочалы прокурору Атакиши илә бир КАМАЗ сурсат да Кәнчәjә көндәрмишдим ки, һеч олмаса бир-ики реjс Хочалыjа етсинләр, бу да бир ишдир. Анчаг мәнә дедиләр ки, һәрбчиләр Хочалыjа учмаға разылыг вермирләр, бәһанәләри дә одур ки, һава писдир, һава шәраити имкан вермир. Бир тәрәфдән дә, белә бир чәһәти һалландырырдылар ки, өзүнүзүн бронлу вертолjотларыныз ниjә учмурлар. Анчаг Хочалы гырғынындан сонра мәнә мә"лум олду ки, Хочалы гырғыны әрәфәсиндә мүәммалы чәһәтләр аз олмаjыб. Тутаг ки, русларын мөвгеjинә гиjмәт верилә биләр ки, бу Азәрбаjчанын бурнуну овмаг, тәзjиглә МДБ сазишини тәсдиг етмәк үчүн Мәркәздән һазырланыб. Анчаг Хочалы гырғынындан 5-6 күн әввәл Шаһин Мусаjевин башчылығы илә һәр күн Гарабаға учан бронлу вертолjотларын учушу бирдән-бирә даjанды. Шаһин Мусаjев деjирди ки, Хочалы әтрафында олан

Имза

ермənилəрин бүтүн атəш нөгтəлəрини məhв едиблəр вə блокаданы дағытмаг үчүн əмəлиjjат кечирəчəк. Хочалы гырғынындан сонра исə вертолjотларын учушу jенидəн чанланды. 28 февралда Шаhин Мусаjев, вертолjотларла, həрбчилəрлə Ағдама кəлди вə вертолjотларын мүшаjиəти илə jолда галан саг адамлары вə меjидлəри дашымаға башладылар вə гəфлəтəн Ш.Мусаjев арадан чыхды. Она керə дə, əhалинин чыхарылмасынын мүмкүнлүjү барəдə бирмə"налы нəтичə чыхармаг олмаз, həр hалда əhалинин мүəjjəн hиссəси: гочалар, гадынлар, ушаглар hава jолу илə чыхарыла билəрди. Əлбəттə, дəгиг нəтичə комплекс араşдырма jолу илə чыхарыла билəр.

<u>Суал:</u> Ш.Мусаjевлə мүнасибəтиниз барəдə нə деjə билəрсиниз. Хочалынын мүhасирəдəн чыхармаг үчүн онун мөвгеjи нечə олуб?

<u>Чаваб:</u> Шаhин Мусаjевлə həм Ағдама кетмəмишдəн əввəл, həм дə Ағдамдан дəфəлəрлə данышмышам вə о, өзү дə зəнк едиб. Онун хүсуси данышыг манерасы, həрəкəтлəри вə фəалиjjəти вар иди. Мəн Ағдамда вəзиjjəтин кəркин олдуғуну, Хочалынын көмəксиз галдығыны көрүб дəфəлəрлə ондан тə"кид етдим ки, сəнин өзүнүн бураjа кəлмəjин вачибдир. О да чаваб верирди ки, ниjə кəлим, орада нə вар, ниjə haj-күj галдырырлар, адамлар вар, гоj өзлəри ишлəсинлəр. Jахшы, сабаh кəлəрəм вə бу сөзү мəнə 2-3 күн əрзиндə 22-24 февралда деди. Мəн президентə дə зəнк едиб, Таhир Əлиjевин вə Шаhин Мусаjевин həрбчи мүтəхəссислəрлə тəрəркаhла Ағдама кəлмəлəринин вачиблиjини билдирмишдим. 24 февралда ахшам Шаhин Мусаjев зəнк едиб деди ки, Ағдамда hеч бир иши jохдур вə кəлмəjəчəк. Анбарлары вə истеhкамчы баталjонуну да гоj jерли hакимиjjəт тəhвил кетүрсүн. Она керə дə, мəн президентин адына шифротелеграмма hазырлатдырыб, ахшам

Имза: [signature]

мувафиг ишчи олмадығы үчүн көндәрә билмәдим, сәһәриси исә тездән јола салдым ки, бәлкә мәс"улијјәт һисс етдиләр.

Һәм дә, Шаһин Мусајев иддиа-едирди ки, Ф.Һачыјев Мүдафиә Назирлијинин орада сәлаһијјәтли нүмајәндәсидир вә бүтүн мәсәләләри о, һәлл етмәлидир, вәссалам. Фәһминин операсија һазырладығыны, көмәк лазым олдугуну дејәндә исә, дејирди ки, мән Фәһминә операсија һазырламаг тапшырмамышам.

Суал: Президентин Хочалы илә әлагәдар реал вәзијјәтдән хәбәри вар идими вә гырғынын едилмәси үчүн нә тәдбирләр көрүлүрд

Чаваб: Президент Мүтәллибовун һадисәләр әрәфәсиндә реал вәзијјәтдән там хәбәрдар олмасына мән инанмырам, чүнки мән онунла, көмәкчиси илә, дикәр ишчиләри илә данышанда һисс едирдим ки бир нөв мәнә инамсызлыг вар. Мән дејәндә ки, Ағдамда реал гүввә јохдур, дејирдиләр ки, бәсораја танк, БМП,БТР верилиб, дејәндә ки, Хочалы пис вәзијјәтдәдир, дөзә билмирләр, дејирдиләр ки, бәс бизим вертолјотлар Хочалы әтрафыны тәмизләјиб, дүшмән мөвгеләрини мәһв едибләр вә блокаданы јармаг үчүн Шаһин Мусајев операсија һазырлајыб. Әкәр Ајаз Мүтәллибовун реал вәзијјәтдән хәбәри вар идисә, нормал һалда Ағдамда һәмин әрәфәдә рәис, ичра башчысы да дәјишдирилмәмәли иди, Т.Әлијевин орада олмасы тә"мин едиләрд Ағдам башсыз гојулмазды, мүхтәлиф васитәләрлә Русија һөкумәти, МДБ һәрбчиләри илә данышыглар апарыларды, тактики кедиш кими атәшин дајандырылмасы ирәли сүрүләрди вә саир. Һәр һалда, гырғынын нәтичәләри азалдыла биләрди, мүмкүн тәдбирләрин көрүлмәмәсиндә исә бу тәдбирләри көрмәли олан адамлар, әкәр мүмкүн идис чавабдеһлик дашымалыдырлар.

Имза [signature]

Суал: Силаһлы гүввәләрин јарадылмасы просесинин ләнкидилмәсиндә һансы објектив вә субјектив сәбәбләр кестәрә биләрсиниз.

Чаваб: Азәрбајчан Республикасынын Силаһлы Гүввәләринин јарадылмасы просесинин ләнкимәсиндә даһа чох субјектив сәбәбләр мевчуд иди. Ичтимаи-сијаси шәраитин кәркин сахланылмасында Русијанын марагы, ајры-ајры адамларын мүдафиә структурларында јер тутмаг истәмәси, силаһ, һәрби сурсат тапылмасы инһисарынын әлдә сахланылмасы вә бу јолла варланмаг, сијаси мүбаризәни кәскинләшдирмәк, ајры-ајры гүввәләрин марагы, Азәрбајчанын МДБ сазишини тәсдиг етмәмәси, мүхтәлиф шајиәләрин әһалинин әһвал-руһијјәсинә мәнфи тә"сири, Дашалтыда угурсуз һәрби әмәлијјатын экс-сәдасы, мүәјјән рәһбәр даирәләрдә мүстәгил силаһлы гүввәләр јарадылмасына биканәлик вә с.

Објектив сәбәбләр дә вар иди: аз мүддәтдә низами орду јарадылмасынын гејри-мүмкүнлүјү, мүһарибә вәзијјәти, силаһ вә сурсат, техника тә"минатында асылылыг, һәрби сәнајенин олмамасы, МДБ силаһлы гүввәләринин Азәрбајчана табе олмамасы, МДБ силаһлы гүввәләринин Ермәнистана ачыг-ашкар көмәк кестәрмәси, харичи сијасәтин һәјата кечирилмәсиндә зәифлик, дипломатијамызын сәриштәсизлији, бејнәлхалг рә"јин ермәниләрин хејринә олмасы вә с.

Суал: Республикада мүдафиә шурасынын силаһлы гүввәләринин јаранмасында ролу барәдә нә дејә биләрсиниз?

Чаваб: Республика Мүдафиә Шурасы Силаһлы Гүввәләримизин јарадылмасында мүәјјән рол ојнајыб, анчаг һәмин шура бу саһәдә дөвләт сијасәтини истигамәтләндирә билмәјиб вә Мүдафиә Назирлији илә онун иши тәкрарланмаја вә мүәјјән мә"нада зиддијјәтә сәбәб олуб. Белә

Имза

бир органын мүдафиә сијасәтини ишләниб һазырланмасына, истигамәтләндирмәсинә вә мүдафиә ишинин вәзијјәтини тәһлил едән мәшвәрәтчи орган олмасына мән мүсбәт бахмышам вә бахырам.

Суал: Хочалы һадисәләри әрәфәсиндә Ағдамда МШ-нын нүмајәндәләри вар идими?

Чаваб: Хочалы һадисәләри әрәфәсиндә Ағдамда Мүдафиә Шурасынын үзвләриндән һеч кими көрмәмишәм. О вахт артыг Мүдафиә Шурасы рәсми ләғв едилмишди. Анчаг Хочалы һадисәләри әрәфәсиндә Е"тибар бәј зәнк едиб билдирди ки, о, 3 град көндәрир, онун I-ни Шушаја көндәрмәк лазымдыр. Мән дә онунла саґоллашдым ки, буну Фәһминә дејим вә она да һәмин сөзләри дедим. Ејни мәзмунлу сөһбәти Таһир Мусајев телефонла Фәһминә деди вә онун сәрәнчамына грады атәдәнләри көндәрдијини билдирди.

Суал: И.Пашајев вә С.Вердијевин вәзифәләриндән азад едилмәләринин сәбәби барәдә сизә нә мә"лумдур? Ордакы вәзијјәтә нә тә"сири олубму?

Чаваб: Пашајев Ислаһын вәзифәдән азад олунмасыны февралда Кәримов Гасымын митинг кечириб орада тәләб етдији илә әлагәләндирирдиләр. Вердијев Сәјјафын исә вәзифәдән кетмәсини рајон ағсаггалларынын тәләби илә бағлајырдылар, анчаг рајондан буну кимләрин тәләб етдији мә"лум дејилди. Чүнки ағсаггаллар, рајондан республика халг депутатлары белә мүрачиәт олмадығыны билдирирдиләр. Мән онларын һәр икисини өз вәзифәсини јахшы ичра едән шәхс кими тәгдим етмәк истәмирәм, анчаг һәр һалда һәмин вахт белә дәјишикликлә кетмәк гәтијјән олмазды, өзү дә тамамилә нашы адамы вәзифәјә гојмагла вә јени рәисин исә иш јеринә дәрһал көндәрилмәмәси илә мүшајиәт олундугда. Анчаг гүввәләр арасында елә сых бирлик олмамышды ки, бу бирлик позулајды, анчаг кадр

Имза

дәјишикликләри бирмә"налы баша дүшүлмүрдү вә мүәммалы көрүнүрдү.

Суал: Р.Агајевин, С.Вердијевин чыхарылмасында нә ролу олуб?

Чаваб: С.Вердијевин чыхарылмасыны тәләб едәнләрин ады мәнә дејилмәјиб, анчаг мән баша дүшмүшәм ки, бу мәсәлә кәнар гүввәләрин тә"сири илә һәлл олунуб. Агајев Рүф"әтин бу мәсәләдә һәр һансы ролундан, нә ролу олдугундан мә"луматым јохдур.

Суал: истинтаг материалларындан көрүнүр ки, 12.02.92-чи илдә Ағдамда агыр һәрби техника кәндәрилән вахт Р.Агајевин көстәриши илә онларын бир һиссәси Шушаја көндәрилиб, бу барәдә нә билирсиниз?

Чаваб: 12 феврал 1992-чи илдә Ағдама көндәрилән агыр техниканын Шушаја көндәрилдијини мән дә ешитмишдим, анчаг кимин көстәриши илә вә һансы мәгсәдлә бу чүр һәрәкәт едилдији мәнә мә"лум олмајыб, анчаг Т,Әлијев дә мәнә өзү вә башгалары дедијинә көрә, Ағдама һәрби васитә кәтирмәли иди.

Суал: Кәнчәдән кәтирилән танкларын Г.Кәримов тәрәфиндән зәбт едилмәси барәдә нә билирдиниз?

Чаваб: Кәнчәдән кәтирилән танкларын Кәримов Гасым тәрәфиндән һансы шәраитдә зәбт едилдијини билмирәм вә мәнә һәмин танклары кери гајтармаг үчүн сә"ј көстәрмәк хаһиш едилмәјиб вә мән бу барәдә она мүрачиәт етмәмишәм. Анчаг топлантылар заманы Јагубун дәстәсиндә танк олдугу вә бу танклардан биринин тә"мир тәләб етдији сөјләнилирди вә әкәр һәр һансы әмәлијјат оларса, онлардан истифадә едиләчәји билдирилди вә Хочалы гыргыны күнү Јагубун оглу да танкда вурулмушду. Анчаг истеһкамчы баталјонундан апарылмыш мина тралы гошула билән зиреһли техниканы кери гајтарыб тә"јинатына ујгун истисмара һазырламага сә"ј көстәрмишәм, лакин ону кери гајтармајыблар. Мәнә верилән мә"лумата көрә һәмин техниканы Јагубун адамлары гачырмышды.

Имза

Суал: И.Абдуллаjев вə Ф.Һачыjев сизə деjиблəрми ки, онлара мане олурсунуз?

Чаваб: Интигам Абдуллаjев вə Фəһмəн Һачыjев мəним тəрəфимдə онлара мане олдуғуну билдирмəjиблəр вə тез-тез бу вə jа дикəр мəсəлəдə онлара кəмəк етмəjи хаһиш едиблəр вə мəн онларын бүтүн хаһишлəрини jеринə jетирмишəм. Һəм дə, мəн онларын һəр һансы ишинə мүдахилə етмəмишəм ки, онлар бу сөзү десинлəр.

Суал: Ишин материалларындан көрүнүр ки, Хочалы һадисəлəриндəн бир нечə күн габаг ики сакини орадан 8 инəк вə 2 ат чыхара билиблəр. О адамларын Ф.Һачыjевə тəгдим едилмəси барəдə нə мə"луматыныз вар?

Чаваб: Хочалы һадисəлəриндəн бир нечə күн габаг Хочалы сакинлəринин Хочалыдан һеjван чыхардығыны вə адамларын Фəһминə тəгдим олундуғуну мəн дə ешитмишəм вə хаһиш етмишəм ки, һəмин адамлары кəтирсинлəр, онлардан истифадə едəк. Анчаг мəнə чаваб вериблəр ки, о адамлар Ағчабəдидəдирлəр вə дəгиг jерини билəн jохдур. Бир күндəн сонра исə, Фəһмин мəнə деди ки, мəн jол билиjдим, кетдик Хочалыjа кечмəjə, анчаг Хочалылар кəлмəди вə кери гаjытдым, һəмин вахт имкан олмадығы үчүн бу ишин тəфсилаты илə марагланмадым, анчаг Фəһмин бир сиjаһы да кəстəрди ки, кетмəли оланларын сиjаһысы тутулубмуш.

Суал: Ф.Һачыjев көстəрир ки, 24.02.92-чи илдə Ш.Мусаjевлə телефонла данышыб она билдирдилəр ки, сиз Президентə зəнк едиб онун сəлаһиjjəтини алдырмысыз?

Чаваб: Мəним Ф.Һачыjевин сəлаһиjjəтлəрини даjандырмаг барəдə һеч кимə мүрачиəтим олмаjыб.

Ф.Һачыjев мəн Ағдамда олдуғум бүтүн мүддəт əрзиндə өзүнү Мүдафиə Назирлиjинин сəлаһиjjəтли нүмаjəндəси кими тəгдим етмиш вə апармышдыр.

Имза

Ш.Мусаjев ола билсин ки, мәнимлә Ф.hачыjев арасында зиддиjјәт јаратмаг үчүн истифадә етсин, анчаг Ф.hачыjевин сәлаhиjјәтинин дајандырылмасыны тәләб етмәк hеч дә сәлаhиjјәтин дајандырылдығыны демәк дејил. Әкәр сәлаhиjјәти дајандырылмышдыса, онда 25 февралда башчылығы илә әмәлиjјат кечирәчәjи вә әмәлиjјат иштиракчыларынын онун кәстәриши илә бә"зиләринин калмәси вә әмәлиjјатдан имтина едилдиjи барәдә гәрар гәбул етмәси, град гурғуларынын кизләдилмәсинә кәстәриш верилмәси, 26-27 февралда онлардан истифадә нә демәк иди! Вә әкәр Ф.hачыjев сәлаhиjјәтдән мәhрум едилмишдисә, ону ким әвәз етмишди вә ја әвәз етмәли иди?

Суал: Ағдамда оларкән Сизә гаршы суи-гәсд чәhди олубму?

Чаваб? Ағдамда оларкән мәнә гаршы суи-гәсд чәhди едилиб-едилмәдиjини дәгиг дејә билмәрәм. Анчаг hамы мәнә мәсләhәт бирләрди ки, еhтиjатлы олум, hәмчинин чамааты мәним әлеjhимә јенәлтмәк, хүсусән гачгынлары чәhдләри вар иди. 28 февралда ахшам саат 20 радәләриндә милис рәиси Рәшид Мәммәдовун отағында оларкән ораја шө"бәнин јахынлығындан фишәнк атылдығдан сонра үч мәрми дүшдү вә бу мәрмиләр шө"бәнин бинасыны зәдәләди вә биз тәләм-тәләсик күчәjә чыхараг бир мәрми бизим лап јахынлығымыза дүшдү. Те-тез мүхтәлиф адамлар мән олан отаға кириб, hәмчинин Хочалылардан әкәр Хочалы азад олунмаса өзүнү вә отагдакылары партладачаглары илә hәдәләjирдиләр.

Суал: 24-25.02,92-чи илдә Сиз президент Мүтәллибова вәзиjјәт барәсиндә мә"лумат вермисинизми?

Чаваб: Мән нәинки 24-25 феврал 1992-чи ил күнләриндә, hәмчинин орада олдуғум дикәр күнләрдә Агдамдакы вәзиjјәт барәдә әлагәдар органлара, о чүмләдән Шаhин Мусаjевә, Тофиг Кәримова, Ајаз Мүтәллибова мә"лумат вермишәм.

Имза

<u>Суал:</u> Сизә таныш олмаг үчүн Мүтәллибова 25.02.92-чи илдә вурдуғунуз телеграм тәгдим едилир?

<u>Чаваб:</u> Мәнә тәгдим олунан телеграмы А.Мүтәллибовун адына мән көндәрмишәм, һәмин телеграм 24 февралда ахшам һазырланыб, анчаг мүвафиг ишчи тапылмадығындан сәһәриси тездән көндәрилиб. 25 февралда әмәлиjјатын кечирилмә вахты мәнә мә"лум олмаjыб вә һәмин күн һансыса әмәлиjјатын позулдуғуну исә ахшамүстү бәһмин мәнә деjиб. Телеграмы она көрә вурмушам ки, шифаһи мүрачиәтләримин чавабсыз галмасындан безмишдим. вә һәмчинин белә адлым һесаб еләдим ки, мәс"улиjјәт һиссини күчләндирмәjә көмәк едәр.

Ағдамда вә Гарабағ раjонларында вәзиjјәтин бөһранлы олдуғу көз габағында иди. Хочалы вә Умудлу илә әлагә, кәлән мә"луматлар көстәрирди ки, орада әрзаг, силаһ, сурсат түкәнир вә мүгавимәт имканы минимум сәвиjјәдәдир, тә"чили онлара көмәк едилмәлидир. Хочалы вә Умудлунун блокадасыны јармаг үчүн мәс"ул вә сәриштәли шәхсләр лазым иди ки, бир күн әрзиндә иш көрүлсүн, чүнки артыг белә бир мә"лумат вар иди ки, ермәниләр Сумгаjыт һадисәләринин илдөнүмү күнү Хочалыда гырғын төрәтмәк истәjирләр. Ејни заманда Шушадан, Фүзулидән, Губадлыдан, Сырхавенддән вә башга јерләрдән дә һәјәчанлы хәбәрләр кәлирди. Ағдам хүсуси раjонун коменданты Т.Әлиjев ораjа кәлиб чыхмамышдыр, јухарыда гејд етдиjим кими февгәл"адә вәзиjјәт тәтбиг едилмирди. Вәзиjјәт идарә олуна билмирди. Аjры-аjры тәшкилатлар арасында әлагә јох дәрәчәсиндә иди. Милис, прокурорлуг ачиз вәзиjјәтдә, милис исә башсыз галмышды. Силаһлы гүввәләр вә васитәләрин идарә едилмәси мөвчуд деjилдир, һеч бир рабитә, коддлашдырма системи тәтбиг олунуб, шәхси һеј"әт

Имза

ејрәдилмәмишдир. Бу барәдә исә шифаһи аидиjјәти органлара вә шәхсләрә билдирмишди ки, буну да гејд етмәјә лазым билдим.

Бундан башга, һәмин вахт истеһкамчы баталјонуна вә һабелә әмәлиjјат кечириләчәји һалда истифадә үчүн сапјор лазым олдуғуну ајрыча телеграмла республика һәрби комиссарындан тәләб етмишдим.

Суал: Хочалыја һүчум әмәлиjјаты габағы Р.Чавадовун дөјүшчүләринин Әскәран истигамәтиндә кедәркән партламасы барәдә нә билирсиниз?

Чаваб: 24 февралда ахшамүстү ХТМД-нин дөјүшчүләри јерли дәстәләрин хәвләри илә Әскәран истигамәтиндә машында кәшфиjјата кедәркән минаја дүшүб партламышдылар вә 12 нәфәр хәсарәт алмышды. Буну тәхрибат һесаб едирдиләр, бу даһа чох дөјүшчүләрә горхудуб, фәал һәрәкәт етмәләринин гаршысыны алмаг үчүн төрәдилмиш тәхрибата охшајырды. һәмин дөјүшчүләр һамысы хәстәханаја дүшмүшдү, бир нечәси исә чох ағыр зәдә алмышды. Бу һадисә ХТМД тәрәфиндән һазырланан әмәлиjјатын позулмасында һәлледичи олмушдур.

Суал: А.Әлизадә көстәрир ки, Сизә Ағдама кетмәк барәдә көстәриши Мүтәллибов өз отағында Р.Ағајев, И.һүсејнов вә башгаларынын јанында вериб. һәтта һамы чыханда Мүтәллибов Сизә галмағы тәклиф етмишдир. Әкәр беле һал олубса, аранызда нә сөһбәт олмушдур?

Чаваб: Ағдама кетмәјимин сәбәбләрини јухарыда көстәрмишәм вә гејд етмишәм ки, мәнә Ағдама кетмәк көстәришини һеч ким вермәјиб. Али Советин сәдр муавини кими мәнә президент белә көстәриш верә билмәзди дә. һамы чыханда мәнә Мүтәллибовун галмағы тәклиф етмәси јадымда дејил, анчаг дәгиг дејә биләрәм ки, Ағдама кетмәјимлә әлагәдар арамызда һеч бир гапалы, кизли

Имза

сөһбәт олмаjыб. А.Әлизадә көрүнүр, өз шәхси мүлаһизәләрини әсас тутур.

Суал: А.Әлизадә көстәрир ки, Мүтәллибов Сизи Ағдамда рәһбәрлиjин мөһкәмләндирилмәси үчүн тәклиф һазырламаг үчүн көндәрирди. Бу барәдә нә көстәрә биләрсиниз?

Чаваб: Мүтәллибовун мәни Ағдамда рәһбәрлиjин мөһкәмләндирилмәси үчүн тәклиф һазырламаг үчүн көндәрмәси А.Әлизадәнин уjдурмасыдыр вә фактики әсаса малик деjил. Белә ки, Ағдамда рәһбәрлиjин мөһкәмләндирилмәси үчүн ниjә мән тәклиф һазырламалы идим, онун өз апараты, табелиjиндә олан структурлар jох. Икинчиси, әрази һакимиjjәт вә идарәетмә органлары илә иш үзрә дөвләт мүшавири А.Һачыjев jенирчә Ағдамдан гаjытмышды вә өз тәклифләрини дә о, верә биләрди. Үчүнчүсү, мән Ағдама кетмә әрәфәсиндә рәһбәрлик там дәjишдирилмишди. Гарабағ үзрә Дахили Ишләр Идарәсинин рәиси, һәрби гүввәләрә командан, фөвгәл"адә вәзиjjәт раjонунун һәрби коменданты Т.Әлиjев тә"jин олунмушду, Гарабағ үзрә прокурорлуг вә тәһлүкәсизлик органлары jарадылмышды, Дахили Ишләр ше"бәсинин рәиси И.Пашаjев ишдән азад едилиб Р.Мәммәдов jени рәис тә"jин олунмушду, мән Ағдама jола дүшдүjүм күн раjон Ичра һакимиjjәтинин башчысы дәjишдирилиб К.Ахундов башчы тә"jин едилмишди.

Суал: Мәммәдов Садир көстәрир ки, о, ики күн сизин тапшырығынызла баталjону мүһафизә едиб вә һәмин вахт баталjондан сурсат вә техника чыхарылмаjыб. Бу барәдә нә көстәрә биләрсини

Чаваб: Мәммәдов Садир мәним тапшырығымла jох, коменданты әвәз едән шәхс кими Ш.Чаһанкировун әмри илә баталjона саһә коменданты тә"jин олунуб вә баталjонун мүһафизәсинә чавабдеһ олуб, үмумиjjәтлә баталjон әрази е"тибары илә бөjүк, мүһафизә гүввәләри аз олдуғундан баталjон сәмәрәли горуна билинмәjиб вә орадан оғурлуглар едилиб.

Имза

Суал: Ајры-ајры гүввәләр, мүәјјән рәһбәр даирәләр дејәндә конкрет кимләри нәзәрдә тутурдунуз? (Силаһлы гүввәләр јарадылмасы суалы үзрә).

Чаваб: Ајры-ајры гүввәләр дедикдә, сијаси мүбаризә апаран гүввәләри, мүәјјән рәһбәр даирәләр дедикдә, исә силаһлы гүввәләр јарадылмасына чавабдеһлик дашыјан дөвләт структурларыны, Али Совети, Президенти, Назирләр Кабинетини, мүвафиг назирликләри нәзәрдә тутурам.

Суал: Ким Пашајевин ишдән чыхарылмасыны Г.Кәримовун митинги илә әлагәләндирирди, Вердијев вәзифәдән чыхарылмасыны ким агсаггалларын тәләби илә бағлајырды.

Чаваб: Пашајевин ишдән чыхарылмасынын Г.Кәримовун митинги илә әлагәләндирилмәсини мәнә Ағдамда милис ишчиләри, јерли чамаат дејирди. Вердијев Сәјјафын вәзифәдән чыхарылмасынын агсаггалларын тәләби илә едилдијини исә телефонла данышаркән мәнә Адил Һачыјев демишди, һәм дә бу барәдә Муса Мәммәдовла арамызда сөһбәт заманы о, билдирмишди ки, она да белә дејибләр.

Суал: Мусајев Шаһинин хәјанәт етмәси барәдә Сиздә факт јахуд мә"лумат вармы?

Чаваб: Мусајев Шаһин һаггында көрдүкләрими, билдикләрими, мүшаһидәләрими суаллар әснасында көстәрмишәм, онун хәјанәти барәдә мән нәтичә чыхара билмәрәм, буну һадисәләрин там тәфсилатыны өјрәниб гијмәтләндирдикдән сонра етмәк мүмкүндүр. Бу иши исә истинтаг көрә биләр.

Әлавә олараг билдирирәм ки, Хочалы гырғынындан сонра јолда галанлары, јаралананлары, киров көтүрүләнләри азад етмәк үчүн бир реал имкандан истифадә едилмәди, даһа доғрусу мән баша дүшдүјүмә көрә гаршысы алынды. 27 февралда Иранын Харичи Ишләр назири Вилајәти Бакыдан Кәнчәјә кәләрәк, орадан Ағдама, сонра

Имза

Ханкендинә вә Шушаја кетмәли иди вә бу иш разылашдырылмышды. Атәшин 3 күн дајандырылмасы барәдә разылыг әлдә едилмишди. Сонра Кәнҹәдә һәрбчиләр вертолјот вермәкдән имтина етмиш вә Вилајәти машынла кәлмәјә дә разылыг вермишди ки, бир нечә саатдан сонра Агдамда олачаг. Бу вахтдан истифадә едиб Хочалылары хилас едәркән һәлак олмуш гоһумларымын дәфн мәрасиминдә иштирак етмәк үчүн Шелли кәндинә кәлдим. Кәндин гәбиристанлығынын јанында кәрдүм ки, Град машыны илә Нахичиваник истигамәтиндә атәш ачылыр. Ораја јахынлашыб "Град"ы атанын чағырылмасыны хаһиш етдим. Подполковник Нечуперенко кәлди вә ондан сорушдум ки, мә"насыз јерә градлары нијә һара кәлди атырсыныз, ахы разылыг әлдә олунуб ки, атәш дајандырылсын, чөлдә галанлара көмәк едиб, онлары хилас етмәк лазымдыр. Нечуперенко граддан атәш ачмаға кимин көстәриш вердијини демәјәрәк, белә бир чаваб верди ки, "если ест оружие можно стрелјат". Бу атәш һарадаса, I,5-2 саат чәкмишди. Мән Агдама гајыдыб кәлдим вә мәнә мә"лумат вердиләр ки, Вилајәти кәлмәјәчәк. Кәнҹәјә зәнк едиб сәбәбини өјрәнмәк истәдим. Вилајәтинин нүмајәндәләри билдирди ки, бизә бурада дејирләр ки, Гарајев атәшин дајандырылмасы разылығыны позараг грады апарыб өз кәндинин јанына гојдуруб ерменилерә атәш ачдырыр вә бизим кетмәјимизи позурлар.

Ифадәми охудум, дүз јазылыб.

Имза

Мүстәнтиг: [signature] Рәҹәбов Р.

Тофике КЕРИМОВЕ, назначенным Муталибовым бывшем министре МВД Азербайджана в такое сложное время, наверное, можно говорить или очень много, или очень жестко. Однако с учетом, что о покойных плохо не говорят, пусть он скажет сам за себя:

64524 1992 ил/г. Форма № 8

ШАҺИДИ ДИНДИРМӘ ПРОТОКОЛУ

ПРОТОКОЛ ДОПРОСА СВИДЕТЕЛЯ

мај 1992 ил Бакы шәһәри

...касынын Прокурорлуғунун мүһүм ишләрин истинтаги

...тинтиги 1-чи дәрәчә һүгугшүнас Рзуләв А.А., Мәммәдов Е.И. ишләрин ...

(рүтбә, вәзифәси, фамилијасы)

...ЧПМ-нин 173, 174-чү маддәләринә риајәт етмәклә прокурорлуғун ... отағында шаһид сифәтиндә диндирдим

(Һарада)

19 г. следователь диндирмә башланды: с. 11.00 да

района гуртарды: с. 14.30 да

Республики

(классный чин, фамилия)

в качестве свидетеля с соблюдением

УПК Азербайджанской Республики

...атасынын ады, отчество Кәримов Тофик Мирзә оғлу

Доғулдуғу јер

1937 ил 3. Место рождения Бакы шәһәри

... али

... азәрбајҹанлы

(әкәр Сов.ИКП үзвудүрсә о заман партија билетинин №-си вә стажы көстә-

... член КПСС то указать № п/б и стаж)

... мәктәби вә нә вахт гуртармыш дыр)

... учебное заведение окончил и когда) Али, 1965-чи илдә ... Али мәктәби

... јери вә дашыдығы вәзифә

... настоящее время — место работы и занимаемая должность Азәрбајҹан

... к которому относится показание Республикасы ДИН-и

... гларда ... кәнар

... сөзләриндән мәһкум олунмајыб.

(нә вахт, һансы мәһкәмә тәрәфиндән, ЧМ-нин һансы маддәләринә вә чәза тәдбири)

(когда, каким судом, по какой ст. УК и меры наказания)

... јер (дүзкүн үнваны вә телефон №-си)

... жительство (точный адрес и № телефона) Бакы шәһәри, Топчу-... күчәси ев ..., мәнзил ..., тел. -

... вахт вә ким вермишдир)

... когда и кем выдан) шәхсијјәти мә'лум олунуб.

... мүнасибәти

... состоит с обвиняемым —

... бојун гачырмаға көрә Азәрбајчан Республикасы ЧМ-нин 181-чи маддәсилә вә ... вермәјә көрә Азәрбајчан Республикасы ЧМ-нин 179-чу маддәсилә мәс'улијјәт ... хәбәрдар едилмишдир.

... за отказ от дачи показаний по ст. 181 УК Азербайджанской Республики и за ... показаний по ст. 179 УК Азербайджанской Республики предупрежден.

Имза — Подпись

Мәнә верилән суаллара ҹаваб оларағ
көстәририәм ки, мән 19 нојабр 1991-ҹи и[л]
тарихдә Азәрбајҹан Республикасынын
Президентинин фәрманы илә Дахили
ишләр назири тә'јин олунмушам. 1992-ҹ[и]
илин март ајынын орталарында Президе[нт]
нин сәлаһијјәтини һәјата кечирән Ј. Мә[м]
мәдовун фәрманы илә башга ишә кечмәји[м]
илә әлагәдар Дахили ишләр назири вәзифәс[и]
дән азад олунмушам. Бу назир тә'јин
едиләнә гәдәр, назирин муавини вәзифәсиндә
ишләмишәм, Гарабағ мәсәләләри илә мәшғул
олмамышам, назир вәзифәсиндә ишләдијим
вахтдан Гарабағ мәсәләләри илә мәшғул олмуш
ДИН-дә олан вә дикәр назирлик, тәшкилат
лардан, јени јарадылмыш Милли мүдафиә
назирлијинин тә'минаты үчүн, әлдә едилмиш
пајлар, сурсат вә дикәр шејләр верилиб. Б[у]
һагда ДИН-дә рәсми сәнәдләр вардыр.
Суал: Билдијиниз кими, 1991-ҹи илин нојаб[р]
ајындан Хоҹалы шәһәри блокадада вәзијјәтин
дә олуб, әввәлҹәдән нәглијјат јолу кәсилмиш
вә феврал ајынын орталарында шули вер
јотларын әлагәси кәсилиб Хоҹалы шәһәрин[ин]
Бунунла әлагәдар ДИН-и тәрәфиндән һ[ансы]
тәдбирләр көрүлмүшдүр?
Ҹаваб: Нојабр ајында Хоҹалы шәһәринә
нәглијјат јолу кәсилдикдән сонра бу шәһә[р]
ри вертолјотлар илә лазыми ләвазим
лар көндәрилирди, әһалинин вә ДИН-и[н]
тә'минаты үчүн. 28 јанвар 1992-ҹи илдә

(...ahид Т. Кәримовун диндирмә протоколунун
давамы 20.05.92-ҹи ил)

...ша шәһәринин үзәриндә мүлки вертолјот
...дугдан сонра, шәһәрин тә'минатыны
... вертолјотлар илә тәшкил олундуғу
...чүн, һәрби вертолјотларын Кәнҹә шәһә-
...дән Хоҹалы шәһәринә учушлары нә вахт
...шдир вә ахырынҹы вертолјот Хоҹа-
...ја нә вахт учмушдур, дәгиг тарихини
... биләрәм.

Бунлардан башга вәзијјәти белә көрдүкдә,
...зидентин јанында кечирилән јығынҹаглардан
...ндә, Хоҹалы һадисәләринә 7-10 күн галмыш,
... өз фикрими билдирәрәк, көстәрдим ки,
...мәни силаһлы дәстәләринин Хоҹалы шәһәрини
... әлиндә әсас мәгсәдләри шәһәрин аеродро-
...ну әлә кечирмәкдир вә бунунла әлагәдар
...дромун 1500 метрлик полосасыны партладыб,
...маг лазымдыр. Мәнимлә јығынҹағын
...иракчылары, јәни Тәһлүкәсизлик шурасы-
...н үзвләри, разылашдылар. Президент А. Му-
...ов мәнә вә милли мүдафиә назиринин
...кини Ш. Мусајевә тапшырды ки, бунунла
...ғул олаг. Мән дәрһал Ш. Мусајевә
... ки, бу иши көрмәк үчүн мүтәхәссис
вертолјотун тәјининдә ДИН-ә көмәклик
..., чүнки башга лазыми ләвазиматлар биздә
...дур. Сонра көрдүм ки, Ш. Мусајев ишин
...ыны ләнкидир вә бу ишин тәшкили илә
...ғул олмур. Бунунла әлагәдар мәним
...ҹи муавиним Р.Х. Мәммәдов јанында ишин
...сыны тапшырдым, шәхсән өзүм ОМОН-дан
... кашшаки (мүтәхәссис) Рустәмову

хидмәтинә, Али Советин сәдринә, Республиканын Баш назиринә вә дикәр мүвафиг тәшкилатлара көндәрирдир. Республиканын бүтүн мәтбуат органларына ДИН-и мә'лумат-нәшријјат мәркәзи јајырды, ча-рырды.

Суал: 26 феврал 1992-чи илдә Республика телевизијасы илә верилән мә'лумата көрә Хоҹалы шәһәринә ермәни јарагылларынын һүҹуму нәтиҹәсиндә ики нәфәр һәлак олмушдур вә бу һагда Сиз нә дејә биләрсиниз?

Ҹаваб: 26 феврал 1992-ҹи ил тарихдә саат 18-дә Президентин јанында Милли тәһлүкәсизлик Шурасынын новбәти иҹласы олду вә бу иҹласда Хоҹалы мәсәләсидә мүзакирә олунду. Тәхминән саат 19-15-дә Президентин көмәкчиси Зәрбәлијев Күлүш дахил олду иҹласа вә деди ки, Шушадан в/ч илә Рәһим Газыјев зәнк вуруб билдирди ки, Хоҹалы шәһәри бизимкиләрдәдир, ермәни јарагыллары Хоҹалы шәһәриндән чәкилибләр, ДИН-и Кәримов јолдашы Газыјев фона чағырыр. Мән кечдим вә в/ч шифону илә Р. Газыјев илә данышдым, о мәнә һәрби сурсат гөндәри Шушаја шәһәри үчүн мәнә деди ки, билдиниз дә ермәни јарагыллары Хоҹалы шәһәрини тәрк едибләр, мән өз разы-мы билдирдим вә шәһәр ермәни јарагылларындан нечә тәмизләндирилмишдир мән дәгигләшдирдим. Бу сөһбәтдән сонра Президентин јанында

(Шаһид Т. Кәримовун диндирмә протоколунун давамы 20.05.92-ҹи ил).

…н мәтбуат хидмәтинин рәһбәри Расим
…јевлә тикиди илә Рәһим Газыјевин Хоҹалы
…рина аид мә'луматыны мәтбуат хидмәтә-
…ни верәк. Бундан әлавә мән дедим ки, бизә
…н мә'лумата көрә 2-3 нәфәр һәлак олуб.
…са тәҹили сурәтдә мәтбуат хидмәтинин
…тәрәфиндән мә'лумат һазырланды
Бу мә'лумата ахырынҹы абзацда кој рәнкли
…ила илә мән дүзәлишләр вердим вә бу
…луматын ахырында өз имзамы гојдум, һансы-
…ки, диндирилмә заманы мәнә тәгдим етдиниз.
Суал: Сиз көстәрдиниз ки, 26 феврал 1992-
…ҹи тарихдә ДИН-н сводкасына әсасән
…нәфәрин өлүму һаггында мә'лумат вар
… вә бәс нә үчүн Президентин апара-
…ында 2-3 нәфәрин һәлак олмасы барәдә
…мә'лумат вердиниз?
Ҹаваб: Бир сутка әрзиндә јүксүз олдуғума
… мә'лумат һазырладығым заман јоргунлуғум
…нәтиҹәсиндә сәһв мә'лумат дүзүн јазылмыја
…вә бу мә'луматы гаралама ваһти
…иди. Она көрә дә өлүләрин сајыны ики
…кими көстәрмишәм. Ахырынҹы абзац Рәһим
…лә телефон илә әлагә сахламадығымдан
…јарадылды вә дүзәлишләр верилди.
Суал: Шаһид гисминдә диндирилмиш
… Агајев көстәрмишдир ки, Президен-
…тинда кечирилән мүшавирәнин иҹласында
… онда мә'лумат вар иди ки, Хоҹалы шәһәри
…тәрәфиндән алынмышдыр. Дикәр тәрәф-
…мүәјјән нөвбәтчи шө'бәсинин дәфтәриндән,

арадакы гејдләрдән көрүнүр ки, 25-дән 26-на кечән кечә ДИН-ә вә Сизә мә'лумат дахил олмушдур ки, Хочалы шәһәринә танклар дахил олуб, евләр јаныр. Бу мә'луматлардан белә нәтиҹәјә кәлмәк олар ки, Сиз Президентин јанына 18-дә кедәркән Хочалынын вәзијјәти һаггында там мә'луматыныз олуб. Нијә бу вәзијјәтдә Сиз телефонла Р. Газыјевдән алдығыныз мә'лумата әсасландыныз?

Ҹаваб: Расим Агајевин Хочалынын алынмасы барәдә мә'луматыны мәнә һеч ким чатдырмајыб вә бу мә'луматын һарадан вә кимдән Р. Агајев тәрәфиндән алынмышдыр мәнә мә'лум дејил. Дәфтәрдә гејд олунмуш мә'луматлардан көрүнүр ки, Хочалы шәһәринин вәзијјәти ағырдыр. Ахырынҹы мә'лумат саат 7^45-дә алынмыш вә Р. Газыјев илә телефон әлагәсинә гәдәр биз Агдам, Шуша шәһәрләри илә әлагә јарада билирдик, анҹаг Хочалы шәһәри һаггында һеч бир мә'лумат јох иди. Она көрә Р. Газыјевин мә'луматы Хочалы шәһәринә аид ахырынҹы олдуғундан вә бу сәбәбдән мә'луматда дүзәлиш етмәдим ки, Хочалы һаггында јајылмыш шајәләр әсассыздыр.

Суал: Күн әрзиндә Хочалы шәһәринә көмәк етмәк үчүн Сиз нә тәдбирләр көрдүнүз вә Президентин һүзурунда олан мүшавирә һаггында нә мә'руза етмисиниз?

Ҹаваб: Мән сәһәрә [illegible] кими алдығым һәјәҹанлы мә'луматлара әсасән «Президент

(Шаһид Т. Кәримовун диндирмә протоколунун
давамы 20.05.92-чи ил.)

сахламышам, Дөвләт катиби М. Аббасов
илә, Мүдафиә назири Т. Әмијев вә онун
көмәкчиси Ч. Мусајев илә әлагә сахлајыб,
ешитмишәм ки, өз гүввәләриндән
истифадә едәрәк Хоҹалы шәһәринин
мүдафиәсини тә'мин етсинләр. Һәтта өтән
8 радиоларында Мүдафиә назири
Т. Әмијевин Сумгајыт шәһәриндәки чыхышында
, Хоҹалы шәһәринин вәзијјәти барәдә
мә'лумат вермишәм вә хаһиш етмишәм ки,
тәдбир көрсүн. Мәним сәрәнҹамымда ҹанлы
гүввә вә техника олмадығындан, кифајәт
гәдәр силаһда олмадығындан, јалныз мә'лумат
вермәји наситә вә хаһиш етмишәм ки
тәдбирләр көрсүнләр.
Суал: Хоҹалы барәсиндә верилән мә'луматда
нәфәр һаггында) бир ҹүмлә вар, һансында
јазылыб ки „защитникам города, подразделе-
ниям национальной армии удается удерживать
натиск противника...". Һәмин мә'лумата әсасән
јазылыб ки, Хоҹалыда милли ордунун бөлмә-
си вардыр?
Ҹаваб: Бу ҹүмлә Расим Ағајев тәрәфиндән
јазылыб едилиб, анҹаг ону дејә биләрәм ки,
Хоҹалыда милли ордунун әскәрләри олуб, јал-
ныз бөјүк гүввәләрин олуб олмамасыны дејә
билмәрәм.
Суал: Һал һазырда мүәјјән едилмишдир ки,
сизин васитәси илә 26 феврал 1992-ҹи
вә 27 феврал тарихиндә верилән Хоҹалы
барәдә мә'лумат јалан мә'лумат иди вә

(имза)

ФТН-ә күн әрзиндә верилән мә'луматлара зидд иди. Һансы сәбәбләрә көрә зидд вә јанлыш мә'лумат халга чатдырылмышдыр?

Чаваб: О заман, мили тәһлүкәсизлик шурасынын ичласында мә'лумат тәртиб олунуб, бу мә'луматын јалан вә ја дүзкүн олмамасыны билмирдим. Буна көрә дә, халга зиддијјәтли, јанлыш мә'лумат чатдырмагда һеч бир мәгсәд ола билмәз.

Суал: ФТН-н мә'лумат-нәшријат мәркәзи вар, рәиси Һүсејнов Элдар, нијә Хочалы һаггында мә'лумат бу мәркәз васитәси илә верилмәјиб?

Чаваб. Мә'лумат мили тәһлүкәсизлик шурасында мүзакирә олунуб, тәртиб едилдијинә көрә, ~~вахтын~~ һесаб етдим ки, мә'лумат-нәшријат мәркәзинин Президентин мәтбуат хидмәтиндән ашағы сәвијјәдә олдуғундан бу мәркәз васитәси илә верилмәјә еһтијач јохдур.

Суал: Шаһид гисминдә диндирилмиш Һүсејнов Элдар көстәрмишдир ки, о сонрадан һәмин мә'луматын она верилән мәтбуата верилдијинә көрә, наразылығыны билдириб вә Сизин илә сөһбәтдә она билдирмисиниз ки, Хочалы шәһәриндән онун һаггында дахил олан мә'луматлара көрә Президент А.Мүтәллибовун һалы пис олдуғуна көрә, ону сакитләшдирмәк мәгсәди илә демисиниз ки, күјә Хочалы шәһәринә ерменләрин һүчуму дәф олунуб. Буна әсасән дә

167

(Шаһид Т. Кәримовун диндирмә протоколунун давамы 20.05.92-ҹи ил).

Р. Ағајев тәрәфиндән мә'лумат тәртиб олунуб. Бу сөһбәт, онун дедијинә ҝөрә 27 февралда телефон васитәси илә олубдур. Бу сөһбәт барәсиндә нә дејә биләрсиниз?

Ҹаваб. Әсҝәр Һүсејнов 27 феврал 1992-ҹи илдә саатын јадымда дејил, мәним кабинетимә зәнг едиб билдирди ки, она чох суал верирләр ки, бу мә'лумат (ики нәфәрин һәлак олмасы) кими вериб, чүнки онун хәбәри јохдур, ҹавабда верә билмир. Мән она билдирдим ки, бу мә'луматы Милли тәһлүкәсизлик назирлијинин ичрасында мән вермишәм вә бу мә'луматы Р. Ағајев тәртиб едиб мәтбуата вермишдир. Галды ки, мән һәмин мә'луматы А. Мүтәллибовун һалы нә олуб, әһалини сакитләшдирмәк мәгсәди илә вермишәм, бу јаландыр вә бу јаланы демәкдә Һүсејнов нә мәгсәд ҝүдүрдү билмирәм. Бундан әлавә Ә. Һүсејнов наразылығыны билдирмәјиб вә һеч бир һәрәкәт етмәмишдир.

Суал: Ә. Һүсејнов илә сизин мүнасибәтиниз неҹә олуб?

Ҹаваб. Онунла мәним мүнасибәтим јалныз хидмәти мүнасибәтдә олубдур. Мәндән инҹикли олмајыб, нә достлуг етмишик, нә дә ки дүшмәнчилик. Бөһтанын сәбәбини билмирәм.

Суал. Ифадәнизә әлавәниз вармы?

Ҹаваб: Әлавәм јохдур. Протоколу охудум, сөјләдикләримдән дүзҝүн јазылыб, әлавәм јохдур.

(Кәримов Т. И.)

Диндирди: Рәсулов А.А. Протоколу тәртиб етди: Әһмәдов

64524 1992ил/г. Форма № 8

ШАҺИДИ ДИНДИРМӘ ПРОТОКОЛУ (әлавә).
ПРОТОКОЛ ДОПРОСА СВИДЕТЕЛЯ

август 1992ил Бакы шәһәри

[illegible] бләкәсинин Баш прокурору јанында шуһрәси

[illegible] мүстәнтиги С. Рәчәбов

(рүтбә, дәрәчәси, фамилијасы)

[illegible] бликасы ЧПМ-нин 173, 174-чү маддәләринә риајәт етмәклә

Каурухана Комитәсиндә шаһид сифәтиндә диндирдим

(һарада)

19 г. следователь

района

[illegible] Республики

(классный чин, фамилия)

в качестве свидетеля с соблюдением

УПК Азербайджанской Республики

[illegible] атасынын ады
[illegible] отчество Кәримов Тофик Агуэзә о

Доғулдуғу јер
3. Место рождения

[illegible] положение

[illegible] ность Баш анкени измирли[?]

[illegible] (әкәр СССИКП үзвүдүрсә о заман партија билетинин №-си вә стажы көстә-

[illegible] член КПСС то указать № п/б и стаж)

[illegible]

[illegible] һазырда иш јери вә дашыдығы вәзифә
[illegible] а) в настоящее время — место работы и занимаемая должность Каурухана
[illegible] ишләнән вахтда
в момент, к которому относится показание комитәсинин сәдри

тел. 92-09-69.

[illegible] кумлуғу
[illegible] мость

(нә вахт, һансы мәһкәмә тәрәфиндән, ЧМ-нин һансы маддәлә рина вә чәза тәдбири)
(когда, каким судом, по какой ст. УК и меры наказания)

[illegible] јашадығы јер (дүзкүн үнваны вә телефон №-си)
[illegible] стоянное местожительство (точный адрес и № телефона)

[illegible] рт (№-си, нә вахт вә ким вермишдир)
[illegible] порт (№, когда и кем выдан)

[illegible] ссир илә мүнәсибәти
[illegible] аких отношениях состоит с обвиняемым

[illegible] вермәкдән бојун гачырмаға көрә Азәрбајчан Республикасы ЧМ-нин 181-чи маддәсилә вә [illegible] јалан ифадә вермәјә көрә Азәрбајчан Республикасы ЧМ-нин 179-чу маддәсилә мәс'улијјәт [illegible] сы һаггында хәбәрдар едилмишдир.
[illegible] тветственности за отказ от дачи показаний по ст. 181 УК Азербайджанской Республики и за [illegible] ведомо ложных показаний по ст. 179 УК Азербайджанской Республики предупрежден.

Имза — Подпись [signature]

Суал: Президентин көмәкчиси К. Зәрбәли-
ҝөстәрир ки, 26 феврал 1992-ҹи илдә
саат 17 радәләрдә Президент апаратын
ишчиләрдән Рәһим Газыјев зәнҝ едиб
Хоҹалынын бизә олмасыны ҝөстәрмиш,
јарым саатдан сонра тәкрар зәнҝ едиб
Хоҹалынын ермәниләр тәрәфиндән алындығы-
ны билдирмишдир вә [illegible] икинҹи дә-
зәнҝ едәркән Сизинлә телефонда даны-
шмышдыр. Бу барәдә нә ҝөстәрә биләр-
синиз?

Ҹаваб: Көмәкчи Зәрбәлијев 26 феврал
Президентин јанында кечирилән мүшавирә
заманы Р. Газыјевин икинҹи дәфә зәнҝ
едиб Хоҹалынын ермәниләр тәрәфиндән
тутулмасы барәдә мә'лумат вердијини
ешитмәмишәм. Нә сәбәбә К. Зәрбәлијев
белә ифадә верир билмирәм.

Суал: Иш үзрә диндирилмиш кечмиш Ч..
муавини Р. Х. Мәммәдов ҝөстәрир ки,
Хоҹалы аеропортунун партладылмасы
барәдә Сизә мә'руза етмишдир. Сизин
онун ифадәсинә мүнасибәтиниз нәдир?

Ҹаваб: Мәммәдов Рамиз дүзҝүн ифадә
вермир. О, мәним табечилијимдә ол-
шәхс иди, аеропортун партладылмасы
барәдә әмри шәхсән она вермишдим.

...ын, өзүнү доғрултмаг үчүн мәнә јалан-
...ы мә'рузә едибми, Хоҹалы аеропортуну
...ахладынмы.

Суал: Сизин 19 феврал 1992-ҹи ил тарихли
...низлә Ағдам РДИШ-нин рәиси И. Таша-
...јев вәзифәсиндән азад едилмишдир. Онун
...вәзифәсиндән азад едилмәсинин әсас
...сәбәби нә олмушдур?

Ҹаваб: Әввәлләрдә Рәһим Газыјев дәфәләр-
...лә Исаһ Ташајев барәсиндә дејирди ки,
...мәним адамдыр, патрон сатыр. Тәхми-
...нән 18 вә ја 19 февралда тәһлүкәсизлик
...Шурасында Р. Газыјев гәзәби вәзијјәтдә
Ташајевдән ејни шикајәтлари деди.
...н сөзүндән гәзәбләнән президент
Мүтәллибов мәнә деди ки, нијә индијә
...ән ону ишдә сахламысан. Мән дә әсәб-
...ләшиб елә һәмин күн, вә ја сонракы күн
...Исаһ Ташајеви ишдән азад етдим.
...дан башга Әлијев Таһир мәнә чатдыр-
...ды. Ағдамда бөјүк митингләр кечириб,
...дә Карјев Гасым И. Ташајевин арха-
...ча тәһгир едиҹи сөзләр дејиб, онун
...дән чыхарылмасыны тәләб етмишдир.
... Карјев Гасымын һәдәләринин И. Таша-
...јевин ишдән чыхарылмасына һеч бир тә'сири
...олмамышдыр.

...: Вердијев Сәјјафе Ағдам (мөһүр)

рајону ичра башчысынын вәзифәсинд...
азад едилмәси барәдә Сизә нә мә'лум...

Чаваб: Вердијев Сәјјафын чыхарылма...
сәбәби барәдә мә'луматым јохдур.
Мән Президент Мутәллибова Верд...
Сәјјафын вәзифәсиндән азад едилмә...
барәдә һеч бир мәсләһәт вермәмишәм.
Анчаг, тәхминән 1991-чи ил дека...
ајларында мән Ағдамда езамијј...
оларкән әһалијә јолу илә алынан мә'лу...
матлардан өјрәндим ки, Ағдамда груп...
лашмалар кедиб, рајонун вәзифәли
шәхсләринин һәр биринин силаһлы
дәстәләри вар. С. Вердијев, Х. Аббасов
Кадијев Гасым бу групларын рәһбәри
иди. Бу шәхсләр һансы силаһлы дәс...
башчылыг едирди, дәгиг нәзарәт едир...
фикримдә дејил.

Суал: Гарабағда ермәниләрин ардычыл
олараг Азәрбајчанлылар јашајан кәнд...
әһалисини тутуб, говдуглары бир вахт...
һеч силаһлы гүввәләринизин јерләшди...
Ағдамда ејни вахтда рајон ичра ба...
чысы илә дахили ишләр шө'бәсинин рә...
иси вәзифәләриндән чыхарылмасы ...
мудафиәни зәифләтмирдими?

Чаваб: Мәнчә белә бир вәзијјәтдә о...
фәал шәхсләрин ишдән чыхарылма...

...дөјүшүк дејирди. Мән мәзјин алтында ДИН-нин
...ыныны гијдән чахартмышам. Сонра
...ләри нәрексиланһ етмәк ДИН-н бәзи-
...ри олса да буна бизим гүввәләримиз чат-
...марды вә вәтәндаш мүһарибәси төрәну-
...ри јаранса биләрди.

Суал: Үзүндәрә вә Агдам истиһкамчы
...алјонунун әләмәт кимләрә верилмишдир,
...ин тәчрибәдеу илә вә најтанан дәјүш
...саһин, техниканын учоту апарылырдымы?

Ҹаваб: Анбар вә баталјонун әләки
...ин тәчрибәјеу илә најзантаға башла-
...иш билмирәм. Анчаг мәнә мә'лумдур чохлу
...ну Азәрбајҹан силаһлы гүввәләри әләки
...минирләр, дағдирләр илә, дахили
...ҹо гошунлары комендант Аҹајевә
[redacted]
...арашдырлар, комендант гошунлар вә нај-
...анан сурсатын, техниканын учотуну
...апарсынлар. Ифадәмдә дизәмиш етмәк
...истәјирәм. Мән ону танынырдым ки, нә
...ғәф техника варса кедиб дахили го-
...шунларын еһтијаты үчүн котүрсүн.
Бизим гајда-ганун јарашмаға гүввәмиз
...иди.

Ифадәми охудум әлавә едирәм ки, Р. Газије-
вин гинанчи дәфә мә'лумашы, Хочалы әлдән
кедиб, биз еһтималы олса иди, биз шева-
һизора, интибуата һәсин мә'лумашлары

67

вериздик. Башка элявэм ёкъдур.

Бильдирди: мушавирниг
С. Рэчэбов

Протоколу языб мушавир:
етди Е. Унгэ

Дело № 64524 1992 ил/г. Форма № 8

ШАҺИДИ ДИНДИРМƏ ПРОТОКОЛУ
ПРОТОКОЛ ДОПРОСА СВИДЕТЕЛЯ

13 ноября 1992 ил Баку шəһəри

Республ. Баш прокурору ... район

Истинтаг мүстəнтиги О. Рубзова
(рүтбə дəрəчəси, фамилијасы)

... ССР ЧПМ-нин 173, 174-чү маддəлəринə риајəт етмəклə

прокуратурада шаһид сифəтиндə диндирдим
(һарада)

19 г. следователь

района

...джанской ССР
(классный чин, фамилия)

... (где) в качестве свидетеля с соблюдением
... 174 Азербайджанской ССР

Фамилијасы, ады, атасынын ады
Фамилия, имя, отчество Керимов Тофиг Мирза оглу

...дугу ил Доғулдуғу јер
...рождения 3. Место рождения

... мəнсубијјəти
...ное положение

...ијјəти
...нальность

...ијада олмасы (əкəр Сов.ИКП үзвүдүрсə нə заман партија билетинин №-си вə стажы көстəрилсин)
...лежность (если член КПСС, то указать № п/б и стаж)

...јаты (һансы мəктəби вə нə вахт гуртармышдыр)
...зование (какое учебное заведение окончил и когда)

... һазырда иш јери вə тутдуғу вəзифə
... а) в настоящее время — место работы и занимаемая должность

... ишлəдији вахтда
... момент, к которому относится показание

...мүлугу
...мость
(нə вахт, һансы мəһкəмə тəрəфиндəн, ЧМ-нин һансы маддəлəринə вə чəза тəдбири)
(когда, каким судом, по какой ст. УК и меры наказания)

...јашадығы јер (дүзкүн үнваны вə телефон №-си)
...оянное местожительство (точный адрес и № телефона)

...порт (№-си, нə вахт вə ким вермишдир)
...порт (№, когда и кем выдан)

...тəгсирлə мүнасибəти
...их отношениях состоит с обвиняемым

...вермəкдəн бојун гачырмаға көрə Азəрбајҹан ССР ЧМ-нин 181-чи маддəсилə вə гəсдəн јалан ифадə вермəјə көрə Азəрбајҹан ССР ЧМ-нин 179-чу маддəсилə мəс'улијјəт дашымасы һаггында хəбəрдар едилмишдир.

...ответственности за отказ от дачи показаний по ст. 181 УК Азербайджанской ССР и за дачу заведомо ложных показаний по ст. 179 УК Азербайджанской ССР предупрежден.

Имза — Подпись

Суал: Сиз нә вахтдан Азәрбајҹан
Республикасы Президентинин ја-
нында Милли Тәһлүкәсизлик
Шурасынын үзвү олму-
сунуз, Шуранын фәалиј-
[illegible] нә кими [illegible] бил-
синиз?
Ҹаваб: Конкрет һансы тарих-
дә [illegible] мәни президе-
[illegible] әсасән МТ[illegible]
үзвү тәјин едилмишә-
дир билмирәм. Анҹаг да-
һа мәним һазырки тәркиб-
диндә сонра мәни Тәһ-
лүкәсизлик Шурасынын
[illegible] иштирак
етмишәм. Президентин
да кечирдији иҹлас [illegible]
[illegible] вә ја башга иҹ-
[illegible] билмирәм.
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] деди ки, прези-
дент чағырыр, даһа бу
иҹласлар [illegible] билмирәм.
Сонралар бәзи һалларда
протокол [illegible]
сонра билмирәм [illegible]
олуб. МТН [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] үзвләри
катиби Мирзә Аббасов, дөв-
лət мүшавири Сабир Чачы-
МТН [illegible] Һүсејнов, мүда-
[illegible] Т. Мехтиев (Дави-

...ффатбәјрам сонра одава
...әзди) МН биринҹи мүави-
...Мусајев Шаһин, Бакы шәһәр
...ва һакимијјәти башчысы
...рјев Руфәт идиләр. Ичмаала-
...ын протоколуну көрәндир
...сов Бахыш вә ја онун
...на бир нечәси өтүрүб ја-
...зды, кими она јазмағы вә
...өтүрмәји вәзифәси билмир-
...и. Анҹаг дәгиг олмур-
Ичмаалара дәвәт олунан
...р да олурду. Бахышын үзә-
...гсәхи Тарабаговун мүҹа-
...зи, Ерменистанда сүргүн
...олмарда вәзифәт олур-
...Президент әмирини, МТН
МН вәзифәт бәрәзә сору-
...нурду.
...ал: Сиз Мутәллибовла нә
...вахтдан танышсыныз, му-
...насибәтиниз нечә олмушду-
...ваб: Мутәллибовла мәним
...и јахынлығым, нә дә таныш-
...лығым олмајыб. Мән дә
Мутәллибовла 1990-чы илин
...[illegible] таныш ол-
...мушдум. Өзү о вахт Азәрб.
...ДИН мүлки мүдафиә
...ширинин рәис мүавини-
...и. Мутәллибов исә
...АКП МК-нын I катиби вәзи-
...фәсинә чағырылдыгды.

Мужаиндиз совбэти ерзи-
бишуцире ва, мани дахш
шинтр назири ирзаши-
иштэриз, о дери ва, гьерэ-бэ
гзраз гзэрэ етмэк иштэриз
ешиш назидэр ек-дош
дзэрирмер, о ишэз иштэриз и
назирмешири ишчисан о
О, мнин Баидэ ишэбир Ди
рэшниннэсе миравини ш
дшими 1970-79 чи ишмэр
дошишвиб дери ки, оцра
наутарихавина тасшиб
ирбагиз апарешшидэвэг. [illegible]
дэ дерши ва, рушвэтхорлу
наузэ басиайэвэб виери,
гуэрши бирри гэнэкш[illegible]
ра [illegible]. Чодгиз совбэтзи
ра ашьвиерэвэг. Амма гыса
эздэи сонра М. Гэзрову Ди
гзрии етдиши. 1991 чи ш[illegible]
эхбражвэсира, эхши бир[illegible]
эзи сонра Дин [illegible]
ишэзи чагэвирвиб бимер[illegible]
ва, мэзее назир мравэ[illegible]
гзэии ершиир. О вахты иш[illegible]
Т. Урзора чагэвирэвимэр вэ 2 чо[illegible]
Ш. М. Мутэлибову вэзирэн.
19 ноябр 1991 [illegible]
[illegible]
вахтында президент [illegible]
[illegible] назир [illegible]
[illegible]. Амма [illegible]

Тәрәфләрдән новбәтчи һиссә
дивизијасынын һәрби
һиссәләриндәдир. Рашид Тара-
бајевин Дахили гошунла-
1991-чи илин декабрында
чыхарылмыш. 1992-чи ил јан-
варын ахырларында
Бакыда, Кәнҹәдә, Сумгајытда
јерләшән ики полк вә үч бата-
љон Азәрбајҹандан 1992-чи
ил јанварын ахырынадәк
чыхарыб апардылар. 1991-чи илин
декабры, 1992-чи илин јанварын-
да бу һәрби һиссәләр өз
бүтүн техникасы, силаһла-
ры илә оназардасы апарыр. Һә-
рәр техника ирди јарымсы(?)
дејил.
Суал: Сиз кечмиш ССРИ Да-
хили гошунларына мәхсус
базалардан, һәрби тех-
ника, силаһлары гәбул
етдикдән сонра һәр һан-
сы базада, ики пол-
к вә үч батальонун Азәрбајҹан-
дан олан чағырышчылар
һесабына комплектләш-
дирмисиниз?
Ҹаваб: Һәмин бизим ИДД-нин му-
гавиләсиз әсасән үчүнҹү
јени кими полку чох бө-
јүмүшдүр комплектләш-
дирилмишдир. Бир батальон

Н.Кәримовун ифадәсинин давамы
...твор учун комплектләшдирдик
...ылдысы кечирдик, бизи ...
...иссә тәзәдән ... етдиләр
...ымышдыр. Ифадәми охудум,
дүзҝүндүр јазылыб.

24 нојабр 1992-чи ил
Н.Кәримовун динләмә протоколу
1991-чи илин тәхминән нојабрын-
да президент Муталибовун ја-
рлығы, ја да сәрәнчамы
илә ... ил, Азәрбајҹан Рес-
публикасы әразисиндә јерләш-
ән бүтүн кечмиш ССРИ-
нин һәрби гуввәләр, дахили
ишләр гошунлары Азәрбај-
ҹан республикасы табечили-
јинә кечирилмишдир. Президен-
тин сәрәнчамы әсасында
әзи дахили ишләр вәзири, һә-
мин әмрә әсасән дахили го-
шунларын бүтүн әмлакы
инвентаризасија едилмиш,
балансда көтүрүлмәли ид-
дирилә таса изәрата кечирилмәди.
1992-чи ил јанварын ахы-
рынадәк инвентаризасија ба-
шлар кечирилди, әмлак
балансда кечирилди.
Анчаг онун гәдәр еди ки,
биз дахили гошунларын
әмлакыны гәбул етдик

мүдафиә етдик ки, силаһ вә дөјүш
сурсатынызын һамысы һәр 1992-
чи илин јанварындан сонра
Сәрдар Дин тәрәфиндән Азәрбај-
чандан чыхарылмалыдыр
О вахт силаһлар Ермәнис-
тана вә Күрчүстана да чы-
харылмышды. Мән назир тә-
јин едилдикдән сонра мү-
республика әразисинд-
јерләшән дахили ишләр
гошунларынын силаһ
дөјүш сурсаты вә һәрби техни-
ка анбарларынын иш-
вермәмишдик. Руслар тәрәфин-
дән чәтинликләр олмушду, анча-
буну наразылыг алтында
биз гошунлары гәбул етдик-
сонра ики кере тәләб-
ми руслар вә башга милл-
әтләр олдуглары гачыб ке-
мишдир. 1991-чи илин дека-
брында Сәрдар Дашдәми-
ров назир Бараншиковун
әмри ки, 5-чи дивизија Азәрбај-
чан Табечилијинә кечир.
Бу әмрә әсасән сонра пре-
зидентин сәрәнчамы илә 5-чи
дивизијанын командири
полковник Рафиг Аразов тә-

едилди. Бир мүддәтдән сонра
дивизијада [illegible] командири
дахили ишләр гошунлары
командиранын вәзифәсинә тә-
јин едилир. Һәмин вәзифәдә ин-
һазыр олан мүддәтдә Рафиг
Анајев олмушдур. 1992-ҹи
илин јанвар ајында дахили
гошунларда Азәрбајҹанын
[illegible] чағырышчылардан
[illegible] 1600 нәфәр [illegible]
[illegible] [illegible]. О
Дахили ишләр гошунла-
ры командандасы Сав[illegible]
1991-ҹи илин декабрында
хаинликлә [illegible] вә о биз-
зо нәфәр Азәрбајҹанлы
забитин [illegible]. Әләкдә
[illegible] едилдирмиш.
Суал: Дахили гошунлар Азәрбај-
ҹанлыларын (эрмәниләрә) аләјһинә
[illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
Ҹаваб: Бу [illegible] [illegible] с-
на дәфә билмәдим. Чүнки
дә [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
дејиб, Гарабағла [illegible]
[illegible]. Назир
[illegible] [illegible]
[illegible] 20 нојабр 1991-ҹи ил
вертолјот гәзасы [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]

...тыр эшчеләр вертолётны узга-
...н угрылыклары барлык илгә
...ендәге илдәшләребез алдында
...дичелеккә кадәр илгә тәү-
...ә сөйләргә, компаниягә
...рылык кирбечләр, вакыт кисеп-
...лә, эстә тозландыру. Анда көр-
...н тәкелемне дерт бирергә
...лә, республикага 5000
...кәргә килешер эшләре, заводт
...ачыру. Ибн нәзир вәзирә
...тавыра 1000-1500 кеәдәргә кадәр
...әйтәләр 30-40, Сорегалы-
...на да кыскасы. Ясалы
...гъдеребезләр уйнагыш-
...ырлык үзе заводлар таламала-
...ылар.
Сорау: Бер кеше Азербайҗанда
инкыйлаб чорын чакыргыч-
чы олерүгә карата, сезне
алкышларга 5000 кеәдәргә
шәхси керәти регламентлар-
лар инсаны олерүгә бер
карата, Тал чакырылышы бер-
та исәпләнмәгәнсез.
Республика мәркәзендә,
...ы бер китапханә дәвам
...мәчелегенә сафлык чы-
...ымсал эвакуация азат-
...лысыгыз?
Җавап: Мин раслыйм,
...ы, расландыра 1500 кеәдәр
чакырылышында, соңгы мари
Кит

ауылга, 3 мең га җир арты-
рылган иде. Тасм Чагаудирен кеч-
кимчелекләренең бер сәбә-
бләре бар иде: Казалы-
лар бабалар бүлеп биргән иде.
Төркес ләгистәнең Гасым
дөньябаласыныңлары. Бу Тарихи-
рус гомерләрынга етмиш
оныкларының тарихынын
малдар кичүләр табыл-
ды. Сигналсыз бок иде. Таба-
рым чох. Шайтан иртәсез кечкен-
мирдә, корбан касәсе сәрыла-
сар. Билгеләр Чагаудири-
нымларын вакытлы-вакытлы
да күтәрелгән идер. Бу бар-
лыгы Рафиг Агаев мәркәзе
Чагаугнишчынан күтәрелгән
мәсәлән рәсемнәрендә
яр жа жах мәнә белемлер.
Рафиг белмәр. Забит кердә
чатышылыгыда. Забитләр акт-
таныслаг үчүн ташлаганг вәз-
минләре, о мәсәлә исә Ага
Рафиг отнигыу олдугу
иди: Азәрбайҗан республикасы
ДИН дахили гошунлары и-
ле ... 1992-чи ил
феврал аенын 1 бөлүг-
тинә ... бакы
нәза тәдбир едилмир. Бу м-
әдессәдә ... ры-
ләрин дүзмәнләри бар.

ны көстәрә биләрсиниз?
Чаваб: Мән билирәм мәлума-
ты дүзүлүшү һесабла-
рын, гүнлүк, мәлуматлы-
эвәзләмәләр гошунларын сы-
үмумилә сајыны 1963-
дәјә көстәрибләр. Бәр-бә-
һесабларын сајыны тә-
лашыб үмумилә јени-
27297 нәфәрә көстәриб.
Мәлуматда шәхси һеј'әт
сајы штат вә фаһиш көстә-
рилмишди. Бакыда вә Сумга-
јытда 500, 200 нәфәр фаһи-
гошун алмышыб
Мән һәрби техника чох гәбул
етмишдим, онлары Агдам
вә Ширвана постлара в-
ермишдим. Анчаг һәрби т-
ехникасын чоху савашы,
иди. Онлар мәлуматлара
тәсәррүфат идарәсинә
вә дахили гошунлара
тәсәррүфат һесабында
алмаг олар.
Суал: 25 февралдан 26 феврал
кечән кечә Хочалыја бас-
гындан мәлуматы алдыг
сонра Халидин тапшы-
сызмарыны тәләсик етм-
әк өзүнүз, нә тәдбир
көрдүнүз?
Чаваб: Мәним Бакыдан Х...

ла кооперативтер силабылы
вже бот иери. Мэн кавдырган
дым вее, бүгүн этпойде районер-
лар ершиелерг чазыгы
нек базылган богшиаан, чуп-
звылыгр дэ ерлээшиээр
чуреа кетэирп биз бүгүн,
этерьгерги айыыл ачыыб
ары суседуургуург. Мэн
ришеет Мэнелегров Рыжир,
аерлов Рябиенивэ дошы-
ие в вогладриелее вдгрил
ХТМО-и Хочадоведа кечэлл
аан соугоо мэйлерегаб
вело вен, болмаар ненилаа
ургедуун, кеэрчээр лоу-
ваата раст ванерлиаэ-
иери кечэ биболеоруибер
ни иери саат 5^{00} да
мадан Ченкашнеров
и иэлуесат дакил олруу ие,
лари саласара билиесин,
лаат Хочалыйна Тргни
еиб, саклитлендиир, она
дэ изиг эловь тэрдуэр
иедгэил, кеч кыргасвэр дэ
наиваас бот иери. Бундан
га Тараабагада бүргүн
тбарчамыыс иэшедыры
иендирдэ беразлиы
ы полкун техникасы,
ин иедзы төрэзиирэн раиры-
иб, Хамиел гылывасыб,

говердиб. Онлардан гувәләри
гаршыда да Азәрбајҹанлара
бөјүк гувәләр бөх иткиләр вә ишдиһа-
дә дүшдүр. Хоҹалыда вәзијјәти
габиләлизмдәсә бәзәрә деји
26.02.92-ҹи илдә Сәфәр ховбә
кәсамлыг рәис Сабир Гулијев
иҹрузә етмишдир.
Суал: 366-ҹы полкун Гарабагда
азәрбајҹанлылара гаршы
төрәтдикләри ҹинајәтләр
барәдә конкрет нә мәлума-
тыныз вардыр?
Ҹаваб: Ханкәндиндә ОТМВ-дә
дә ишләјән рус милләтин-
дән олан, ад, фамилијасы-
ны билмәдијим чекми
зимәффат мүәвһидләри ја-
ни ики нәфәр шәхс сөһбәт за-
маны 1992-ҹи илин јанвары
ахырларында, февралын әв-
вәлләриндә мәним јаны-
мда деди ки, 366-ҹы полкдан
ни мүләјјәнләтдирләри ол-
[illegible]
чәримәни едир, онлары әли
әлдә јанаҹагла тәмин-
әр. Онун мәним јанымда о
вахт Хоҹалы шәһәри зәбт
едилмәсиндә, јахын
гурулмасында 366-ҹы
полк техникасы вә шәх-
сәләрин иштирак етмиш

Гарабағын мүхтәлиф јашај-
ыш мәнтәгәләри Ханкәнди, Шу-
шуша, Малыбәјли вә с. Ха-
бизим јашајыш мәнтәгәләр-
ини зәбт етмәләсиндә
русларын вә онларын бу
Техникасындан истифадә
етмәсиндә мәлуматлар
верирдиләр. Мән вә МТН Ч. Ҹу-
нов дәрһал бу мәлумат-
ры президент Мүтәллибо-
ва чатдырмышыг. О да М.
Гәмбәров да өз новбәсин-
дә Загафгазија һәрби даи-
рәси командиры Патрин-
ә вә оруду командири
Поповла 366-чы полку Ханкән-
диндән чыхармалыдыр, бу
да дашынмышдыр, Шапошни-
ковун өз сахәсиндә
Бу барәдә Мүтәллибов
ишмасларда дејирди. О
нешеви[illegible], ааз [illegible]
полку чыхарачаглар, ан
чыхарылмајаглар.
Лакин 366 чы полк Га-
гошунлар Гарабағдан ч-
вахт чыхарды.
Суал: А. Элијевин Гарабағ зо-
үзрә силаһлы гәрбләр
ишрине етмәләрсә барә-
нә нәләр билирсиниз
Ҹаваб: Мән 10 феврал 19..
КИ

...хамын Президентин
...ынында олан ишчиләр олар-
...дәринләридир ки, Агдам ра-
йонунда олан мүхтәлиф дәстәләр бөй-
үкләр, силаһлы дәстәләр
арасында һеч бир әлагә
йохдур, һәр командир өз
билдийини едир, бунлар үз-
үндә [illegible] кәскин
тәдбирләр лазым-
дыр. Мән Президентә билдир-
дим ки, бу вәзиййәтин өһ-
дәсиндән Тахир Элиев кәлә-
ләр, чүнки, о һәм дивиз-
ия һесаб едилир, халг ара-
сында нүфузу вар, һүмчи-
[illegible]
[illegible] ...
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
Президентин көстәриш-
[illegible] Мусаев [illegible]
[illegible]. Ону да гейд
[illegible], Мусаев Тахир Әлиевин
[illegible] зонасына командир
[illegible] едилмәсинин әлейһинә
[illegible], билдирди ки, мән табе
[illegible] гүввәләр Тахирә
олмаягдыр. Мән ...
[illegible] едиб билдирдим ки,

Арасында иң якын, туры
табе ачылган мустыйл
вәзир вазыйф., бу гуввәләр
вакыт колланылганга
егәрле мәзахәдыр. Бу барсы
президентның аралар[illegible]
Бала Казанда [illegible]
казанлашырды, җире [illegible]
исеме казынлары. Бу җир
ики озук [illegible] 11-12 [illegible]
1992 ел [illegible] [illegible]
[illegible]. Олеуп Мал[illegible]
Туристлар [illegible]
зыв чы нам бу [illegible]
тәрҗемәләрен зәбт ед[illegible]
не, ону Малабуле [illegible]
[illegible] зинапсыз [illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible] етди. [illegible]
[illegible] ока Гарабач уз[illegible]
[illegible] гуввәләре [illegible]
[illegible] тәрҗу ед[illegible]
[illegible] вергән, бил[illegible]
ки, Таиcда очаура [illegible]
җире Таиша ачеди. О
Тапшырганга кеч бер [illegible]
[illegible] билгеләре, [illegible]
кострдаги [illegible]
[illegible] бн
Ютта 14-15 февральда Таиц
президенты [illegible]
ичмасы вакыты [illegible]
[illegible] оңа Малабриц [illegible]

мобатомаз хилас етдијиниз,
өвләр тәчһизкулл едиб, гүчалы
јеб онду. Мүтәллибов онлу
тәрәддүдләрә басламады ил,
помалардан белә олар.
16 февралда Хочавенд рајону
нун Тагарбачылар кәнди
ермәниләр тәрәфиндән зәбт
едилдикдән сонра Аһмадлу
кәндләр чох кәтмәмәләрди,
чүнки, Тагарбачыларда чох
сурбатчылар оларду. ...
ду. Аһмадлуда бир нечә кәр
дамбарал миткилләр кечи-
рилди. Бу миткилләр Чохум
ерләр. Президент муфвин-
каммәләри вә дахили иш-
ләр назирлијин басга ку-
чәри едибләр. Тәләкрамлар
кәмдибләр. Бу мәсәләдән сон-
ра Таһир Әлиев Тубатлыда
кәлиб бир даһа Аһмадлу
гаршыламалывмерах. Бу барә
лэнз Бамедов Исмаил вә Ча
ганмалов Шамил хәбәр вер
диләр. Өзү үч кәрә ...
Таһирә Тубатлыда ахтарды
Анчаг Тубатлыдан дејирди
ер ки, Таһир кәнирдәдир.
Бир гүн изи Таһирә о чу
дәрлиз назирги тәри-еди
дикдән сонра Таһирдәки
дерди, тәмизини 22 феврал

...чисини тапмыр. Чүнки о мүдафиә
назири тәрәфини едәнләрин сон-
ра онун тәнтәнә илә назир-
лијини јола салмышды.
Суал: Ағдамда олан кәскинләшмиш
ичтимаи-сијаси вәзијјәт
вахты табечилијиндә
олан Т. Әлијевин үзүнә
мүдафиә Ағдамдакы батальона
барәдә нә тәдбир көрдүнүз?
Чаваб: Т. Әлијев Тағабәр зонасы
үзрә Ону-нәзарәтчи иди,
ејни заманда мүһүм
мүавиним иди. Тубарлы
бајагы онун идарәсинин
тәһвил едирди рафималары
бирә иди. Она көрә дә кам-
ы рајонда вәзијјәт кәркин-
ләшә озү дә мәс'ул тәләс
чазә әмәлијјатлары кабинә
ктиварлыма мамм идә.
Суал: Т. Әлијевин мүдафиә назири
вәзифәсинә кими тәјин
етмишдиниз?
Чаваб: Т. Әлијевин мүдафиә
назири вәзифәсинә
(Т. Әлијев) президент Му-
тәллибов өз тәшәббүсү илә
гојмушду. Мүтәллибов бәлки-
дә Т. Әлијевин тәрәфдарларын-
дан иди, чох јахшы таныјыр-
ды. Биз әвәлләр онун
илә бирликдә мүавини

гаршысына истәјирди. Мән разы
лыг вермәмишдим. Такиер
мүдафиә назири Тәриф-ед
илән МТШ-да мүзакирә еди
лирди. Мүтәллибов Тәһми
едир дејиб ки, ону мүда
фиә назири гаршысына истә
Мән дә билирдим ки, е
разылыг вермир. МТШ-да ка
мәсәләсинин бахылмышдыр.
Мусајев Шамил өзү нази
олмаг истәјирди, она в
зә вердикләри, о дејирди
ки, мәним нәзәрими бизә
назир олачаг.
Суал: Мусајев Шамил истәди
ки, МТШ ичласында
сиз Гарабағы мүдафиә
едән гүввәләрин жал
ДИН гүввәләри олдуғундан
дәли Гарабағ үзрә коман
даны да ДИН-ин аль
сына тәмин етмисиниз?
Чаваб: Мән вахид командан
олмасына тәләб е
тмишәм вә доғрудур о
да Т. Әлијевин намизәд
лијини ирәли сүрмүшәм.
Суал: Мусајев истәјирди ки,
Гарабағда Ханкәнди
хидмәт едилмәси үчүн
генералы Гарабағ үзрә
командири кечирмәк ...

Бу барәдә нә дејә биләрсиниз?
Ҹаваб: Әмиграты мүһаҹирин нәз-
мери кечирилмәси иди, чүнки
Азәри сәнәдләр мүтәхәсса-
лар онлара иди, эмигра-
нсиясы барәдә. Хариҹи Му-
јев Шамилдир иди, бизим
кесзими сәлаһијјәтләри Прези-
дентимиз дә комиссијасына
үзрә зирәси ичәрәсәсина
тәзарәт Мусајев Шамилин
тапшырылмышдыр.
Суал: Мусајев Чеботарин, ки
Тәрәфиндән зирәдә нәзәрдә ту-
лан Мудафиә назирлији-
нин асылысы олан бүтүн ј-
охшарлары о вахт етмишди,
ревизи сифаришлисина би-
рини забит кондурмәмиши-
дир. Ангаг Т. Әлијев рәһбәрлиј
чиновник мүдафиәнин кадр һәј-
рәт кечирилмәси мәрәсимләри о-
ламамышдыр. Бу барәдә н-
мәсәләрә биләрсиниз?
Ҹаваб: Әмир кејсә мән тәрәфин-
дән кондурмәјәни забит-
сималары түрбәләр араси-
сында мәнә фәрасәтли
идиләр. Эмиграт кечирилмә-
си дахили ишләр органла-
рына һәвалә едилә биләр.
Бу бирбаша Ш. Мусајевин
рәһбәрлик етдији тәрәфинә

…ни вагиэрэси иди. Г. Эшиев ко-
…андан көмеги мурадыз
…азлерлериниң табечилиги-
…иң кечирилишини, мурадыз-
…азлерлериниң гошунларына
…на табе олмаянлыгыны
…кмерат кечирилмегиниң ял-
…ыткин етжек диййарди.
Сорал: Ш. Мусаев ядеткер ол,
онуң кечиши сары гошун-
ларындан эерд етдирер
8 ёнуң МИ-24 маркалы
икки вертолётлары, Сиз ял-
ышлыкда метел ичилерине-
рында иерги иартызылына-
сыны бэкир етмейэрсиңиз?
Жаваб: Бу мэсэле белли олмадыгыдыр.
Ш. Мусаев эвелки бир ёд
МИ-24 маркалы вертолёты
Госгатчалырда бергеннен
Р.Ф.М гошунларындан 19-чы
Орденли дивизиясына оаңдан
нимешет эмеберли оаррыб гачыр-
ылды. Бу дивизия-
ның (дара дөгт) командири
Кайкович Галиниң, 19-чы
Орденли командасы генерал-
лейтенант Бородский-ниң
президент ашагатындa табын
олмуярдур. Онлар мэсэле
какниселилер Мишкевич
РЕС-ниң мурадызасиниң
тикесини ады алтында

безнең ДОН-ның бер батарея
зенит утыргусы (4 тоннаужалы
10 эрзэ ДШК цуи камибренин
мелрат бутун дорусы суга
шы шиз бирганнеда эзлиш
де. Зенит батареясены Лен
тавеле вельменнэзлевэ ешш
дырмаз кедыг онлар бу ту
гудыре лачтыкира нетира
едоргаитгр. ДШК пулемётлар
5-не Агрансе, 5-не Исэ Ш
шорсе вегнеессеразсеи фразе
сигзбызэрэз. Мусафев Шаки
вертаерогу гачыррыгрне сорга
Борансеки лэзиз мурачилы
едиб харисее едза иц, вегба
рату алесед игезги гартыргаг
чукмин, бу баррыр Шанахин
кова мэлупсал вегиттиб
бер мураттэн сорга онлар бу
гиз бэзэ 8 эзэз вертаераб
вертэзнэргр. Она бердэ дэ ходи
Шакиныр зони ериб Боранские
Тэмеедэлеше онар биергиэрда
Шакиее ездиз вез вегри икэ гр
тарачмас. Икинчи дэрэ дэ ич
бер нечэ кегри сорга Бора
ансер зона етди иц, бэ гаутаргы
равыраз. Чемз ерэн Шакиеени
зони етдиме. О рейз дараца
вэз вердэ. Она кэрэ дэ аз
ирти-нэс Шчислесаерэ
часкене едиеб дериле ии,

[illegible] турындагы
язганнардыр. Чөнки, бер як-
ннан ул, дини рольгә бу-
[illegible] мәдәниятләрдер, гадәтләр-
не язган. Онытыз да [illegible]
7 [illegible] [illegible] Бород[illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
вә аның Шакирның таныш
[illegible] [illegible] [illegible] алыш
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
Мусаев Шакир, Рахман Тазы-
ев [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible]. Аннан [illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible] дип [illegible] [illegible] [illegible]
дим. Аннан мин Бород-
сине [illegible] разведкага
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
ДИН [illegible] [illegible]
[illegible], [illegible] да МГБ-ны
да [illegible].
Сорау: МГБ-ның 21 февраль 19[illegible]
[illegible] [illegible] протокол-
дагы [illegible] [illegible]
сиз вә Мусаев Шакирның
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] чыкарылган тан-
[illegible]. Ничә
[illegible] бу [illegible] [illegible]
[illegible]?
Җавап: МГБ-ның таныштыргы[illegible]

...шарев Шамиль [illegible] [illegible]-
[illegible], [illegible] вертолётлары-
[illegible] [illegible] бу [illegible] вертолёт-
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] адам чакармаг-
[illegible]. [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible]-
[illegible] [illegible] [illegible]
вертолёт [illegible]-
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]-[illegible] [illegible] [illegible]-
[illegible] Басаевлар [illegible],
[illegible], [illegible] Хо-
[illegible] да [illegible]-
[illegible]. [illegible] [illegible] [illegible]-
[illegible], [illegible] [illegible] [illegible]
вертолёт [illegible] Хочамов-
[illegible]. [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible], [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible]-
[illegible] чок [illegible]. [illegible]
вертолётчулар Хочамовга [illegible]-
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]-
[illegible].
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible].
[illegible]! Хочамов [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible], [illegible] [illegible] 10-15 [illegible]
да вертолёт да [illegible]. [illegible]
Хочамовнинг [illegible] [illegible]-
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]-
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]

[illegible]

Ҹаваб: Һәр һансы бир рәсми
[illegible] евакуасија
[illegible] тәһвил етмәјә м[illegible]
мүмкүн [illegible]
һалда [illegible], чүнки [illegible]
президент гәбул етмәли и[illegible]
Президент Мүтәллибов и[illegible]
бу мәсәләни гаддә[illegible]
Суал: Хоҹалы фаҹиәсинә
публика президенти, [illegible]
һазырки вә башга рәһбәр
ләр тәрәфиндән хәјанәт [illegible]
барәдә мәлуматыныз варды?
Ҹаваб: Хоҹалы фаҹиәсинә
[illegible] вәзифәли шәхсләр республ[illegible]
[illegible] һәр һансы [illegible]
вәзифәли шәхсин хәјанәти [illegible]
сә барәдә һеч бир мәлу[illegible]
матым јохдур.

ифадәни охудум, дүзкүн јаз[illegible]

Мүстәнтиг: [illegible]

Генерал **ДАДАШ РЗАЕВ**…Человек, который был и НГШ (началник генерального штаба МО), и позже министром обороны…К сожалению, занимая эти должности, он так и не стал ответственным человеком…

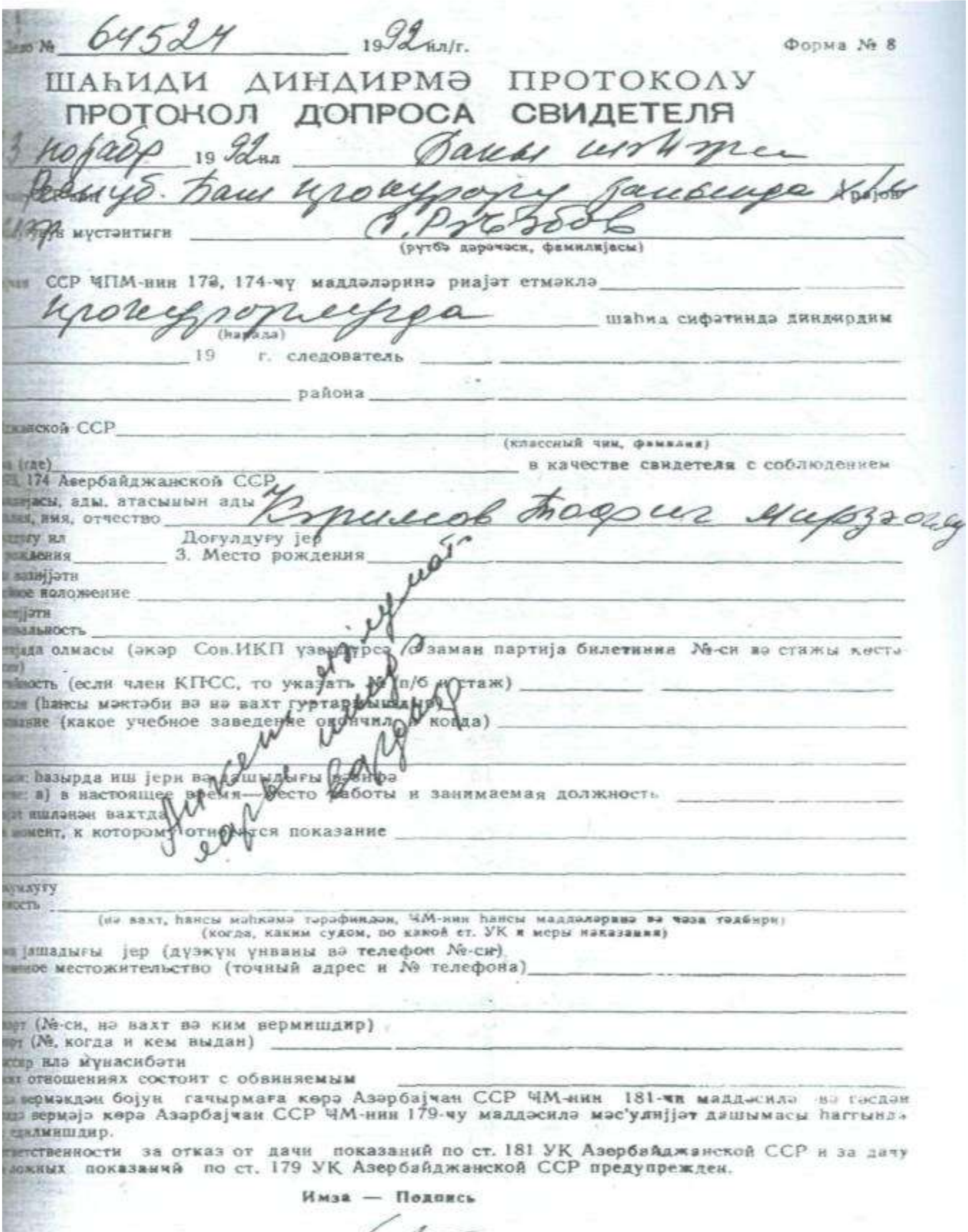

Дело № 64524 1992 ил/г. Форма № 8

ШАҺИДИ ДИНДИРМӘ ПРОТОКОЛУ

ПРОТОКОЛ ДОПРОСА СВИДЕТЕЛЯ

3 ноября 1992 ил Баку шәһәри

Респуб. Баш прокурору јанында хүсуси иш

...ла мүстәнтиги Р. Рүстәмов

(рүтбә дәрәчәси, фамилијасы)

... ССР ЧПМ-нин 173, 174-чү маддәләринә риајәт етмәклә

прокурорлугда шаһид сифәтиндә диндирдим

(harada)

19 г. следователь

района

...джанской ССР

(классный чин, фамилия)

... (где) в качестве свидетеля с соблюдением

... 174 Азербайджанской ССР

...лијасы, ады, атасынын ады Керимов Тофиг Мирзәоглу

...лия, имя, отчество

...угу ил Доғулдуғу јер

...рождения 3. Место рождения

...вәзијјәти

...ное положение

...ијјәти

...нальность

...ијада олмасы (әкәр Сов.ИКП үзвүдүрсә, о заман партија билетинин №-си вә стажы көстә...)

...ность (если член КПСС, то указать № п/б и стаж)

... (һансы мәктәби вә нә вахт гуртарыб)

...ование (какое учебное заведение окончил и когда)

... һазырда иш јери вә дашыдығы вәзифә

...: а) в настоящее время — место работы и занимаемая должность

... ишләнән вахтда

... момент, к которому относится показание

...мулугу

...ость

(нә вахт, һансы мәһкәмә тәрәфиндән, ЧМ-нин һансы маддәләринә вә чәза тәдбири)

(когда, каким судом, по какой ст. УК и меры наказания)

... јашадығы јер (дүзкүн үнваны вә телефон №-си)

...ное местожительство (точный адрес и № телефона)

...порт (№-си, нә вахт вә ким вермишдир)

...порт (№, когда и кем выдан)

...ссәр илә мүнасибәти

... отношениях состоит с обвиняемым

... вермәкдән бојун гачырмаға көрә Азәрбајҹан ССР ЧМ-нин 181-чи маддәсилә вә гәсдән ... вермәјә көрә Азәрбајҹан ССР ЧМ-нин 179-чу маддәсилә мәс'улијјәт дашымасы һаггында ... едилмишдир.

...ветственности за отказ от дачи показаний по ст. 181 УК Азербайджанской ССР и за дачу ...ложных показаний по ст. 179 УК Азербайджанской ССР предупрежден.

Имза — Подпись

04524 199?2 ил/г. Форма № 8

ШАҺИДИ ДИНДИРМӘ ПРОТОКОЛУ
ПРОТОКОЛ ДОПРОСА СВИДЕТЕЛЯ

...ун 1992 ил Бакы шәһәри

...ласынын Бакы прокурору ...

... мүстәнтиги О. ...
(рүтбә, дәрәчәси, фамилијасы)

...ласы ЧПМ-нин 173, 174-чү маддәләринә риајәт етмәклә

шаһид сифәтиндә диндирдим
(һарада)

I9 г. следователь

района

... Республики
(классный чин, фамилия)

в качестве свидетеля с соблюдением

... УПК Азербайджанской Республики

... атасынын ады
... отчество Рзаев Дадаш Бюльбюль оглы

Доғулдуғу јер
3. Место рождения

... (әкәр Сов.ИКП үзвүдүрсә о заман партија билетинин №-си вә стажы көстә-

... если член КПСС то указать № п/б и стаж)
... мәктәби вә нә вахт гуртармышдыр)
... учебное заведение окончил и когда)

... иш јери вә дашыдығы вәзифә
... в настоящее время — место работы и занимаемая должность

... заман
... к которому относится показание

(нә вахт, һансы мәһкәмә тәрәфиндән, ЧМ-нин һансы маддәлә рина вә чаза тәдбири)
(когда, каким судом, по какой ст. УК и меры наказания)

... јер (дүзкүн үнваны вә телефон №-си)
... жительство (точный адрес и № телефона)

... нә вахт вә ким вермишдир)
... когда и кем выдан)

... мүнасибәти
... отношениях состоит с обвиняемым

... бојун гачырмаға көрә Азәрбајчан Республикасы ЧМ-нин 181-чи маддәсилә вә ... вермәјә көрә Азәрбајчан Республикасы ЧМ-нин 179-чу маддәсилә мәс'улијјәт ... хәбәрдар едилмишдир.
... за отказ от дачи показаний по ст. 181 УК Азербайджанской Республики и за ... показаний по ст. 179 УК Азербайджанской Республики предупрежден.

Имза — Подпись [signature]

Иорафлер давам эдерек кон-
тирлер ке, [illegible] Респу-
бликасынын, [illegible]
[illegible]
[illegible] бо-
сентябрь-декабрь айлары [illegible]
[illegible]
[illegible]
1991 йыл [illegible] декабрьде
Кочаевы [illegible]
[illegible] батальон[illegible]
[illegible]. Кочаевы [illegible]
батальонунда Черкесов [illegible]
командир [illegible] эди.
С. Кочаевы орта [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] батальонуну [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] Кочаевы ба-
тальонунда [illegible]
[illegible]
батальонунуну бир взвод
[illegible], взвод 22 [illegible]
[illegible] эди, [illegible]
[illegible] бир [illegible]
[illegible].
Кочаевы [illegible] батальонунун
[illegible] 350 [illegible]
[illegible] эди. Бу 350 [illegible]
[illegible] 50-60 фаизи [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] БРДМ [illegible]

[illegible] бор эди.

[illegible] Хўжаев [illegible]

[illegible] аэропорти [illegible]

[illegible] 100 киши [illegible] авто-

[illegible]

[illegible] бор эди. [illegible]

[illegible] бор эди.

[illegible] декабр [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] 360-та [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] Ҳошимов [illegible]

[illegible] бошлиқларига, [illegible]

[illegible]

[illegible] бошладилар. О[illegible]

[illegible]ябр-феврал ойларида [illegible]

[illegible] Кўрпачаев, [illegible]

[illegible] Туйчиев ва С. [illegible]

[illegible] ёрдамида [illegible]

[illegible]

[signature]

[illegible] гачак [illegible]
[illegible] Туркменистанда. [illegible]
[illegible] техника [illegible]
дан бизден устун [illegible]
[illegible] дэ мугалым [illegible]
[illegible]. [illegible] техника
орнуны [illegible] этмэге бар
олан [illegible]
Мугалымлар [illegible]
Баба Гурбанов [illegible]
[illegible]. [illegible] 1991 чи йылын [illegible]
[illegible] Ч. [illegible]
завод [illegible]
[illegible]
мугалымлар [illegible]
[illegible] Гурбанов [illegible]
Сапаров [illegible] дэ ора [illegible]
[illegible]. Орада [illegible]
автомат, [illegible]
[illegible] ракеталарыны [illegible]
[illegible], [illegible] бер ара-
[illegible] башлыгы
Ч. [illegible] деди ки, [illegible]
[illegible] техниканы [illegible]
[illegible]. Анчак [illegible]
дэ [illegible], [illegible]
[illegible]
1992 чи йылын февралын
олан [illegible]
2 [illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]

рин дүшмәнин, һәмчинин о[...]
батарејасыны, ХТМД вә [illegible]
Өмәровун түфәнкләри 11[...]
1200 [illegible]
[illegible] вәзи[...] [illegible]. [illegible]
бөјүк Хоҹалы [illegible]
ри әрзиндә 5 әдәд Т-72
[illegible], БТР-70 — 4 әдәд, БТР-60-ПБ — [...]
БРДМ — 4 әдәд вә бир бронет[...]
[illegible] вәзи[...] [illegible], Бу [...]
[illegible] дүшмәни[...]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] 25-26 феврал
1992-ҹи ил [illegible]
[illegible] Шуша [illegible]
[illegible] [illegible] Та[...]
[illegible] Мелик[...] [illegible]
[illegible] Шуша[...] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] Агда[...]
[illegible] [illegible] [illegible] [...]
4 БРДМ вә 60 [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible], 28-29/II Агдама [illegible]
Агдамда Самедов [illegible]
[illegible] [illegible], [illegible]
Агдамла [illegible] Храс[...]
[illegible] [illegible], [illegible] вә [...]

[illegible signature]

[illegible] уч кишидир, [illegible]
[illegible] қайта [illegible]
[illegible]. Бу кишиларнинг [illegible]
[illegible]
[illegible] гувохлари [illegible]
[illegible]. Ўзимизнинг китобларимиз-
нинг [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] бошли-
[illegible] 50 нафар. [illegible]
[illegible] 50-60 нафарни, [illegible]
[illegible] 30 нафарни, [illegible] бошли-
[illegible] 30-40 нафар, [illegible]
[illegible] 30-40 нафарни,
[illegible] Мирзаевнинг [illegible]
40 нафар [illegible]
экспедицияга чиқиб [illegible].
Экспедиция 31 январ 1932 йил-
ида соат 8 да бошланди.
[illegible] соат 24 да
экспедицияни [illegible],
[illegible]
[illegible] уч [illegible]
[illegible] 1-2 февралда
[illegible]
[illegible]
[illegible] олдик. Бизнинг
[illegible]
[illegible] йўқ эди. [illegible]
[illegible] гувохлари [illegible]
[illegible] йўқ эди. [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] 02 февраля [illegible]

[illegible] 10.02.92 [illegible]

[illegible] 1992 [illegible]

[illegible]

дениз мерванесин, М.
Искендерова, Эмиров Таһ
вә башгаларындан дәф
ә дешишдирилир иш, к
ымэнә ндвэчэрр гэвв
бир фүрмәкэр ишләри
ишләрдиниб мерһалэлир
хилас етмәк олар. Ибр
рәв Шамилин дә бу бар
дәдәләри дайвәлий
чүнки президент ахыры
дәрә Ирана вә фа түрк
дә кефтикэн өзү Шамил
сафевә таныклардан ики, хо
лынын мүрһағидәзәлин
тәлим етсин. Дөвләт
дә Кремлот назирләри
дын сонра ики Хочалы
шәһәр кәйкәлләрдән ба
чылар. Елмали Ахшамл
ла кодрулмайлара вә бу
кәдрупләр, биз разылы
дыг ки, Хочалынын ли
кәсирдәки чәкатиләр үч
милан кимләрдән. Бу миль
кәдәр олар. Хочалылар
биз ики Абрамлары б
рәнә кәрчиди етдиләр
Өзлери дәкрелин кәдәр дә
чи ики ... бу ...
мерфаты кәрата мечәрәли
иди. Бу бардан ...

Дащиев

[illegible]маков Илгам да назырлама-
[illegible]. Анчаг мәним эвин-
[illegible] камера чагырдылар.
10.02.92 [illegible] мән Ко-
мандира [illegible]
[illegible] өз [illegible]
[illegible] кечирдим [illegible].
[illegible] командира [illegible]-
[illegible] [illegible] Мусаев
Шамил [illegible], [illegible]-
[illegible] [illegible]
[illegible] 10.02.92 [illegible] Талыш-
[illegible] 17 [illegible] Ко-
мандирда [illegible]
[illegible], [illegible]-
[illegible] Талыш [illegible], сон-
ра Басаевда [illegible]
[illegible] Ермәнистанла [illegible]-
[illegible] [illegible]-
[illegible], [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]. Талыш [illegible]
13-24 февралда [illegible]-
[illegible]. 24 февралда
[illegible]. Отряда
ПМ ва башга [illegible] техни-
ка [illegible]. Отряд-
[illegible]
[illegible] МИ-2 вар иди.
[illegible]

[illegible]

[illegible] орденын [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] белмәйҙер.
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]. [illegible]
28 февраль 1982 йылда [illegible]
[illegible] [illegible] Ауған [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]
(Тажир Сапаров) [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible].
Кәримов Тәлғәт Ауғанда [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]. [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] да [illegible] [illegible]
[illegible].

[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible], Ауғанда [illegible]
[illegible] [illegible] батыр[illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] Ауған[illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible]. Бу батырҙарҙың [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] хисап [illegible]. [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] мөгаллимнәре
[illegible] Мирзаев [illegible]
Укучы да барчасы сорау иде, бу
[illegible]
Изи Айдашева мәктәп[illegible]
[illegible]
[illegible].
Укучы да [illegible], Ай-
да алган бүтән [illegible]
[illegible] Таһир [illegible] да Мир-
Мирзаев [illegible] Таһир [illegible]
ду, [illegible]
дә. О, 3 [illegible] [illegible]
Газетасы [illegible]
[illegible], бүгенге [illegible]
[illegible]
ды, [illegible]
[illegible].
Ноябрь 1982 нче елда Азнакай-
лы [illegible], "Хәчәл[illegible]
[illegible]: [illegible]
[illegible]
[illegible]
И.М.Мирзаев [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] "[illegible]" [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]

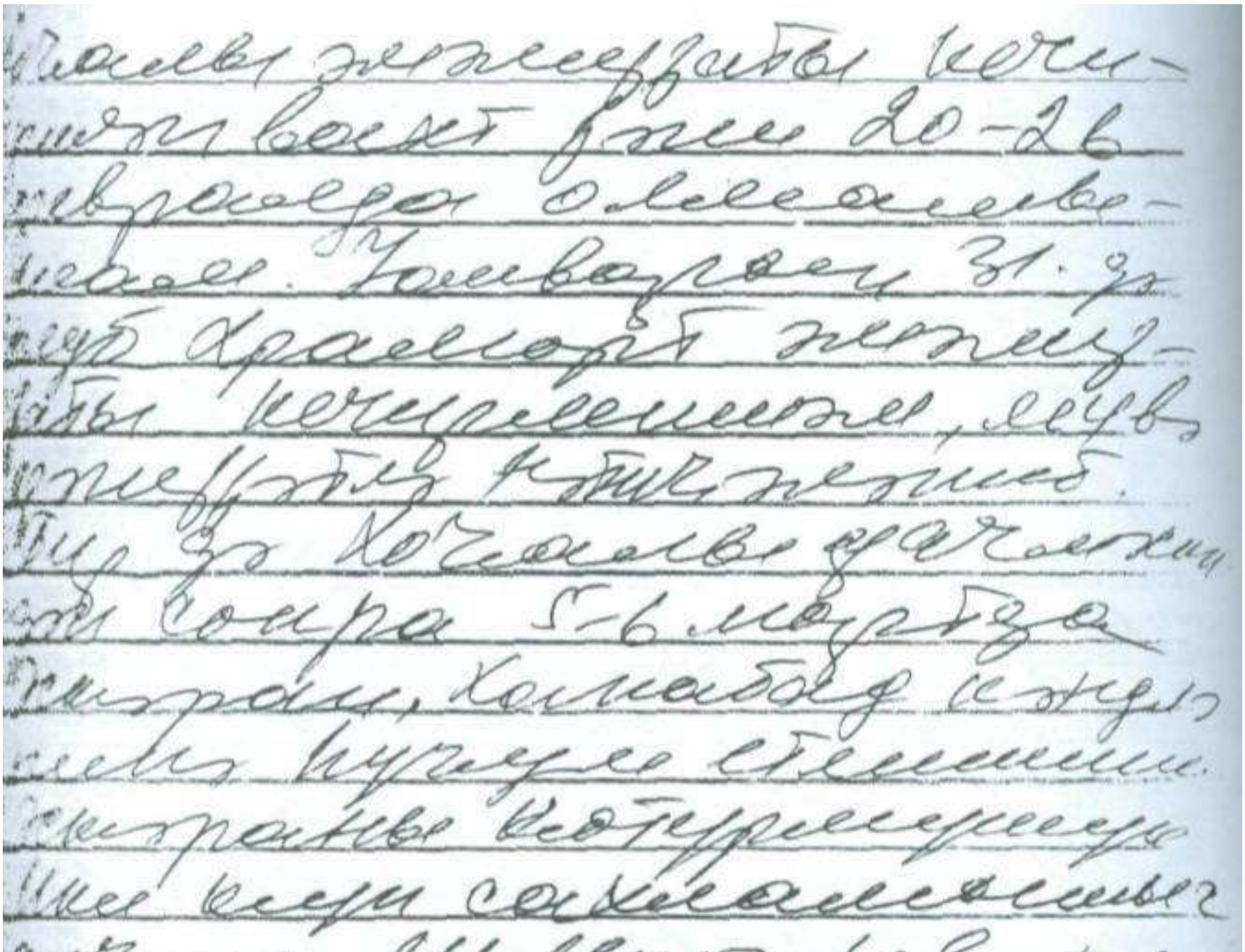

Еще 20 февраля, за пять дней до трагедии, Ходжалы обстреливался, город горел, ибли люди, раненым не могли оказать помощь, так как уже два месяца не было элитричества, не поступали медикаменты, кончились продукты. Но ходжалинцы не сдавались, не бросили город... Они еще надеялись... В Баку постоянно посылались телеграммы с призывом о помощи...

АЗЕРБАЙДЖАНСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

т.в. Гейдарову Ш. Д.

Этот вопрос обсуждался у президента с участием министров внут. дел и обороны. Необходимые меры принимаются.

тов. Балабекову Б. С.

Гр. переговоры Гусейнов

25 02 1992 г.

25.II.92

ШУША АЗЕРБ 4902 96 21/2 2000=

МИНСТРУЮ НАЦИОНГАЛНЫЙ БЕЗАПАСНОСТИ РЕСПУБЛИКИ ГУСЕЙНОВУ=

КОПИИ ПРЕЗДЕНТУ АЗЕРБАЙДЖАНСКОЙ РЕСПУБЛИКИ МУТАЛЛИБОВУ АН НАЦИАНАЛЬНОЙ СОВЕТ РЕСПУБЛИКИ КАФАРОВОЙ Е МИНСТРУ ВНУТРЕННЫХ ДЕЛ РЕСПУБЛИКИ КЕРИМОВУ Т МИНИСТРУ ОБАРОНЫ РЕСПУБЛИКИ МУСАЕВУ Ш С 2000 ЧАСОВ 20 ФЕВРАЛЯ 1992 ГОДА ГОРОД ХОДЖАЛЫ ПОДВЕРГАЕТСЯ ИНТЕНСИВ- НОМУ ОБСТРЕЛУ СО СТРОНЫ ГОРОДА ХАНКЕНДИ И АСКЕРАНСКОМУ РАЙОНА СО ВСЕХ ВИДОВ ОРУЖИЯ В СТРОНЫ ХОДЖАЛЫ ВЫДВИГАЮТСЯ БОЛЕЕ 20 ТАНКОВ И БМП ЕСТЬ УБИТЕ РАНЕНЫЕ РАЗРУШЕНИЕ ДОМА И СОРУЖЕНИЯ ЕСЛИ СРОЧНО ПРИДПРИНЯТЬ МЕРЫ ТО ХОДЖАЛЫ ПОСТИГНЕТ УЧ-КТЬ СЕЛ МАЛЫБЕЙЛИ И ГУШЧУЛАР НАЧАЛЬНИК ШТАБА ОБОРОНЫ Р ХАЗИЕВ ЧЕРЕЗВЫЧ-ЙНОГО ПОЛОЖЕНИЯ МОЙОР МИЛИЦИИ КОМЕНДАНТ РАЙОНА АСКЕРОВ--

1230+ 93/2

142006/03ЛОС
01 142095/08ЛОС

Протокол допроса несостоявшегося «замминистра обороны» **Фахмина ГАДЖИЕВА.**

64524 19 92 ил/г. Форма № 8

ШАҺИДИ ДИНДИРМӘ ПРОТОКОЛУ
ПРОТОКОЛ ДОПРОСА СВИДЕТЕЛЯ

[illegible] 1992-ни

...публикасы Бакы Прокурорлуғу јанында [illegible]

...[illegible] З. Аллаһвердијев (рүтбә, дәрәҹәси, фамилијасы)

...публикасы ЧПМ-нин 173, 174-ҹү маддәләринә риајәт етмәклә

шаһид сифәтиндә диндирдим

(һарада)

19 г. следователь

района

Республики

(классный чин, фамилия)

в качестве свидетеля с соблюдением

...ПК Азербайджанской Республики

...ды атасынын ады

...мя, отчество Һаҹыјев Фәхмин [illegible] оғлу

1959 Доғулдуғу јер 3. Место рождения [illegible] р-ну [illegible] кәнди

...ложение [illegible]

...ность (азәрбајҹанлы) түрк

...лығы (әкәр Сов.ИКП үзвүдүрсә о заман партија билетинин №-си вә стажы көстә-...

...ть (если член КПСС то указать № п/б и стаж) —

...ыны мәктәби вә нә вахт гуртармышдыр)

...не (какое учебное заведение окончил и когда) Натамам али

...ында иш јери вә дашыдығы вәзифә Республика ДИН Даг. Тоғ. баш идарә-[illegible]

...в настоящее время — место работы и занимаемая должность

...ахтда

..., к которому относится показание Республика М. Н-дә [illegible]

[illegible]

(нә вахт, һансы мәһкәмә тәрәфиндән, ЧМ-нин һансы маддәлә рииә вә чаза тәдбири)
(когда, каким судом, по какой ст. УК и меры наказания)

...ми јер (дүзкүн үнваны вә телефон №-си)
...естожительство (точный адрес и № телефона) [illegible]

[illegible]

..., нә вахт вә ким вермишдир)
...(когда и кем выдан) [illegible]

...мүнасибәти
...тношениях состоит с обвиняемым

...ндан бојун гачырмаға көрә Азәрбајҹан Республикасы ЧМ-нин 181-ҹи маддәсилә вә ...ыз вермәјә көрә Азәрбајҹан Республикасы ЧМ-нин 179-ҹу маддәсилә мәс'улијјәт ...ында хәбәрдар едилмишдир.

...венности за отказ от дачи показаний по ст. 181 УК Азербайджанской Республики и за ...ожных показаний по ст. 179 УК Азербайджанской Республики предупрежден.

Имза — Подпись [signature]

...рилән суаллара ҹаваб олараг ашағы-
...дакылары көстәрә биләрәм:
Мән 1992-ҹи илин јанвар ајынын 3-дән
...гәдәр Азәрбајҹан Республикасынын Мүдафиә
Назирлијиндә Тәхрибат ишләри үзрә мүавин
вәзифәсиндә ишләмишәм.
16 јанвар 1992-ҹи ил тарихиндән мән Мүдафиә
Назирлијинин мүдафиә гәрарҝаһында
... командирин биринҹи мүавини
вәзифәсинә кечирилмишәм. Бундан сон-
ра 01.02.92-ҹи ил тарихли [illegible]
...б [illegible] тарихиндән мән [illegible]
... үзрә МН-нин Баш гәрарҝаһ [illegible] кечирил-
мишәм. [illegible] [illegible] [illegible],
[illegible] [illegible]
[illegible] вә [illegible] [illegible]
[illegible], [illegible] [illegible] [illegible]
... [illegible] [illegible] даһа иди. Мән
...р баш [illegible] Шаһмар Шаһмарова
табе идим, бунун [illegible] [illegible]
...ын гәрарҝаһа табе иди. Баш гәрар-
ҝаһын рәиси исә Шаһин Мусајев иди.
...: Сизә тапшырыг олмаг үчүн Мүдафиә
Назирлији [illegible] [illegible]
тәдрис [illegible] 15 феврал 1992-ҹи
ил тарихли, 50/23 №-ли [illegible]
сурәти тәгдим едилир. Бунун [illegible]
[illegible] [illegible] Сизә МН Баш гәрар-
ҝаһынын [illegible] [illegible]
вәзифәси верилмишди? Сизә [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] бир бир
[illegible] [illegible] [illegible]

вермәмисинизләр. Бунун үчүн един Сизин
нә кими күтүс вә бәзифәләриниз вар
иди?

Cав: Мән тәкидлә едирәм ки, вахты илә
башым огрум. Һәмин вахтлары
мән мәркәзи Шенгар Шенгаров
өзүдүм едиб. Һәмин сәнәдә зәрәди
Дағлыг Гарабағ зонасында бүтүн
гүввәләри бирләшдирмәк, гүввәләр
арасында барышыг јаратмаг, јаратмаг
возможность, јени игамәтгаһ базы вер-
мәни нәзәрдә вә гәрәз һәрби [illegible]-
јаблар барәдә МН-ин објектив
мә'лумат вериб тәдбирләр көрүлмә-
јиб һагда кәчирмәдији сәбәбләр
иди. Һәмин вахтлар мән 15.02.92-
ci ил тарихдә аламы күн Агдам
шәһәриндә кәлиб фәалијјәт башлад-
дым. Мән Агдам-ы шәһәриндә үзәриб
Дахили Ишләр Идарәсинин бинасы-
на үзәниб Гарабағ узрә Сәһәб
Гүввәләринин командасы Тахир Әли-
јевин иш отағына кәлдим. Орада
президентин нумајәндәси Рәһим
Һүсејновдан башга нәчә нәфәр јох
иди. Һәмин вахт орада Рәһим
Һүсејновдан башга бир нәфәр Сәбир
адлы шәхс да вар иди. Етимадымла
вар Тахир Әлијев Гарадағлы
генерал кабинетиндә. Мән һәмин
кабинети [illegible] бошалдыб тәләб-

[illegible] [illegible] јарагдан сонра
Рафиг [illegible] [illegible] отуз и-
ки, [illegible] башчылыглары [illegible]
саат 21-ә [illegible] [illegible].
Сонра забитләр [illegible] [illegible] ол-
[illegible] [illegible] [illegible] Шаһин
Мусаев [illegible] [illegible] забит [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]-и.

Ҹаваб: 15.02.92-ҹи ил тарихдә ахшам
саат 21-дә шәһәрә [illegible]
[illegible] иди. Шаһин
Мусаев [illegible] [illegible] [illegible],
Аллаһверди Багыров [illegible] [illegible]
Фаиг Бабанзадәв [illegible] [illegible]-
ди, Асәф Мәммәдов да бир [illegible]-
[illegible] [illegible]. Шәһәрә [illegible]
[illegible] [illegible] Кулијев, Јагуб Рза-
јев иди. Башга [illegible] мән
танымырам. Анҹаг [illegible] [illegible]-
[illegible] [illegible] да [illegible]

Ҹаваб: [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] шәһәрә [illegible]
[illegible] [illegible] алтында [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
алтында. Анҹаг [illegible] [illegible]
бир [illegible] [illegible], бүтүн [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] архасындан [illegible] [illegible]
саја. [illegible] [illegible] да [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]. [illegible] [illegible]

[illegible]